rentia qd cōsistit in q̄dā successione diuisionis vel appō nis sic ꝓueniēter ad dik̄ sp est aliq̄d extra accipe. ḋa in illo qd dr infinitū sp restat aliqd accipe p diuisionē vel ad ditōem. Ost etiā ꝓsiderandū q ista diffinitio cōueniret infinito materiali in actu si essz. et hoc in ordine ad nr̄m intellcm. qz em̄ intellectus noster nō p̄t sil'cape totū infinitū. ideo necārio haberet cape ptem post ptem. z ido in intellectu illi⁹ ifiniti eēt sp aliq̄d extra accipe. Sec⁹ ē de intellectu diuino. qz ille est etiā infinitus. sed ista diffinitio nullo mō p̄t ꝓuenire infinito formali qd est deus. qz nō habet q̄titatem. nec est in eo accipe ptem post ptem. qz est total'r indiuisibilis. z iō vel totū artingit vel totū ignorat. sicut pz de indiuisibili nono metaphisice

Ar Infinitū nō est. ḡ non p̄t diffiniri Dicendu z q est duplex infinitū. scz infinitū in potentia. z h̄ est qd ꝓpie hic diffinit̄. Aliud est infinitū in actu. z hoc nō est. sed de eo quod non est p̄t dari diffinitio ḋd nois. sicut pz infra de vacuo. posset tamē diffinitio p̄dicta etiam conuenire infinito materiali in actu. in ordine ad nostrum intellectum

Ar Uidet q diffinitio antiquoꝝ cōueniat infinito formali. qz hoc infinitū est extra quod nihilē. naz deus hz oēm pfectōem ex se. z ḡ extra ipm nulla pfectio est. Ost si essz aliqd infinitū in actu extra ipm nihil esset. z ḡ vt videt ipsi optime dixerūt. Dōm q si infinitū capiat̄ pro infinito formali. z quātitas ꝓ quātitate virtutis. tūc diffinitio antiquoꝝ p̄t ꝓuenire infinito formali. qz accipiendo quantitatē illius virtutis infiniti formalis. s. dei nihil vere pfectionis est extra ipm. qz continet in se oēm plenitudinem essendi. si aūt intelligatur de infinito materiali in actu. tūc est distinguendū de ista ꝑticula (cuius q̄titatem accipientibus) qz dupliciter p̄t accipi q̄titas infiniti materialis. Uno modo fm rem. z sic nihil est extra accipe. qz infinitū oia includit. Alio mō accipientib⁹ refertur ad nostr̄ intellectū. z sic diffi⁰ Ar. ꝓueit infinito materiali in actu. qz intellectus noster accipit in illo infinito ptem post ptem. et sic est sp aliquid extra accipe. licet intellectus diuin⁹ posset tale infinitū simul accipe

Ar Si accipit̄ quātitas alicuius cōtinui. s. ligni. tūc nihil est extra illā accipe. ḡ male dr Aresto. q q̄titatem alicui⁹ accipientib⁹ sp est aliq̄d extra accipere Dōm q ꝑtes in aliquo cōtinuo in quo infinitū reperitur p̄t capi dupl'r. Uno mō p ꝓportionē ad totuz absolute. z sic accipientib⁹ q̄titatem ptium nihil est extra accipe. sicut dr argumentū. Alio mō accipiunt̄ ꝑtes in cōtinuo fm q habent ordinē ad potentiā diuisionis fm ꝑtes eiusdē ꝓportionis. et sic accipientib⁹ q̄ntitates ptū in aliquo cōtinuo sp est aliq̄d extra accipe. z ille ē intellectus diffinitōis. qz ꝓtinuū habens ꝑtes nō habet finē diuisionis fm ꝑtes eiusdē ꝓportionis. z iō sp est noua ꝑtes accipere fm illā diuisionem.

Explicit tercius phisicoꝝ

Jmiliter aūt

necesse est phisicum z de loco sicut z de infinito cōsiderare si est aut non. z quomodo est. z quid est

Queritur Que sit ratio ordinis huius quarti libri ad tercium Dōm q ista. qz in tercio determinatū est de passionib⁹ intrinsecis entis mobilis. z dicuntur intrinsece qz ꝓsequūtur ens mobile fm q hmōi. z sic ꝓueniūt omni enti mobili. Ost em̄ omne ens mobile ꝓpabile ad motum sic q q̄ncq mot⁹ ꝓuenit sibi. Item omne ens mobile est infinitum in potentia. qz est ꝓtinuū de quo in tercio libro determinatū est. In hoc aūt quarto determinat̄ de passionibus extrinsecis entis mobilis. scz de loco vacuo z ꝑte. que dicunt̄ extrinsece. qz nō ꝓueniūt subiecto hui⁹ scie fm q hmōi sicut circa p̄ncipiū tercij dictū est Dicit quo ad rextuz q sicut determinatum est de infinito an est vel non est. ita sil'r necē est. s. ph̄m naturalē determinare de loco an est. sicut de infinito De loco em̄ determinatur q est. z de infinito q non est Ost ideo sil'r dicit silitudinem quo ad modum determinandi. qz sicut Aresto. posuit rōes ad ꝑbandum infinitum esse z nō esse. ita sil'r facit de loco. sed non est similitudo quo ad existentiam. cū locus sit simpliciter z infinitum fm quid

Et ea namqz que sunt. omnes opinantur alicubi esse. Quod enim non est. nusq̄ est Ubi enim est tragelaphus aut philagar.

Hic ꝓsiter Aresto. ꝑbat q phisicus habet determinare de loco Ost cira hoc ꝓsiderandum est q trib⁹ modis excluditur aliquid a scia Primo qz est singulare z ꝑticulare. qz de singularibus fm q hmōi non est scia. cū singularia non habeant p̄ncipia necāria z passiones demonstrabiles de ipsis Secdo⁰ de aliquo non est scia qz hz se p accidens ad talem sciam. z sic geometer ꝓsiderans quātitatem non ꝓsiderat qualitatem. vt vtruz linea sit alba vel nigra. Tercio aliquid excluditur a sciētia. qz circa ipm non est difficultas Ars em̄ z ꝑtus st̄z circa difficilia. extendendo etiam artem ad sciam. z ido Aresto. ponit tres rationes per quas excludit ista tria impedimenta. Prima ergo ratio stat in hoc de illo hz determinare phisicus quod est cōe omnibus rebus naturalibus. qz iste liber tractat de cōibus z posteriorib⁹ libris phisicalibus descenditur ad entia phisicalia specialia sed locus est cōis oībus rebus naturalibus. qz omnia entia naturalia sunt in loco. z hoc ꝑbat Aresto. autoritate antiquoꝝ. qui non ponebant alia entia q̄ entia naturalia. z dicebant omne ens esse in loco. sic arguentes. quod non est nullibi est. ḡ quod aliquid est in loco est. z ex ista opinīōe sequebatur fm antiquos q ista scia phisica esset prima philosophia. qz non sunt aliqua entia pfectioza fm ipsos q̄ phisicalia.

Queritur Quomodo peccat argumētum antiquorum ꝑbans. s. q omne qd est in loco est Dōm q argumentū

Nō ordiē hq ad zm q [illegible]

Tria excludūtur a sciā [illegible]

De loco de tiae spectat ad phisicum q ꝑbat z [illegible] Prima ratio

rorum peccat penes fallaciam cõsequentis. quia argue/bant a tota conditionali vera a destructione antecedentis ad destructionẽ consequẽtis. ⁊ hoc ideo. quia affirmatiue destruunt negatiuas. ⁊ ideo aliquid esse destruit nihil esse. ⁊ in loco esse destruit nullibi esse. Valeret ergo argumentum a destructione cõsequentis ad destructionẽ antecedentis. sic scz quod non est nullibi est. ergo quod in loco est aliquid est.

Queritur Vtrum omne quod est sit in loco. Dicendũ q̃ esse in loco accipitur dupliciter. Vno modo cõmuniter, put se extendit ad oẽm modum essendi in loco. siue repletiue siue diffinitiue siue circũscriptiue et sic omne quod est in loco est. quia deus est in loco repletiue. quia replet omnẽ locum essentia potentia ⁊ operatione. ⁊ substantie separate sunt in loco diffinitiue. quia diffiniuntur ad illum locum in quo operant. Alio modo accipitur esse in loco proprie, put aliquid est in loco circumscriptiue. ⁊ sic nõ omnia sunt in loco. sed solum corpora q̃ circũscribuntur aliquo loco. Ille eẽ res que non habent quantitatẽ non possunt loco circumscribi. cum non habeant terminos quãtitatis. Circa quod sciendũ q̃ esse vbiq̃ conuenit soli deo. quia si dicatur q̃ deus sit in celo non excluditur quin etiã sit in omnib̃ rebus. sed significatur q̃ in celo est ꝓ̃ dignioꝛem effectum. qui est gozificatio sanctoꝝ. Vel si intelligitur de deo ꝓ̃ humanitatẽ assumptam. tunc est in celo circũscriptiue. ⁊ in sacramento altaris est substãtialiter sacramẽtaliter. ⁊ nõ circũscriptiue. Nec conuenit esse vbiq̃ mundo vel vniuerso. q̃ vniuersum est vbiq̃ per accidens. scz gratia suarum partiũ gratia eẽ suarum ꝓtium replet omnẽ locum. et non gratia totius sicut deus Nec etiã conuenit vniuersali nisi negatiue. quia vniuersale est sic vbiq̃ q̃ non diffiniat ad locum siue tempus sicut singularia

Soli deo conuenit esse vbiq̃

Ar Locus est mathematice cõsiderationis. ergo nõ phisice. Antecedẽs ꝓbatur. quia locus est superficies. ⁊ superficies est quantitas. ⁊ quantitas est mathematice cõsiderationis. ergo etiã locus Dõm q̃ superficies accipitur dupliciter. vno mõ absolute ⁊ ꝓ̃ se et sic supficies non est locus. quia sic etiã superficies corporis locari esset locus. quod est simpliciter falsum. Alio modo accipitur superficies ꝓ̃ q̃ est cõseruans siue continens. id est ꝓ̃ q̃ habet in se virtutẽ conseruatiuã locati influxam a primo locante. ⁊ sic supficies est locus. Per hoc ergo dicendũ est. q̃ q̃uis superficies absolute accepta spectet ad considerationẽ mathematici. tamẽ superficies cõseruatiua ꝓ̃ q̃ huiusmodi spectat ad considerationem phisice scientie. quia virtus cõseruatiua est qualitas ⁊ non quantitas

Et de motu qui communis est maxime et magis proprius ꝓ̃ locum est. quẽ vocamus loci mutationem.

Hic ponit secundã rationẽ ad probandũ q̃ phisicus habet determinare de loco. sic q̃ nõ habeat se per accidẽs ad istam scientiã. et stat in hoc. phisicus habet determinare de motu. ergo habet determinare de loco. Tenet consequẽtia. quia ꝓncipalissima species motus est motus localis Quod patet ex duob̃. primo q̃ ille motus est cõis omnibus corporib̃ mobilibus. et non alij motus Secundo. quia ille motus est regularis vniformis ⁊ perpetuus. sicut probatur octauo huius. Et quia non potest motus localis cognosci absq̃ loco. sic necesse est phisicum determinare de loco.

Habet autem multas dubitationes. quid forte sit locus. non eẽ eadem videntur considerantib̃ ex omnib̃ que insunt. Amplius autem neq̃ habemus nihil ab alijs. neq̃ predubitatum. neq̃ bene exquisitũ de hoc.

Hic ponitur tercia ratio ad idem. ⁊ stat in hoc. de illo est determinandũ in aliqua sciẽtia. de quo sunt multe dubitationes. sed de loco sunt multẽ dubitatões tam quo ad questionem an est. q̃ qno ad questionẽ quid est. Quo ad questionẽ an est. quia aliqui dicunt locum esse. aliqui vero dicunt locum non esse. Item quo ad quid est. q̃ aliqui dicebant locum esse materiã. aliqui formã. aliqui vero spacium dimensionatũ. que omnia falsa sunt. sicut inferius clare patebit.

Q̃ quidẽ igitur locus sit. videtur ex trãsmutatione manifestum esse. Vbi namq̃ nunc est aqua. hinc exeunte sicut ex vase iterũ aer inest. Quandoq̃ autẽ eundem locum habent aliquid aliud corporũ detinetur. hoc ab his que insunt ⁊ ꝛmutantur alterum omnib̃ esse videtur. In quo eẽ aer est nunc. aqua in hoc prius erat. Quare manifestũ est q̃ erat locus aliquid ⁊ receptaculũ alterum ab vtrisq̃ in quod ⁊ ex quo mutatum est

Hic arestoteles determinat de loco quantum ad questionem an est. ⁊ primo ponit rõnes ꝓbantes locum esse. secundo ponit rõnes ꝓbantes locum non esse De ꝓmo ponit tres rõnes. quarum prima est ista. si transmutatio ꝓ̃ locum est. locus est. sed trãsmutatio ꝓ̃ locum est. ergo locus est. minoꝛ est manifesta. Maioꝛ ꝓbatur. quia ficut trãsmutatio ad formam ostendit materiam esse aliquid distinctum a formis. quia materia nũc est sub vna forma ⁊ postea est sub alia forma. ita transmutatio ꝓ̃ locum probat locum esse aliquid distinctum a locato. ex quo locus quandoq̃ habet vnum locatum. et quãdoq̃ aliud locatum

Amplius autem loci mutationes phisicorum corporum ⁊ simpliciũ. vt ignis ⁊ terre et talium nõ solum ostendũt q̃ aliquid est locus Sed quia ⁊ habeat quandã potentiã locus Fertur eẽ vnũquodq̃ in suũ locũ non phibitum: Hoc quidem surſum. illud aũt deorſum

Hec autem sunt loci partes. et species sursum et deorsum: et relique sex distantiarum. Sũt autez hmõi nõ solum ad nos dextrorsum sinistrorsuz sursum et deorsum Nobis q̃dem em̃ non semper idem. sed fm positionem quocunq̃z vertamur fit propter quod idem multotiẽs dextrum et sinistrum est. et sursum et deorsum et ante et retro. In natura autem determinatum est seorsum vnũqq̃dq̃z. non em̃ qm̃ contingit sursum est. sed vbi fertur ignis et leue. Similiter autem et deorsum. non quia contingit sed vbi habentia grauitatem et terrena tanq̃z non potentie solum differentia. sed potentia. Ostendunt autem et mathematica. Cum em̃ non sint in loco. tamẽ fm positionem ad nos habent dextra et sinistra. Quare solum est intelligere ipsorum positionem non habentia natura horum et vnũquodq̃z

Hic ponitur secũda ratio z stat in hoc. hoc est qd hz passiones reales. sz locus est hmõi. ergo locus est. Maior prz. qz passiones nõ possunt esse digniores subiectoz. ergo vbi sunt passiones reales oportet subiectum esse reale. Minor probatur. qz locus habet attrahere locatum z habet conseruare locatum. Item in loco sunt diuerse differẽtie positionuz nõ solũ distincte q̃ ad nos. sz etiam ex natura rei. sicut est alia virtus realis conseruatiua leuiuz que est in loco sursuz. et alia virtus pseruatiua grauium que est in loco deorsuz. Et qz posset aliqs dicere q mathematicalibus attribuitur positio z locus et tamen in mathematicis non sunt iste virtutes. quia sunt phisicales. Respõdet phus q mathematicalib ꝯ attribuitur positio solum quo ad nos. z non quo ad naturam rei. z ideo in eis non sunt differentie positionũ. que sumũtur penes diuersas ꝓtutes phisicales.

Si locus habeat attrahere locatuz. ergo locatũ mouetur violente ad locum. quod est falsuz Antecedens probatur. qz tractio est motus violẽtus. sicut patet septimo huius. Dom q est duplex tractio quãtum pro nunc sufficit. quedam est tractio effectiua. et illo modo locus nõ attrahit locatum. et hoc potest probari duabz rationibus. quarũ prima est. quia si sic locatũ moueretur violente ad locũ. Secunda. quia tunc idem corpus graue difficilius posset leuari a terra q̃z in aliqua distantia a terra. qz terra que est locus grauis traheret ad se graue. et sic difficilius graue ab ea separatur Simile est de magnete et ferro. quia difficilius ferrum separatur a magnete si ꝓiungatur sibi q̃z in distãtia. et tamen ista nõ est violenta. vt dicitur septimo huius. Alia est tractio in genere cause finalis. q̃ mõ pfectio dicitur trahere suum pfectibile. z sic forma trahit materiam. et eo modo locus trahit locatuz. qz locatuz perficitur ex hoc q accipitur in suuz locũ. z talis tractio est maxima naturalis quia vnũquodq̃z naturaliter inclinatur ad suum finem et pfectionem

Quanto graue magis appropinquat suo loco. tanto velocius mouetur. ergo sequitur q trahatur effectiue a loco ad quẽ mouet Aõs pbatur qz dicit Aresto. q est aliqs motus q̃ est in principio tardior et in fine velocior. et est aliqs motus qui est in fine tardior et in principio velocior. Et est etiam aliqs motus qui est in principio tardus et etiaz in fine. sz in medio est velocior. sicut motus animalis. Sed in motu naturali quãto mobile magis appropinquat suo loco tanto velocius mouetur. ergo videt q trahat a suo loco effectiue Dom q illa pma nõ valet. quia ex hoc nõ mouetur velocius circa ppriuz locum quasi trahat a tali loco. sed in graui descendente confortatur grauitas. z sic motus fortificatur. hoc aũt non est sic intelligendum quasi aliquid addatur ad grauitatem corporis descendẽtis. sed quia p remotionem a contrario confortatur grauitas quo ad actum secundũ Et quo em̃ gue circa ppriuz locum existẽs ꝓiungitur sue pfectioni. sz loco deorsum. et elongatur a ꝓtrario. s. a loco sursum. sic perfecti habet suum actum grauitatis q̃z priuz.

Quoupliciter sumantur differẽtiep positionum in rebus. Dicẽdum q dupliciter quo ad nos. et quo ad naturam rei. quo ad nos assignantur differentie positionũ tripliciter. sz per iuxta positionẽ. sicut aliqua columpna dicitur dextra que ponitur ad dextrum animalis. et illa colũpna dicitur sinistra que ponitur ad sinistrum animalis. et q illo modo differentie positionuz non sumatur fm naturam rei. patet quia tales differentie possunt per simplicem motuz animalis variari quia illa colũpna que fuit dextra potest statim fieri sinistra ex hoc q homo mouetur ad aliud latus vel columpna. ergo non ex natura rei. Secundo modo contingit per oppositionẽ. sicut est de imagine in speculo. quia illa pars imaginis dicitur dextra que opponitur sinistro nostro. et hoc ideo. qz imagines recipiuntur opposito modo in speculis q̃z inueniuntur in his que repzesentantur in speculis. Tercio modo fit per similem positionem. sicut in statuis z imaginibus. qz in imagine illa manus dicitur dextra q̃ hz similitudinẽ ad dextrã nostrã. Vel drñe positionũ ex materia rei sumunt fm diuersas reales ꝓtutes existentes in diuersis rebz vel etiã in diuersis ptibz eiusdez rei. Ibi tñ pzideradũ q sumuntur differenter tres drñe positionũ in celo. in vniuerso et in aialibus. In celo sumunt fm tres dimensiones acceptas fm diuersas virtutes. et sic qz in polo arctico est alia virtus q̃z in polo antartico et in oriente q̃z in occidẽte et in aquilone q̃z in meridie. ideo fm illas virtutes sunt diuerse differentie que ponunt in natura rei In vniuerso sumuntur sursum et deorsum penes motũ elemẽtoz qz hoc est sursuz quo mouentur leuia et hoc deorsum q̃ mouentur grauia. z manifestũ est q alia est ꝓtus in loco leuiuz. et alia in loco grauiũ. In animalis autem sumuntur iste drñe. fm triplicẽ motũ. qz fm motũ alimenti sumunt sursuz z deorsuz. hoc em̃ est sursum in q̃libet aiato vbi sumit nutrimẽtuz. z hoc est deorsuz vbi emittunt superflua nutrimenti. ante aũt et retro fm motuz sensationis. quia hoc est ante vbi vigent sensus. z hoc retro vbi non vigent.

Drñe po: q̃ ad nos z p assignant
p° z
Drñe po: q̃ ad naz rei drnt Opiunt in celo Vniuso Aiat

sed dextrum et sinistrum sumuntur penes localem motum. qz hoc est dextrum vnde incipit naturaliter motus et hoc sinistrum vbi motus naturaliter terminat. Unde ptz q in plātis sunt tm̄ due dnē positionū. in aialib̄ impfectis quatuor. in pfectis omnes.

Amplius vacuū affirmātes locū dicūt eē Vacuū em̄ erit vtiqz locus priuatus corpore Quidem igitur si aliquid locus preter corpa et omne corpus sensibile in loco esse p hoc aliquis concipiet.

Hic ponitur tercia rō. et est ipōz antiq̄z. et stat in hoc Vacuū est locus nō repletus corpore. sed vacuū est. ergo locus est. Forma em̄ istius argumēti est bona q̄uis deficiat in materia. qz minor est falsa. fm veritatē q̄uis sit vera fm antiq̄s. valeret em̄ bū in simili sortes est homo mortuus. et homo mortuus est. ergo sortes est.

Videt aūt et hesiodus recte dicere faciens pmū chaos. Dicit quidem igitur oīm primuz chaos factū. postea vero terrā latam tanq̄ indigeret pmū eē receptaculū his q̄ sunt. ppter qd opinati sunt quēadmodū multi. oīa alicubi et in loco esse. Si aūt hmōi est. mirabilis q̄dam vtiqz erit potentia loci et prima omnium Sine qua aūt nāqz aliorum nullū est illud aūt sine alīs necesse est primū esse. Non em̄ pdit locus his q̄ sunt in eo corruptis

Hic confirmat dictum suum p autoritatem hesiodi phi qui dicit. q non solū locus est. sed est primum inter omnia corpora. Probat qz res constituentes mūdum non possunt reseruari nisi in loco siue in aliquo receptaculo et ergo oportet ponere locuz ante alias res sicut receptaculum rerum vniuersi.

Atuero habet defectū si est q̄d est. Utrū est moles q̄dam corpis. aut q̄dam altera natura Querēdum est ei genus pmū. distātias q̄dē igitur habet tres. longitudinis latitudinis et profunditatis: quib̄ determinat corpus omne. Impossibile est aūt corpus esse locum. In eodem nāqz essent duo corpora

Hic Aresto. ponit sex rōnes in oppositū. phantes q locus nō est. q̄z prima stat in hoc. qz si locus esset vt eēt aliqd corporale vel incorporale. Nō pt dici q sit aliqd incorporale. qz hz tres dimēsiones. qd est proprium corporis. Nec etiam potest dici q sit aliqd corporale. qz locus et locatū sunt simul fm omes phos. sed manifestū est q locatum est corpus. si ergo locus est corpus sequitur q duo corpora sunt simul qd est impossibile

Amplius si vere corpis locus est receptaculū manifestū q z supficiei erit z reliquorum terminorum Eadē em̄ pnonat rō. vbi nāqz prius erat aq̄ planicies. erūt iteruz q̄ st aeris. Atuero dām neqz vnā habem pūcti z loci puncti. quaresi neqz ab h̄ est locus alterum: neqz ab aliorum nullo neqz est aliqd pter vnūqdqz istorum locus:

Hic ponit secda rō. z stat in hoc. sicut se hz locus pūcti ad pūctū. ita locus linee ad lineā. z supficiei ad supficiem et corpis ad corpus. sed locus pūcti nō est aliud a pūcto q̄ locus supficiei nō est aliud a supficie. nec locus corpis aliud a corpe. z sic locus nō erit aliud a corpe locato. q̄ locus nō est. Maior est manifesta. Minor pbat. qz pūctū est qd indiuisibile. et si vnū addat alteri. non pt excedere alterū nec pinet alterū. qz pinēs est maius pēto. hz vnuz indiuisibile nō est maius alio. Itē si distinguerent due supficies in diuersis corpib̄. tūc distinguerent ex pte situs sed supficies locās z locata sunt vnū. et supficies locans est locus. ergo nō distinguit a locato

Qr Utrū locus corpis sit aliud a corpe. z vtrū locus pūcti sit aliud a pūcto Dām q supficies corporis locātis z locati pnt dupl'r psiderari. vno mō ex pte finis. penes quez mathematicus distinguit res ab inuicē. et sic supficies corpis locātis z locati sunt vna supficies. qz mathematicus abstrahit a materia. z ideo nō distinguit tales q̄titates nisi ex pte situs. sed supficies corpis locātis z locati hnt vnū situ. Si em̄ pparetur ille supficies ad vnū punctū in corpore locato. tūc erit eadem distantia illarū supficierū ab illo pūcto. et hoc est qd dicūt mathematici. q impossibile est duos circulos eq̄les describi circa idē punctū. cum ergo supficies loci z locati sunt equales supficies nō possunt esse due supficies mathematice. Alio mō pnt distingui supficies phisice z ex pte subiectorū. et tūc sunt due supficies corporis locātis et locati. qz superficies locantis est in corpore locante. et superficies locati est in corpore locato. Et similiter pt dici de pūcto z loco puncti. Est tū psiderandum q non est per omnia simile de puncto z loco. de superficiez de loco supficiei. quia supficiei et copori deberet per se locus. sed pūcto non deberet p se locus

Quid em̄ forte et ponem esse locū. Neqz elemētū em̄. neqz ex elemētis pnt eē hmōi habentia naturā neqz corporeorum neqz incorporeorū. Magnitudinē q̄dē em̄ hz locus. corpus aūt nullū: Adhuc aūt sensibiliuz q̄dē corporum elementa corporea. Ex intelligibilib̄ aūt elementis nulla magnitudo fit

Tercia ratio stat in hoc. si locus est vel est elementum vel est ex elementis. sed nullum istorum potest dici. ergo locus non est. Maior manifesta est fm opinionem antiquorū dicentiū omnia esse principia vel pncipiata. q̄ vel elementa vel elementata. Minor probat. qz tam ele-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

mentuz q̃ hoc quod est ex elemẽtis est corpus. quia etiam mixtum est corpus. sed locus nõ potest esse corpus q: tũc duo corpora essent simul. Etiaz nõ est elemẽtuz quia elementuz est ꝓncipium corporis. si ergo locus est elementum sequitur q̃ est corpus. quia corpus nõ constituitur ex non corporibus.

Amplius et cuius vtiqz q̃s ponet his q̃ stãt esse locum. Neqz em̃ vna causa inest ipsi de quatuor. Neqz em̃ sicut materia eorũ q̃ sũt Neqz ex ipso ꝓstituta sunt Neqz sicut species et ratio eorũ que sunt. Neqz sicut finis. neqz sicut mouens ea que sunt.

Hic ponit quarta ratio et stat in hoc omne qd̃ est. est aliquo modo cã alterius. sz locus nõ est aliquo mõ causa alterius. ergo locus nõ est. Minor ptz inductiue. q̃a locus non potest esse causa sicut materia. q: si locus essz materia rep̃ res ꝓstituerent ex loco. ꝓstituitur em̃ aliq̃d ex materia vt patuit primo huius. Nec potest dici causa sicut forma. q: forma dat spẽm et sic sequit q̃ illa que sunt in vno loco eẽnt vnius speciei. z q̃ res mutaret locum mutaret etiaz spẽm. nec ꝓt dici cã finalis. q: locus videtur magis esse ꝓpter locata q̃ econtra. et sic locata erũt finis locorũ. Nec est cã sicut efficiens. q: cã efficiẽs est ꝓncipiũ motꝰ. sz locꝰ est terminꝰ motꝰ. g̃ locꝰ nihil ẽ

Amplius z ipse si est aliqd̃ eorũ q̃ sunt alicubi erit. zenonis em̃ opinio q̃rit quãdã rõnem.

Si nãqz omne qd̃ est in loco. est manifestũ quoniam z loci locus erit. et hoc ĩ infinitũ ꝓcedet

Hic ponit q̃nta ratio z stat in hoc. q: ꝑm autoritatẽ ipsius zenonis. oẽ qd̃ est in loco est si g̃ locus est ergo locus essz in loco. sz hoc est impossibile. q: esset ꝓcessus in infinitũ. ois em̃ locus haberet locũ. ergo locus nõ est

Amplius sicut omne corpꝰ in loco est. sic et et in oi loco corpꝰ. Quõ igit̃ dicemꝰ de his q̃ augmẽtant̃. Necẽ est ex his simul augmẽtari locũ cũ ipsis. neqz em̃ minor neqz maior locꝰ est vnicuiqz. Per hoc q̃dem igit̃ nõ solũ quid est. sed etiam si est dubitare necesse est.

Hic ponitur sexta ratio et stat in hoc si locus est. tũc locus crescit et decrescit. z sic fit maior et minor. sed hoc est impossibile. ergo locus nõ est Maior ptz. q: locus ẽ sp̃ equalis locato. sz q̃ndoq̃ locatuz crescit. g̃ etiaz locꝰ crescit. Minor ꝓbat̃. q: locꝰ est aliquid immobile. ergo ipm crescere vel decrescere est impossibile.

Querit Vtr̃ locus crescat cũ locato. Doz q̃ dupl'r aliq̃d crescit. vnoꝰ p se. et sic solũ corpꝰ crescit qd̃ extenditur ad maiores dimẽsiones. et sic locus crescere si significaret tres dimensiones separatas sicut diceb̃ãt antiq̃ Alioꝰ crescit aliq̃d p accẽs. q: sez accipit p accẽs maiores dimẽsiones. Et sic locꝰ crescit crescẽte locato. q: oportet locũ extẽdi cũ suo locato. et hoc fit p cessionẽ. q: oportet q̃ corpꝰ locãs cedat corpi locato z sic p accẽs crescit locꝰ

Quatuor ꝓprietates de loco 3° ami quorũ ꝓbat

Uoniam autem aliud quidẽ ꝑm se aliud vero ꝑm aliud dicitur similiter z locus Alius quidẽ cõmunis. in quo omnia corpora sunt Alius vero ꝓprius in quo primo. Dico autẽ q̃m tũ nunc in celo es q̃a in aere: Hic aũt in celo et in aere q: in terra similiter aũt et in hac q: in hoc loco qui continet nihil plus q̃ te. Sic igitur est locus primum ꝓtinẽs vnũquodq̃ corporũ terminus quidez vtiqz erit. Quare videtur species et forma vniuscuiusq̃ locus esse quo determinat̃ magnitudo et materia magnitudinis Hec em̃ est vniuscuiusq̃ terminus Sic q̃dem igitur considerantibus locus vniuscuiusq̃ species est p̃ꝰ

Opinio Antiquorũ de loco

Post q̃ Aresto. disputauit an locus est. Nic iam intendit inquirere disputatiue quid sit locus et circa hoc duo facit. Primo ponit opiniones antiquorũ. Secũdo opinionem propriaz. Circa primũ ponit primo rationẽ probantiũ q̃ locus est forma z stat ratio in hoc. locus ꝓprius qui est locus p se ẽ terminus. sed forma est terminus. ergo locus est forma Pro declaratione maioris dicit q̃ sicut ens diuiditur in ens p se z in ens p accidens. ita etiã locus diuiditur in locũ per se et per accidẽs. per se dicitur qui adequate continet locatum. et ille est terminus sicut dictum est.

Queritur Quomodo valet hoc argumentuz antiquorũ probans q̃ locus est forma Dõm q̃ in isto argumento cõmittuntur tres fallacie. sez equiuocationis. accidentis et implicite consequentis. Equiuocationis quia ista dictio terminꝰ eq̃uocatur. Terminus em̃ dicitur dupliciter vno modo p termino cõmensurariuo. z sic capitur in ꝑma ꝓpositõne cũ dicitur locus est terminꝰ et eo modo vas dicit̃ terminus vini et modius terminꝰ tritici Alio modo accipit̃ terminus pro termino essentiali qui terminat materiaz ad aliquam speciem. et sic forma substantialis dicit̃ terminus quia ponit materiam in specie. Secundo est ibi fallacia accidentis. quia arguitur ibi ex puris affirmatiuis in secũda figura. Item est fallacia consequentis. q̃a arguitur virtualiter a positione consequentis ad positionem antecedentis. sic. sez si aliquid est locus ipsum est terminꝰ. g̃ si est terminꝰ ipm est locus. sz hoc nõ valet

Ar Locus est accidens. ergo locus est forma. Dicendũ q̃ isti antiqui volebant probare q̃ locus esset forma substantialis et contra hoc procedit̃ inferius in textu:.

Secũduz aũt q̃ videtur esse locus distãtia magnitudinis materia. Hec nãqz altera est a magnitudine. Hec aũt est ꝓtẽta sub spẽ z diffi

nita. sicut sub plano et termino. Est aũt hmõi materia et infinitũ. Cũ eĩ remoueãt termini et passiones et species relinquit nihil ꝑter materiã. Unũ et plato materiã ⁊ locũ dicit esse idẽ in thimeo. Receptũ eĩ et locũ vnũ et idẽ ꝛ̃ Alio vero mõ idẽ dicẽs receptiuũ. et in dictis nõ scriptis dogmatib⁹ tũ locũ et receptũ idẽ retulit Dicũt q̃dẽ eĩ oẽs esse aliq̃d locũ Quid aũt est hic solus conatus est dicere.

Consequẽter ponit opiniones platonis. q̃ dicebat q̃ locus esset materia ⁊ pomit rõnem platonis ad ꝗ q̃ fuit ista. locus est qꝛ̃dã receptaculũ interminatũ. materia ẽ qꝛ̃dã receptaculũ indeterminatũ. q̃ locus est materia. Maior ptz. q̃a si capiat locus. p distantia separa a magnitudine. i. p tribus dimẽsionib⁹ separis a corpe. tũc talis locus est indeterminat⁹ ad q̃libz corpa. qꝛ pñt multa corpa recipi successiue in illas dimẽsiones sicut distãtia q̃ est inter ꝓtes vni⁹ vasis. qñqꝫ ꝑt recipe vnũ liq̃rez et qñqꝫ aliũ. Addit tũ aristo. q̃ differẽter locutus ẽ plato in quodã libro q̃ vocabat thimeus ⁊ in doctrina sua quã ꝓbor⁹ dedit. qꝛ in thimeo dixit materiã esse locũ sz in dogmatib⁹ suis dixit magnũ ⁊ puũ esse locũ. Pot rñ dictoꝝ suoꝝ esse ꝓcordia. qꝛ magnũ ⁊ puũ etiã tenẽt se ex ꝓte materie. et ergo nõ refert qꝛ̃ illoꝝ ponat fm eũ

Qr̃ Utrũ valeat illa ratio platonis. Dõm q̃ nõ. sed in illo argumẽto etiã ꝓmittunt tres fallacie ꝓtualiter sicut in argumẽto de forma. Cõmittit eĩ fall'a equocatõis in ista dcõe receptaculuz. q̃a materia ẽ receptaculũ forme eẽntial'. qꝛ facit cũ forma vnã eẽntiã toti⁹. qꝛ corp⁹ recipit aliaz ⁊ faciũt vnũ ens. s. hoiem. sz locus fm veritatẽ recipit locatũ fm localez circũscriptõez q̃ est extrinseca recepto Scõa est fall'a accñtis qꝛ arguit ex puris affirmatiuis in scõa figura. Tercia ẽ fall'a ꝓñtis qꝛ arguit ꝓtualit a positiõe ꝓñtis ad põem añtis. sic arguẽdo si aliq̃d est loc⁹ ipm est receptaculũ. q̃ si ipm ẽ receptaculũ ipm est loc⁹. sz sic debuissz arguisse si ipm nõ est receptaculũ ipm nõ est locus

Merito aũt ex his intendẽtib⁹ videt vtiqꝫ difficile ꝓgnoscere q̃d est locus. siquidẽ harũ qꝛ̃dcũqꝫ est siue materia. siue spẽs. Hec eĩ altissimã habent speculatõem. et sibi inuicẽ nõ facile est cognoscere ipsa.

Hic infert vnũ correlariuz ex p̃dcis opionib⁹ ⁊ vult si loc⁹ sit materia vel forma. tunc difficile videt ꝓgnoscere q̃d sit locus. qꝛ materia et forma habẽt difficilẽ speculatõem. Cuius ratio est qꝛ vnũqꝛ̃dcũqꝫ ꝓgnoscitur fm q̃ est in actu. qꝛ sic ꝑt mouere potentiaz vt ipm cognoscat. sed nec materia nec forma naturalis habent ꝑ se et sorsuz esse in actu. ergo difficulter ꝓgnoscũtur.

Atuero q̃ ipossibile sit q̃dlibet horꝫ eẽ locũ nõ difficile videre. Spẽs q̃dẽ eĩ et materia non separant a re locũ autez contingit. In quo nã qꝫ aqua erat. in hoc iterum aer. sicut diximus ꝗ us fit transmutatis ad inuicẽ aereqꝫ ⁊ aqua ⁊ alijs corporib⁹ similiter. quare neqꝫ pars neqꝫ habitus. sed separabilis est locus ab vnoquoqꝫ. Et videt eĩ hmõi aliquid eẽ locus vt vas Etẽ vas locus transmutabilis. vas autem nihil rei. fm q̃dem igit q̃ separabilis est a re sic q̃dem non est spẽs: fm aũt q̃ ꝓtinet sic q̃dẽ alterum a materia

Repbat opiniões aliq̃ Nic ponit q̃nqꝫ rõnes in ꝓtrariuz istaꝝ opinionũ. scz q̃ locus nec est materia nec forma. Primo in ꝓmuni. p bat q̃ materia ⁊ forma nõ sunt locus. scõo spẽaliter ꝓbatur idẽ de materia. Stat ergo rõ in hoc. materia ⁊ forma nõ separant a re cui⁹ sunt materia ⁊ forma. qꝛ sunt partes essentiales ipsius totius in quo sunt. nihil eĩ separat a sua essentia. sed locus ꝑt separari a suo locato. qꝛ locus ꝓparatur ad locatũ sicut vas ad vasatũ. sed ꝑt vas separari a vasato. ergo etiã locus a locato. et per ꝓsequens locus nõ est forma nec materia. Secũdo ꝓbat idez spẽaliter de materia. qꝛ locus ꝓtinet locatũ. sed materia nõ ꝓtinet immo ꝓtinet. ergo locus non est materia

Videt aũt semp qꝛ̃ est alicubi ipsum esse aliquid. et alterũ aliq̃d extra ipsum

Hic ponit secũda rõ que ꝓbat q̃ locus non est materia vel forma. ⁊ sic locus separat a locato. et stat rõ in hoc locus est extra locatũ. qꝛ locatuz mouet in loco. sed id qꝛ̃ mouet in alio hoc est extra ipsum in quo mouet. sed materia ⁊ forma nõ sunt extra rem cuius sunt materia ⁊ forma. ergo materia ⁊ forma non sunt locus

Platoni igit dicendũ est. si optz trãsgredientes dicere. quare nõ in loco spẽs et numeri st⁹. et hoc si vere participatiuum est locus siue magno et paruo existente participatiuo sine materia. vt in thimeo scripsit

Hic ponit tercia rõ que est spẽaliter ꝓtra platonez q̃ posuit locũ esse materiã. et iterũ posuit ydeas ꝓticipari a materia. cũc sic arguit ꝓtra eũ. omẽ participatũ est in participante. sed fm platonẽ ydee ꝓticipant a materia. ergo sunt in materia. sed hoc est ꝓtra suam positionem ⁊ opinionem que dixit q̃ ydee nusqꝫ sunt. ergo nõ potest dici q̃ materia sit locus

Amplio quõ ferrent in suis locũ si locus essz materia aut spẽs. impossibile est eĩ cuius nõ est motus neqꝫ sursum aut deorsum locuz esse Quare querendus in huiuscemodi locus est Si aũt in ipso loc⁹ est. oz eĩ siq̃dẽ aut forma aut materia ẽ. erit loc⁹ i loco Trãsmutant eĩ

simul cũ re et mouetur. ⁊ spēs et infinitũ nõ sp in codẽ sz vbi vtiqz res q̃re loci erit locus.

Hic ponitur quarta ratio ⁊ stat in hoc. si materia ⁊ forma sunt locus ergo locus est in loco quod est incõuenies. pbat qz omne qd trãsmutat fm locũ in loco ẽ q̃a in illis q̃rendus est locus q̃ mutant fm locũ sz materia ⁊ forma trãsmutat fm locũ qz qñ totũ mutat erũ ꝓtes eius mutãt ⁊ p ꝓñs sunt in loco ⁊ si sunt locus est g̃ locus est in loco.

Amplius cũ ex aere fit aq̃ perditus est locꝰ si quidem spēi inerat. Non em̃ in codez qd fit corpus. Que igitur corruptio ex quibus igit necessariũ est locũ esse aliquid. et iterum ex quibus vtiqz dubitabit aliquis de substantia ipsius dictum est.

Hic ponit q̃nta rõ que stat in hoc. si locus est forma ergo corrupto vno corrũpit altez. sed hoc est falsuz. qz forma qñqz corrũpit et locus nõ corrũpit. qz aliq̃ res pt manere in suo loco et corrũpi. ⁊ aliq̃ res pt mutare suuz locũ ⁊ nõ corrũpi. qd tñ fieri nõ posset si locꝰ essz forma

Ost hoc aũt accipiendũ est quot modis aliud in alio dicitur. Uno q̃dem igit modo sicut digitus in manu. et oĩno pars in toto est. Alio vero sicut totum in partibus. non em̃ preter partes est totũ Alio modo sicut homo in animali et omnino sicut species in genere. Alio vero sicut genus in specie. et omnino pars speciei ĩ spēi rõe Adhuc sicut sanitas in calidis et frigidis. et omino species in materia. Adhuc sicut in rege qui grecorum. ⁊ omnino motum in primo motiuo. Amplius sicut in optimo et omnino in fine. Hoc autẽ est cuius causa fit Omniũ aũt maxime proprium est sicut in vase. et omnino in loco.

Postq̃ arestot. disputauit an locus est. ꝓsequẽter accedit ad determinãduz veritatẽ. ⁊ primo q̃daz premittit Dicit ergo primo q̃t modis dr aliq̃d eẽ in alio. et h̃ facit vt ꝓgnoscat ille modus quo aliq̃d est in loco. qz ille modus pt optime cognosci p drãm ab alijs modis eẽndi in. Secdo qz ex istis modis mouet vnũ dubium. s. an aliq̃d possz esse in seipso. Est g̃ primus modus eẽndi in quo aliq̃d est in alio sicut ps in toto. vt digitꝰ in manu. ⁊ manus in brachio. et brachiũ in hoĩe. Secdꝰ modꝰ est sicut totũ est in partibꝰ integralibus. qũo domus est in parietibus recto et fundamẽto Tercius modus est sicut species est in genere. vt homo in aĩali Quartus est sicut genus in specie vel etiaz ptes diffinitiue speciei sunt in specie. et sic animal ⁊ rõnale sunt in homine. Quintus ẽ sicut forma est in materia siue sit substãtialis siue accidentalis. Sextus est quo effectus cause efficiẽtis est in cã eꝰ [illegible]nte. sicut id qd mouet est in ipo mouẽte Septimus est sicut aliq̃d est in suo fine. vt cor amãtis vel appetitꝰ amãtis dr esse in amato. Octauus est quo vasatũ est in vase. vel locatuz in loco.

Querit Que sit sufficientia istoꝝ modoruz eẽndi in Dõm q̃ ista. qz oĩs modꝰ essendi in. vel sumit penes formam et materiaz. vel penes ꝓtinẽs et ꝓtentũ. vel penes cãm et cãtuz. Si pmũ sic est q̃ntus modus fm quẽ forma ẽ in materia. Si penes ꝓtinẽs et ꝓtentuz hoc est duplicit vel ꝓtentũ est separatz. ⁊ sic est ꝓcruus modus. Vel cõiunctũ. et hoc duplr. vel est ib̃ cõtinẽtia realis. ⁊ st duo pmi modi. vel est ꝓtinentia rõnis. ⁊ sic sunt duo alij modi. qa genus et species ꝓtinent se fm rõem. vel sumitur penes cãm ⁊ causatũ. ⁊ hoc est duplr. vel sumit fm causam efficientem. ⁊ sic est sextus modus. vel penes cãm finalem. et sic est septimus modus.

Querit Qualis sit ista diuisio modoꝝ eẽndi in. Dõm q̃ est diuisio analogica. Et dicit prꝰ eẽ de octauo modo. quo aliq̃d est in alio sicut in loco. cuius ratio est. q̃a ad hoc q̃ aliq̃d est in alio proprie requruntur duo. Primũ est q̃ contineatur proprie in eo. et propter hoc sextꝰ et septimus modi sunt impfecti. quia effectus ꝓprie nõ continetur in sua causa. Secũdo requritur q̃ sit ab eo distinctuz. qz idem non est proprie in seipso. ⁊ ꝓpter hoc alij modi sunt impfecti. quia non est distinctio siue distãtia illius quod cõtinet ab eo quod continetur Et quia iste ꝓditõnes reperiuntur in vltimo modo. ergo ille modus est pfectissimus. et deinde post octauuz perfectior modus est. quo totuz integrale est in suis ptibus. ⁊ ps in toto. Deinde quo genus est in specie et spēs in genere. Deinde sicut accidens in subiecto. et deinceps sicut effectus in sua causa efficiente. ⁊ vltimo sicut aliquid est in suo fine. quia isti duo vltimi modi sunt virtuales et non actuales. quia effectus cause efficientis et effectus cause finalis sunt solum in suis causis virtualiter et non actualiter.

Ar Locus est in aliquo sicut forma. ergo locus est in aliquo quinto modo et non octauo modo!

Dõm q̃ locus potest ad duo comparari. Primo modo ad corpus locans. et sic est verum q̃ ad hoc comparatur sicut forma ad materiam. quia corpus locans est subiectum superficiei locantis que est locus. Alio modo comparatur locus ad corpus locatum. et sic locatum inest loco fm octauum modum. Potest tamen dici q̃ si locus accipiatur graria virtutis conseruatiue. tunc etiam locus potest esse in locato sicut in subiecto. quia talis virtus conseruatiua penetrat locatum conseruando ipsum.

Ar Videtur q̃ sint plures modi essendi in q̃ octo. Probatur. quia aliquid est in alio sicut in tempore. etiã aliquid est in aliquo sicut in signo. ⁊ isti modi essendi in non ponunt in textu. Dõm q̃ isti duo modi comprehenduntur sub alijs. modus em̃ quo aliquid est in tpe reducitur ad octauũ modum. quo aliquid est in alio sicut in loco. et hoc ideo. quia sicut locus est mensura mobilis. ita tempus est mensura motus. et ideo octauus modus significat q̃ aliquid est in loco sicut in mensura extrinseca. Et hoc est commune rei temporali in ordine ad tempus. et rei locate in ordi

Sufficientia octo modũ dn=di Tn

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ne ad locuz Modus autez essendi in quo aliquid est in alio sicut in signo non est ppzie loquendo modus eendi in. sed soluz modus analogicus. z propter talem analogiaz potest reduci ad quintum modũ. quo aliquid est in alio sicut accidens in subiecto. qa accidens debeat esse subiecto proportionatum.

Dubitabit aũt aliquis. vtrũ vnum et idem aliquid esse in seipso contingit aut nihil. sed omnia aut nusquam aut in alio esse. Duplicit autem hoc est. aut fm se aut fm alterũ Cũ em̃ sint q̃dam ptes totius. et hoc in illis et illa in hoc. dicetur totum in seipo esse. Dicitur autez et fm ptes vt albuz. qz supficies alba et sciens qz ratiocinatiuũ Amphora quidez igitur non erit in seipsa. neqz vinũ. vini aũt amphora erit Quod nãqz est in alio et in quo est vtraqz eiusdem ptes sunt idem. Sic quidem igitur ꝓtingit quidem aliquid esse in seipso

Nic Aresto. circa p̃dicta mouet vnã dubitatõez et est ista. Utrũ idez posset esse in seipo. Et mouet h ista dubitatio ꝓpter duo. Primo vt explicent modi essendi in Secundo ad intelligendũ dem anaxagore. q̃ dixit de infinito q̃ fulciret seipm. z sic infinitum esset in seipo Soluit ergo Aresto. hanc questionẽ dicẽs. q̃ aliq̃d esse in seipo potest intelligi dupl'r. vno° ꝑmo et p se. i. fm totuz et gratia sui z sic est impossibile idẽ esse in seipo Alio modo ꝑt intelligi idẽ esse in seipo fm accñs z fm prẽ et sic idez ꝑt esse in seipso. z hoc ideo qz ꝓtingit qñqz q̃ aliquod totuz habet duas ptes. quarũ vnaqqz recipit denoiationẽ totius z rũc ꝓtingit hoc totuz gratia vnius ptis esse in seipo gratia alteri° ptis. sicut dicim° q̃ flascula vini est in flescula vini. qz flescula vini fcat flesculã et vinũ. z qz flescula vini est in flascula vini grã vini. ergo ꝑt dici tali modo idem esse in seipso

Primũ aũt non ꝓtingit. vt albũ in corpe. supficies em̃ in corpe. scia aũt in aia. fm hec aũt sunt appellationes cum ptes sint sicut in homine. Amphora aũt et vinũ cũ seorsuz sint nõ ptes. Simul autẽ cũ sint ppe quod sint ptes erit idem in seipo. vt album in hoie. qm̃ in corpore. et in hoc qm̃ in supficie. In hoc autẽ nõ amplius qm̃ fm aliud est. et altera. specie hec sunt. et alterã naturã habet vnũqq̃qz: et potentiam supficiesqz et album Neqz igitur inductiue cõsiderantibus nihil in seipso videm° fm nullum determinatorum modorz. Et ratione manifestũ est qz impossibile est. Oportet enim vtraqz vtrũqz esse. vt amphorã vasqz et vinuz esse Vinũ autem vinũ et amphorã. si vere primum ꝓtingit et ipm in seipso. q̃ si quidem maxime in alterutris essent. amphora quidẽ acciperet vinum non fm q̃ vinũ. sed inq̃ztum illa. Et vinum inerit in amphora. non inq̃ztuz amphora ipsa sed fm q̃ est illud amphore Secũdum quidem igitur q̃ alterum sit manifestuz est. Alia namqz est ratio eius quod in quo. et et alia illius que in hoc. Impossile z aliq̃d in seipo p̃mo

Nic exponit Aresto. membra posita in solutione dubitatõis p̃dicte z ostendit p̃mo q̃d sit aliquid esse p̃mo in seipso qd̃ declarat p oppositum scz vbi aliq̃d nõ reptit esse p̃mo in alio. et dicit q̃ album non est p̃mo in corpe. sed est primo in supficie. z scia nõ est primo in homine. sz est p̃mo in anima. Ex quo sumitur q̃ esse p̃mo in alio ẽ fm totuz esse in eo. sic scientia non est primo in homine quia scientia non est in toto hoie sed in anima. Ex quo vlterius manifestat. q̃ non potest aliq̃d primo esse in se ipso. z hoc probat inductione et ratione. Inductione sic per modos essendi in. qz neqz totuz est totum suiꝑsius. neqz pars est pars suiꝑius. neqz aial est genus suiꝑsius. neqz species suiꝑsius. Rõne sic. si aliq̃d est in seipso p̃mo tunc idem continet sepm qd̃ est ipossibile. Prima pars aũtis petet. qz q̃cquid est in alio sicut in loco continetur ab eo. ergo si idem est in seipo sequitur q̃ idem cõtinet seipm. Secũda ps añcedentis pbat. qz ꝓtinẽs locale circũscribit ꝓtentũ. sed idem non potest circũscribere seipm. ergo impossibile est idem esse in seipo. Itẽ seqtur q̃ idem esset vas z vinũ ex hoc em̃ aliquid est vas qz circũscribit vel ꝓtinet. si ergo idem sit continens z cõtentum. ergo idẽ erit vas et vasatum.

Attuero neqz fm accidens contingit. simul em̃ duo corpora in eodem erunt Ipsaqz enim amphora in seipsa erit: si cuius natura receptiua est. hoc contingit in seipso esse. Et adhuc illud cuius receptio est vt si vini vinum. Qq̃dem igitur impossibile sit aliquid in seipso eẽ primo manifestum est. Possibile z aliq̃d in seipo p̃mus

Nic probat Aresto. q̃ aliquid bene potest esse in seipso p̃mo p accidens. Circa qd̃ sciẽdum est q̃ aliquid esse in ipso primo est aliquid esse in seipo fm totuz. z aliquid esse in seipo p se est aliquid esse in seipso gratia sui z non gratia alterius. Sed aliq̃d esse in seipso p accidens est aliq̃d esse in seipso gratia alterius. Probat ergo Aresto. q̃ idem non potest esse in seipso p̃mo p accidens id

Mouet dubitandez

Soluit

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

est fm se totum ⁊ gratia alterius. sicut si diceremus q̃ flescula vini accipiendo eam fm se totam esset in seipsa gratia valis in quo ꝓtinentur localiter flescula cũ vino qz tũc oporteret hoc vas esse in flescula vini simul cum vino ⁊ flescula. Probat ꝯ Aresto. hoc esse impossibile qz esset manifesta penetratio dimensionum. qz maius non potest esse in minori ab sez penetratiõe dimensionũ sed vas in quo est flescula vini cũ vino est maius flescula. ꝯ non potest esse vas in flescula vini p accidens.

Qaũt zeno opposuit. qz si locus est aliquid in aliquo erit. soluere non est difficile Nihil enim phibet in alio esse primo locum. non tm in illo sicut in loco. sed sicut sanitas quidem in calidis ⁊ humidis. aut est sicut color in corpore passio Quare non necesse est in infinitum abire. Illud autem manifestum. qm nihil est vas eius quod est in ipso Alterum enim primo ⁊ quod est ⁊ in quo est propter quod nõ erit vtiqz neqz materia neqz species locus sed alterum illius enim aliquid existentis materia ⁊ forma. Nec quidẽ igitur sunt opposita

Nic ex modis essendi in soluit rationẽ zenonis propositam. q̃ fuit q̃ si locus tunc locus ẽ erit in loco. Soluit Aresto. q̃ non oportet dicere si locus est q̃ sit in alio sicut in loco. sed locus ẽ in alio sicut accidẽs in subiecto qz locus est accidens corporis locãtis qz superficies. ⁊ iõ est in corpore locante sicut in subiecto Ex quibus omnibus concludit philosophus q̃ locus est sicut vas ꝓtinens ⁊ q̃ nihil ꝓtinet seipsum totum. Ex quo etiam elicitur q̃ materia ⁊ forma non sunt locus cum non contineant extrinsece.

Querit Vtrum idẽ posset esse in seipso. Arguit q̃ sic. qz hoc qõ non est in alio est in seipso. sed substãtia nõ est in alio. ꝯ est in seipsa Odõm q̃ aliquid esse in seipso ꝓt dupl'r intelligi. vno° negative. qz nõ est in alio. ⁊ sic substantia dr esse in seipsa. qz non est in alio Alio modo aliquid intelligitur esse in seipso affirmative. ⁊ tũc accipit esse in seipso fm octauũ modũ. ⁊ sic iterũ aliquid esse in seipso potest dupl'r intelligi: Uno° pmo ⁊ fm totum. ⁊ sic non potest aliquid esse in seipso. qz nec primo p se nec primo p accidens. vt pbatũ est circa textũ Alio° aliqd intelligitur esse in seipso non pmo. sed fm ptem. ⁊ sic aliquid potest dici esse in seipso. qz si aliqua res habeat duas ptes quarum vnaqueq̃ hz denominatõnem totius tunc idem potest dici esse in seipso. pter illas duas partes quarum vna sit ꝓtinens ⁊ alia ꝓtenta. sic q̃ ꝓtenta sit in ꝓtinente. sicut dicimus q̃ flescula vini est in flescula vini. quia vinum est in flescula

Ar Totum ⁊ partes st̃ idem. sed ptes st̃ in toto. ꝯ idem potest esse in seipso Odõm q̃ in omnibus modis essendi in oportet ꝓsiderare vnitatẽ ⁊ distinctionem ⁊ sic eo modo quo aliqua st̃ eadẽ. sic non st̃ in se inuicem. sed eo mõ aliqua habent distinctionem pñt dici esse in se inuicem Exempli grã. genus ⁊ spẽs sunt eadẽ fm rem. ⁊ ideo vt sic genus non est in spẽ. sed genus est species Sed qz distinguuntur fm rõnem. ideo dr q̃ genus est in speciebus. ⁊ sic etiã dicimus totũ esse in suis partibꝫ ⁊ econtra. inq̃tum sez partes hñt aliquã distinctionẽ ꝓtra totum. ⁊ sic infra etiam dicetur de celo q̃ est in suis ptibus localiter analogice. ⁊ non proprie

Uid aũt forte sit locus. sic fiet vtiqz manifestum. accipiamus aũt de ipso quecunqz videntur vere fm ipm inesse ipsi Significamꝫ igitur locum esse primũ. qd cõtinet illud cuius est locus ⁊ nihil esse rei Amplius primum neqz maiorem neqz minorez esse. adhuc aũt neqz deficere vnicuiqz ⁊ separabilez esse. adhuc autem omnem locum habere sursum ⁊ deorsum. ⁊ ferri natura. ⁊ manere vnũquodqz corporum in ꝓprijs locis. hoc aũt facere aut sursum aut deorsum Suppositis aũt his reliqua ꝓsideranda.

Postq̃ Aresto. posuit oẽs modos essendi in. ex quibus cognoscit qũo aliquid est in alio. Nic ꝓpter intendit determinare de loco quid dicitur Et circa hoc duo facit Primo pmittit aliqua. que valent ad cognoscendum locũ. Secdo inuestigat ꝓticulas diffinitionis loci Quo ad primũ tria facit Primo pmittit quatuor suppositiones Secdo dicit qualis debeat esse diffinitio loci Et tercio pmittit quatuor pambula Quo ad suppositiones prima est ista. q̃ locus ꝓtinet locatuz sic tũ q̃ nõ est pars locati. qd dicit ad excludendũ formã que continet materiam ⁊ est pars rei. Secunda suppositio est q̃ locus qui proxime ꝓtinet est locus prius ⁊ ille est equalis locato nec est maior vel minor Tercia suppositio est q̃ locus nõ deficit vnicuiq̃ locato. i. oportet omne locatum esse in aliquo loco Quarta suppositio est q̃ in omni loco inueniunt alique dr̃ñe positionũ. s. ante retro. sursum. deorsum. dextrũ ⁊ sinistrum. Et si hoc extendat ad corpus celeste tũc intelligitur q̃ corpus celeste est in loco fm ptes. qz etiam habet dr̃ñas positionũ. sed totũ celum non habet dr̃ñas positionũ. qz ibi nec est sursum nec deorsum. vt patet primo celi.

Ar Locus habet in se duas dimensiones. ⁊ locatũ habet tres dimensiones. ꝯ nõ est equalitas inter locatum ⁊ locũ. ⁊ p ꝓns sedã suppositio non bene ponit Odõm q̃ duplex est equalitas. quedã est equalitas pfecta. que attenditur fm omnes dimensiones. ⁊ sic locus non est equalis locato. Alia est equalitas que sumitur respectu aliquaꝫ dimensionũ ⁊ nõ omnium. ⁊ sic dicimus q̃ iohannes ⁊ petrus qui hñt vnã longitudinẽ sunt equales. ⁊ sic locus est equalis locato fm vltimam superficiem. quia vltima superficies corporis locantis est equalis rei locate

Oportet autem temptare intentionẽ sic fieri vt quid sit reddatur. ⁊ queqz opposita soluant ⁊ que videnꝯ loco inesse insint. ⁊ amplius discolie causa ⁊ oppositorũ circa loca manifesta erit

Premittit 4or suppos

pa

2a

3a

4a

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Sic enim vtiq; pulcherrime demonstrat vnū quodq;

Hic Aresto. ostendit quales ꝓditiones debet habere diffinitio danda de loco Et dicit q; debet habere q̄tuor ꝓditiones Prima est. q; p ipam ostendat quid est locus. q; diffinitio est oīo indicans quid est eē rei. Secūda ꝓditio est. vt soluant quecūq; obiecta st̄ vel opposita circa locū. q; veritatis inuentio est dubitatorū solutio. Tercia est. vt p eam manifestent proprietates que st̄ in loco Et qua conditione siue proprietate sumit q; medium demonstratōnis potissime est diffinitio subiecti. q; dicit hic Aresto. q; diffinitio loci que est subiectū in ordine ad suas proprietates debet manifestare qualiter tales proprietates insunt subiecto: ⁊ demonstrant passiōes loci de loco Quarta ꝓditio est. q; p eam manifestet causa. in quā aliqui sic discordauerūt circa locū Et tali diffinitione diffinitur vnūquodq; pulcherrime. vt ōt Arist. id est obseruatis illis quatuor ꝓditionibus

Primū quidē igitur oportet intelligere q; nō quereret locus nisi motus aliq̄s eēt fm locum ppter hoc cēm ⁊ celum maxime in loco eē opinātur qd semper in motu est Hmōi aūt aliud quidem eē loci mutatio. aliud ꝓo augmētum ⁊ decrementū Et nāq; in augmento ⁊ decremento transimutatur. ⁊ qd prius erat hoc iterum trās/mutatur in maius ⁊ minus

Hic ꝓnr Aresto premittit quatuor p̄ambula. quorum primū est. q; nō fuisset quesitū de loco nisi fuisset ⁊ eēt aliquis motus fm locū Et quo sumitur q; motus localis ducit in cognitionē loci. ⁊ ppter hoc aliqui opinant q; celū maxime est loco. q; celū maxime mouet fm locum. qd tū non est verū. q; hoc maxime mouet fm locuz qd mutat locū fm ptem ⁊ fm totum. sic aūt non est de celo q; celū solū mutat locū fm partes Et addit Aresto. q; aliquis est motus fm locū p se. sicut est loci mutatio. Alius est motus fm locū ex ꝓnti. sicut est augmētatio et diminutio. q; augmentatio p se terminatur ad quātitatem. ⁊ q; illa quantitas accipit maiorem locū. sic motus fm augmentationem est motus fm locū ex ꝓseqnti. q; grā quātitatis que est in illo. qd augmentatur.

Est aūt quod mouetur aliud quidē p seipm actu. aliud vero fm accidens Ipsius autez qd fm accidens est. alia quidem ꝓtingentia mouerī per se. vt partes corporis. ⁊ in naui clauus Alia vero non contingentia. sed semper fm accidens. vt albedo ⁊ scientia Hec enim sic trās/mutant locum qd in quo sunt transimutatur

Hic phus ponit sedm p̄ambulū. ⁊ est q; aliquid mouetur fm locū p se ⁊ in actu. sicut corpus qd p se hz esse in loco. ⁊ aliquid mouet fm locū p accidens. ⁊ hoc sic cōtingit dupliciter. q; aliquid mouet per accidens. quod tū natum est per se moueri. sicut ptes integrales. vt manus pedes. q; tales ptes separate a toto mouent p se. quedam aūt mouent per accidens. ⁊ non sunt nata mouerī p se. sicut sunt accidētia que mouentur gratia subiecti. et tamen non sunt nata moueri per se. Et isto p̄ambulo elicitur q; eo modo aliquid est in loco quo modo natum est moueri fm locum

Quoniam autem dicimus esse sicut in loco in celo. quia in aere. hic autem in celo. ⁊ in aere autem nō omni. sed propter vltimum ipsum. ⁊ continens in aere esse dicimus. Si enim omnis aer locus. non equalis erit vniuscuiusq; locus. ⁊ vnumquodq; locatum Videtur autem hmōi primum in quo est

Hic ponit terciū p̄ambulum ⁊ est q; dupler ēlocus scz cōis ⁊ pprius Communis sicut aliquid dr esse in celo aut in aere Et prius quo aliquis dicitur esse in loco. q; est in supficie aeris. prime ꝓtinēte ipsum. que superficies est prius locus Et ex isto preambulo scimus q; locus est prima extremitas corporis locantis. q; alīs locus non esset equalis locato

Cum quidem igitur non diuisum sit continens sed continuum. non dicimus esse in illo sicut in loco. sed sicut pars in toto Cum vero diuisum sit ⁊ contactum. in primo quodam vltimo continētis. quod neqz pars est ipsius quod est in ipso neqz maius distantia sed equale. In eodem enim vltima contingentium Et cū continuum quidem sit non in illo mouetur. sed cū illo. Diuisum aūt in illo. ⁊ siue moueatur contingens siue non nihil minus. Amplius cum nō diuisum sit. sicut pars in toto dicitur. vt sicut in oculo visus ⁊ in corpore manus. Cū autem diuisum est. vt in cado aqua ⁊ cipho vinū Manus quidem enim cum corpore mouetur aqua autem in cado.

Hic ponit quartum preambulū ⁊ est. qū continens non est diuisum a ꝓtento. sed ꝓtinuum ei. tunc ꝓtentus non est in ꝓtinente. sicut locatum in loco. sed potius sicut pars in toto. sed qū ꝓtinens est diuisum a contento tunc contentum est in ꝓtinente. sicut locatū in loco Et istud preambulum pbat duabus rationibus. quarum prima est. q; locatum non mouetur simul cum loco. sed quando aliquid est continuum alteri. tunc mouetur simul cum loco. ergo tunc non est in eo sicut locatū in loco. sicut manus mouetur simul cum homine. ⁊ ideo ma

nus non est in homine sicut locatū in loco. sed sicut ps in toto. Secunda ratio est. qz sunt alij modi essendi. in quo pars est in toto ⁊ locatum in loco. qz locatum in loco est. sicut vinum est in vase. sed esse in vase est esse in cōtinente separato. g̃ locatum est in loco. sicut aliquod diuisum quod fuit probandum.

Jam igitur manifestum ex his quid locus vere eēm quatuor sunt. quorum necesse est locuz vnum aliquid esse. Aut enim forma. aut materia est. aut spaciuz aliquod in medio extremorum. aut extrema. si non est spacium nullum p̄ter impositi corporis magnitudinem

Postq̃ Arestoteles posuit aliqua preambula ad diffinitionem. hic consequenter inuestigat diffinitionez loci. ⁊ circa hoc tria facit. primo ponit diffinitionem cum ꝓbatione. secundo mouet questionem. tercio ponit ꝓprietates loci. Quo ad primum ꝑmo inuestigat diffinitionem loci quo ad genus. secundo quo ad differentiam. quo ad genus inquirit per viam diuisionis. ⁊ hoc sic. qz locus ꝑm genus vel est materia vel forma vel spacium dimensionatum vel extremitas corporis continentis. Sed non potest dici q̃ sit materia vel forma vel spaciū dimensionatum. ergo est extremitas corporis ꝓtinentz Maior patet ex sufficienti diuisione. qz omnes qui opinati sunt circa locum ponebant locum esse vnum ex his Maiorem probat vlterius in textu

Horum autem q̃ tria non contingat eē manifestum est. sed ꝓpterea id quod continet videtur forma esse Jn eodem eēm sunt extrema cōtinentis ⁊ contenti: Sunt quidem igitur vtraqz termini. sed non eiusdem. sed spēs quidē rei Locus autem continentis corporis

Hic ꝑmo excludit q̃ locus non est forma. ⁊ circa hoc ꝑmo dicit qualiter videbat antiquis q̃ locus esset forma. qz scz locus est terminus. ⁊ etiam forma est terminus. g̃ locus est forma Q̃ aūt locus non sit forma sic ꝓbat Arestoteles qz forma est terminus illius cuius est forma. sicut forma hominis est terminus essentialis hominis. sed locus non est terminus illius cuius est locus qz locus est locati locus. sed locus est termin⁹ locantis.

Sed ex eo q̃ mutatur multotiens manente continente contentum ⁊ diuisum. vt ex vase aqua. ipsum medium esse aliquod videtur esse spacium. tanq̃z aliquid sit preter corpus quod transfertur.

Hic ostendit q̃ locus non est spacium dimensionatum. ⁊ primo dicit qualiter videbatur hoc antiquis. ⁊ dicit q̃ ideo qz de natura loci est q̃ maneat vnus. q̃uis recipiat diuersa locata. sic etiam iste dimensiones spacij manent eedem mutatis diuersis corporibus receptis in tali spacio Exempli gratia antiqui dicebant locum esse spacium. quod continetur inter latera vasis quod recipit in se diuersa locata. manifestum enim est q̃ illa distantia quandoq̃z recipit in se vinum. quādoq̃z aquam quandoq̃z aerem

Hoc aūt non est. sed contingens incidit corpus eorum que transferuntur. ⁊ que per se apta nata sunt contingere Si autem aliquod eēt spacium aptum natum ⁊ manens in eodem loco infiniti vtiqz idem essent loci transmutante eēm aere ⁊ aqua idem facient omnes partes in toto. quod quidem omnis aqua in vase.

Hic probat duabus rationib⁹ q̃ locus nō est hmōi spacium dimēsionatum Et stat prima ratio in hoc. qz si aliquod spacium contentum inter corpora esset loc⁹ tunc infinita loca essent simul. probatur. qz cuilibet pti corporis correspondet locus. cum locus penetrat quālibet partem receptam in spacio tali. cum ergo corpus receptum in tali spacio habet infinitas partes ꝑm diuisionem in partes eiusdem ꝓportionis aut infinitas ⁊ indeterminatas. ergo illis partibus correspondēt infinita loca. ⁊ cum partes sint simul in toto sequeretur q̃ infinita loca essent simul

Simul aūt erit ⁊ locus transmutans. quare erit loci alius locus ⁊ multi loci simul erūt. Nō est aūt alius locus ꝑtis in quo mouetur cū totum vas transmutatur sed idē in quo eēm est cōmutatur aer ⁊ aqua aut partes aque sed non in quo fiunt loco qui ꝑs est loci qui est locus totius celi.

Hic ponit secda ratio ⁊ est ista Si locus esset spaciū dimensionatum contentum inter corpus locatum ⁊ locans. tunc locus esset mobilis cū locato. sed hoc est impossibile. ergo locus non potest esse spaciū dimensionatum Maior patet. qz transmutato corpore simul transmutatur distantia que est inter partes corporis. cum g̃ ista distantia est locus. sic locus transmutaret cū locato

Et materia aūt videtur vtiqz eē locus si inq̃escenti aliquis consideret ⁊ non insepato sed cōtinuo Sicut eēm si alteretur hoc quidem vtiqz nūc est albū: nūc aūt nigrum. ⁊ nūc quidem durum. olim aūt molle. Unde dicimus aliquid eē materiā sic ⁊ locus per talē quandā videt esse fantasiam. verūtamen illud quidem qm̄ qd̄ nūc est aqua prius erat aer Locus aūt. qz vbi nunc est aqua ibi erat aer Sed materia quidez sicut dictum est in ꝓoribus neqz diuisa est a re neqz continet locus autem vtraqz

Hic Aresto. ostendit q materia nõ est locus. ⁊ primo dicit qualiter videbat alijs q materia sit locus. ⁊ vult q ideo. qz sicut in vna materia succedũt sibi diuerse formeꝛ. ita in vno loco succedũt sibi diuersa locata Sed ex duobus reprobat Arꝛ. istud dcm primo qz vtimur diuersis modis loquendi designando materiã ⁊ locũ. qz designando successionem localem dicimus q vbi est aqua ibi pius fuit aer. sed ad designandũ successionẽ formarum in materia dicimus q id quod fuit prius aqua iam est aer. Secdo qz materia non est diuisa a re cuius est materia. sed locus est diuisus a locato ⁊ continet locatum. g locus non est materia

Si igitur nihil hoꝛ triũ locus est. neqꝫ spẽs neqꝫ materia neqꝫ spacium aliqd sed semper est alterum preter id quod est rei distantis necesse est locũ esse reliquum quatuoꝛ termini continẽtis coꝛporis. Dico aũt corpus quod mouetur fm loci mutationem

Hic pcludit quartum mẽbrum prioris diuisionis. scz q locus est terminus coꝛporis continentis. ⁊ sequitur hoc membrum ex predictis p locum a diuisione Deinde dicit Aresto. quid est locatum. ⁊ vult q locatum est quod aptum natum est moueri fm loci mutationem.

Videtur aũt magnum aliqd ⁊ difficile accipi locus ⁊ ppter hoc q apparet materia ⁊ forma. ⁊ ppter hoc quidem q in quiescenti ⁊ pti/nenti fit transmutatio eius quod fertur: contingere eẽ videtur spacium mediũ aliquod aliud a motis magnitudinibus. pficit autem aliquid ⁊ aeri apparens incoꝛporeus esse. videtur eẽ non solum terminus vasis esse locus. sed ei qd est medium tanqꝫ vacuum.

Assignato genere ipsius loci. videlicet q locus est terminus coꝛpis ꝓtinentis. hic ꝓñ inquirit drñam loci. ⁊ vult q drña loci est q locus est imobilis. ⁊ hoc Aristoteles. primo pbat ex falsa opinione antiquoꝛ. secdo. pbat idẽ ex opinione ꝓria Quo ad primũ vult q antiqui dicebant spacium dimensionatum ꝓtentũ inter coꝛpoꝛa eẽ locum. qz est imobile. g sequitur q imobilitas est drña vel ꝓdicio loci ꝓria hñs locum differentie

Est aũt sicut vas locus trãsmutabilis sic locus vas immobile. vñ cũ quidem in eo q mouetur moueatur ⁊ mutetur qd intus vt in flumine nauis. tanqꝫ vase vtitur magis qꝫ loco cõtinenti. vult autem immobilis locus esse. vnde omnis fluuius magis locus est. quia immobilis omnis

Hic pius ponit suã ꝓriã opinionẽ. ⁊ vult q nõ est sic intelligenda imobilitas loci. quasi locus sit aliquod ꝓtentum inter coꝛpa locata. sicut dicebant antiqui. sed intelligendum est q locus est sicut qdam vas quod ẽ iuxta coꝛpa locata ⁊ extra ea. est trũ ista drña inter vas ⁊ locũ. qz vas est locus transmutabilis qz transmutat cũ vasato. sed ~~locus est sicut vas~~ imobile. qz scz non mouetur cũ coꝛpe locato. sicut vas cum vasato Ex quo patis pt q Aresto. in textu intendit q locus sic est imobilis. qz non mouetur cũ locato. cuius aliunde moueat. Ratio istius est. qz sicut in primo pambulo dictũ est de quid moueꝛ fm locuꝫ hoc est in loco. qñ g locus incipit moueri fm locũ tũc amplius non est locus. sed est in loco Exempli grã. vas nõ pt dici locus vini. qz vas mouetur simul cũ vino. ⁊ ideo vas est etiam in loco. ⁊ non est locus. sed ille aer qui est circa vas est locus Vñ itẽ/rum ~~patet q si~~ aliquis ligaret aerem circa vas cũ pelle tunc talis aer nõ esset locus vasis. sed aer qui circũdat pellem. qz ille aer intra vas ⁊ pellem non haberet rationem loci sed locati: qz moueꝛeꝫ cum locato

Quare terminus ꝓtinentis imobilis primũ hic est locus Et ppter hoc medium celi. ⁊ vltimũ ad nos circularis loci mutationis videtur esse. hoc quidem sursum. illud ꝯo deorsum. maxime omniby ppie. qz hoc qd semp manet Circulo eẽ vltimum sil'r se habens manet. quare qm qd leue quidem sursum ferꝛ natura. qd ꝯo graue deorsum. Quod quidem eẽ ad medium ꝓtinẽs terminus deorsum est. ⁊ ipsum medium Qd ꝯo ad vltimũ sursum est. ⁊ ipm vltimum

Hic pcludit ex pdictis diffinitionẽ loci. ⁊ vult q locus est terminus coꝛpis ꝓtinentis imobilis pmũ Et intellectus diffinitionis est talis. locus ẽ terminus. i. superficies coꝛpis ꝓtinẽtis. i. circũscribẽtis. pmũ. i. prime immobilis. qz scz nõ mouetur cũ locato. Ex quo elicit q pmum in dicta diffinitione est aduerbũ ⁊ construitur cum isto participio continentis.

Et ppter hoc planũ videꝛ eẽ qdam. ⁊ sicut vas locꝰ ꝓtinens Amplius sil'cũ re quodãmodo locus est. Simul eẽ finis est ⁊ locus

Hic manifestat pdictã diffinitõẽ p tria. q cõiter dicũtur de loco. quoꝝ pmũ est q locus est cõiter ꝓtinens immobile. ⁊ ppter hoc poneb ãr antiqui duo loca. primo centrũ mundi. qd ẽ simpl'r imobile. secdo supficiẽ ꝓcauã lune. ꝯ plus nos. qz videꝛ oia ꝓtinere. ⁊ sic stilla duo ꝓbl nenꝛ ꝓtinẽt duas ꝓtes diffinitionis loci Scdm qd dr de loco est q locus est terminus. cũ quo etiam ꝓcordat diffinitio que dicit q locus est terminus vel supficies. et ideo se hz sicut vas. qz vasatũ terminat ad vas Dicẽdũ qd de loco dr est q locus est sil' cum locato. ⁊ p hoc notat q locus est ꝓtinens pmum ⁊ primũ ꝓtento. Ex istis g ꝓditionibus pbatur diffinitio. qz ex pma sumit

q̃ est ꝓtinens ⁊ īmobilis. ex scḋa ꝓbat q̃ est sufficiēs ex
rerū q̃ est primum continens

Queritur Utꝝ diffinitio loci sit bñ assignata
Dōm q̃ sic. ⁊ hoc ptz ex duob⁹
ꝓmo p similitudinē ad materiā ꝓmā. q̃ sicut materia pri
est receptaculū diuersarꝝ formarꝝ. ita locus est recepta/
culū diuersorꝝ locatorꝝ ⁊ p dr̃nam ad formā. q̃ forma q̃
est terminus materie est terminus intrinsecus. sed loc⁹
est terminus extrinsecus. ꝓmo g̃ dr̃ q̃ locus ē terminus
et tangit genus. ⁊ p hoc videt̃ ꝓuenire cū forma substā
tiali Sed p hoc q̃ addit corpis ꝓtinentis distinguitur
a forma. ⁊ fcat q̃ est terminus extrinsecus In hoc q̃ dr̃
īmobilis fcat q̃ idem locus manet sub diuersis locatis
Per hoc q̃ addit ꝓmū excludit loc⁹ cōis q̃ nō adequat
locato. q̃ nō est primus Scḋo pt sic declarari. q̃ acci/
dens in abstracto diffinit p aliq̃d ꝓprij generis in recto
et p subiectū positū in obliquo. vt dicēdo symitas est
curuitas nasi. g̃ locus bñ diffinit p aliq̃d qd̃ est eiusdē
generis. s. terminus vel supficies Et p hoc q̃ additur
corpis ꝓtinētis ponit subiectū loci. q̃ subiectū loci est
corpus continens

Ar̃ Locus ⁊ supficies stz distincta spē eiusdē gene/
ris. g̃ vnū nō pt de alio p̄dicari. ista ēm est falsa
p̄dicatio. hō est asinus Dōm q̃ locus accipit dupl'r
Uno⁹ fm q̃ antiqui capieb ãt locū. s. spacio dimensi/
onato ꝓtēto inter latera corpis. ⁊ sic locus distinguitur
spē a supficie. q̃ supficies fcat duas dimensiones. ⁊ lo
cus fcat tres dimēsiones separas a corpe. ⁊ hoc mō ca
pit Arz. locū in p̄dicamentis qñ dr̃. q̃ stz quinq̃ spēs
quãritatis ꝓtinue inter quas A resto. etiã ponit locuz
Et hoc sic ptz. q̃ ibi Arz. dr̃ q̃ ptes loci copulãtur ad
supficiem. hoc aũt eēt īpossibile nisi locus haberet tres
dimensiones. q̃ si locus esset supficies tunc aliq̃d copu
laret ad seipm Et si querat quare ph̄s vsus ē illa o/
pinione falsa in p̄dicamētis Dōm q̃ hoc est de ꝓsue/
tudine Arz. q̃ vtat opinionib⁹ alioꝝ donec veiat ad lo
cū debitū reꝓbationis. debitus aũt locus reꝓbati
onis fuit in hoc libro. Alio⁹ capit locus fm ꝓpriatē fm
q̃ est supficies corpis ꝓtinētis. ⁊ sic nō distinguit locus
a supficie realiter. sed hz se supficies sicut supius ad lo/
cū. q̃ locus est supficies ꝓtinēs locatū. sed supficies est
indifferens ad supficiē ꝓtinentē. qualis est locus. ⁊ non
ꝓtinentē qualis est supficies locati Et sic ptz q̃ fm ve
ritatem stz solum quatuor spēs quãritatis continue

Ar̃ Si locus fcet tres dimensiones. g̃ non distinguit
a corpe. ⁊ sic adhuc nō erũt quinq̃ spēs quãrita/
tis ꝓtinue Dōm loquēdo fm opinionē antiquorum
etiã locus distinguit a corpe. q̃ locus fcat tres dimen
siones separas a corpe. sed corpus fcat tres dimensio/
nes ꝓiũctas corpi. ⁊ g̃ locus fm eos realr distinguitur a
corpe Ꝓo cuius intellectu sciendũ q̃ antiqui ph̄i dice
bant aerē esse vacuū sicut nūc laici. ⁊ ideo ille dimensio/
nes que stz in aere dicebant esse in vacuo. q̃ g̃ cōiter lo/
quendo distantia q̃ est inter latera corpis est p aerem si
cut pz in vase abscz liquore vel alio corpe sensibili. vel pt
talis distantia esse p aerem. q̃ oīs plenitudo localis pt
euacuari. sic antiqui dicebant talem distantiam esse in
vacuo. ⁊ sic separũ a corpe ex natura sua Exempli grã.
distantia ptiũ vasis inter vas fm oēm dimensionē lo/
quēdo de natura vasis est p aerē mediũ. Et qñq̃ po/
nat aliq̃d corpus ad vas hoc est p accñs. ⁊ ideo p se ⁊
naturaliter illa distantia est in vacuo. ⁊ sic tales dimēsi/
ones stz locus fm antiquos. sic locus hoīs esset distan
tia inter cutē hoīs vel pellem. que distantia nunc p acci
dens est plena ossibus ⁊ carnibus

Ar̃ Iste dimensiones fm antiquos stz in corpe. q̃ di/
ctũ est q̃ trãsmutato corpe etiã transmutant ille
dimensiones que stz in aere. ⁊ sic stz infra corpus Di
cendũ q̃ dupl'r aliquid est in alio. vno⁹ fm ꝓtinentiam
q̃ ꝓtinet ab eo in quo esse dr̃. ⁊ sic locus est in corpe fm
antiquos Alio⁹ aliq̃d est in alio fm informatiōem. ⁊ sic
fm antiquos locus nō est in corpe. q̃ non informat cor
pus. q̃ aer fm antiquos nihil est. q̃ est vacuū ⁊ ideo di
mensiones que sunt in aere non sunt in aliquo subiecto.

Ar̃ Extrinsecū ⁊ intrinsecū nō pñt esse vni⁹ spēi. sed
locus est extrinsecus. ⁊ supficies intrinseca. g̃ non
pñt esse in eodem Dōm q̃ extrinsecū ⁊ intrinsecum
pñt capi dupl'r. vno⁹ fm ꝓpatōem ad idē. ⁊ sic est vera
q̃ mēsurans intrinsece ⁊ extrinsece nō stz eiusdē spēi sic
rudibile ⁊ risibile non stz eiusdem spēi respectu hoīs. q̃
risibile est intrinsecū homini. ⁊ rudibile est ei extrinse/
cū Alio mō intrinsecū ⁊ extrinsecū ꝓpant ad diuersa. ⁊
sic non opz q̃ distinguant specie. q̃ quod est vni intrin
secū potest alteri esse extrinsecū. sicut longitudo vlne li
gnee est intrinseca ligno. ⁊ est extrinseca panno mensu/
rato p eam. est tñ eadem longitudo nūero ēntiali Sil'r
dicendũ est de loco ⁊ supficie. q̃ vna quantitas nume/
ro est supficies ⁊ locus. p ꝓpatōem tñ ad diuersa. q̃ dr̃
supficies inquantuz ꝓpat ad corpus locans. ⁊ dr̃ locus
inquantũ ꝓpat ad corpus locatum. ⁊ per hoc pt. ph̄ari
esse impossibile locū ⁊ supficiem distingui specifice si ca/
piat locus fm veritatem ⁊ ꝓprie. ⁊ hoc sic. quecũq̃ sunt
vnius numeri ēntialis nō pñt distingui specifice ab in
uicem. sed est vna quãtitas numero ēntiali. que est su/
pficies ⁊ locus. sicut eadē supficies numeralis aeris est
locus hoīs qui est in aere. g̃ non pñt specifice distingui.
Neq̃ valet q̃ alij dicũt q̃ distinguunt in rōne mensure
q̃ rō mensure addit solum supra formā relatiōem rōis
que nō pt dici spēs Fuerunt tñ aliqui qui dicebant q̃
locus ⁊ supficies distinguerent spē logica. ⁊ non specie
phisica qd̃ īpinenter dr̃ q̃ spēs est natura rei ⁊ ideo oīs
spēs est phisica ⁊ nulla logica Dicerent g̃ melius q̃ di
stinguentur logice. i. fm rōnem ⁊ hoc est verũ Sed non
valet qd̃ dicunt q̃ distinguantur spē logica. hñt ēm se
supficies ⁊ locus sicut supius ⁊ inferius que distinguũ
tur logice id est fm rōnem Est ēm omnis locus supfi
cies. sed non oīs supficies est locus. sed solum supficies
continens. sic ergo supficies q̃ sola est ꝓtēta nō est locus

Ar̃ Locus est in loco ⁊ etiaz substantie separe. ⁊ tñ
nō hñt corpus ꝓtinens. g̃ locus non est supfici/
es corpis ꝓtinētis Dōm q̃ dupl'r aliquid dr̃ ēē in lo
co ꝓtũ nunc sufficit. vno⁹ circũscriptiue. q̃ circũscribit
loco ⁊ qd̃ sic est in loco habet corpus continens ipsum
et de tali loco dicitur q̃ est supficies corporis continen/
tis. Alio modo aliquid est in loco repletiue vel diffini/
tiue. ⁊ quod sic est in loco non habet corpus extra ipm
ꝓtinens ipsum Ratio huius distinctionis est. q̃ aliq̃d
est in loco fm contactum. sed est duplex ꝓtactus. vnus
est contactus quãtitatiuus ⁊ corporalis. ⁊ sic corpora/
lia sunt in loco. q̃ circumscribũtur loco. Alio modo ali/
quid est in loco fm contactum virtualem. ⁊ sic spiritua
lia sunt in loco. ille autem contactus virtualis potest ēē
duplex siue habet dupliciter fieri. Uno modo fit ad
omnem locum. ⁊ ille contactus virtualis conuenit soli

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

deo qui sua virtute influit in omnem locum Alio modo fit ille contractus virtualis solũ ad vnum determinatũ locum. ⁊ sic contractus virtutis conuenit substantie spirituali create Cuius ratio est. q⁊ talis substãtia est finite virtutis sicut finite essentie. ⁊ sic non potest cõtractu virtutis replere omnem locum. Sed dicitur aliquid esse diffinitiue id est determinatiue in loco. q⁊ determinat se ad locum p operationem extrinsecaz siue practicam. vnde per operationem pure speculatiuam non dicitur ꝓprie esse in loco. ⁊ ergo angelus dicitur esse in loco illo vbi operatur p operationem extrinsecam. ⁊ nõ in alio loco. hoc aũt de deo dici non potest. q⁊ si hic operet nihilominus etiam operatur in alio loco.

Ar Locus est phisice cõsiderationis. ꝗ locus est mobilis Consequentia tenet. q⁊ phisicus tractat de ente mobili vt de subiecto. ⁊ ergo oia que in phisica scie tia ꝓsiderantur debent habere ordinem ad subiectum scz ad ens mobile Dicendum q nõ oportet q omnia in scientia ꝓsiderata habent ordinem ad subiectum sic q subiectum de eis pdicetur in recto. sed sufficit q subiectũ de aliquibus verificetur in obliquo. cuius locus nõ ẽ ens mobile. sufficit tñ q ẽ passio entis mobilis. ⁊ sic in obliquo predicatur ens mobile de loco. Etiam pot dici secundo q locus est mobilis. q⁊ mouetur cũ locante per accidens cuius sit immobilis sic q non mouetur cum locato. sicut circa textum dictum est

Arguitur Locus est mobilis. ergo male ponitur illa particula in diffinitione loci scz immobilis Antecedens probatur q⁊ locus est superficies corpis locantis sed tale corpus mouet. ꝗ etiã superficies que est locus mouetur Dicendum q locus est sic immobilis. q⁊ non mouetur cum locato sicut dictum est Vel potest dici q in loco sunt tria ꝓsiderãda scz materiale loci quod est superficies corporis continentis ⁊ sic locus est mobilis cũ corpore locante per accidens sicut probat istud argumentum Aliud quod ꝓsideratur in loco est formale. quod est duplex. s. formale mathematicum. ⁊ est distantia alicuius locati a polis mundi. ⁊ ita locus est omnino immobilis. quia talis distantia variari non potest. ⁊ sic variato loco variatur talis distantia quoniam variato loco aliquis fit ꝓpinquior vel remotior polis mundi. ⁊ hoc formale est de predicamento relationis Tercio ꝓsideratur in loco formale phisicum. quod est virtus conseruatiua de secunda specie qualitatis deriuata a primo locante. ⁊ talis virtus influitur vnicuiq; fm analogiam nature Et ex eo accipitur quomodo ea que conseruantur in vno loco corrumpuntur in alio loco. q⁊ non est eadem virtus conseruatiua in singulis locis. immo in oppositis locis est opposita virtus conseruatiua. sicut patet de loco grauium ⁊ leuium. ⁊ istud formale est immobile fm speciem inquantum scz in eodem loco semper succedit similis virtus: variatur tamen fm numerum. ⁊ hoc ex parte subiecti Quia moto aere in quo est virtus conseruatiua mouetur ꝗ etiam virtus fm numerum. sed in alio aere succedente in eundem locum est eadem virtus fm speciem Ex quo patz q quandoq; continue motum ꝗ est in eodem loco fm formale phisicum. sicut patet de fluuio qui cuius continue mouetur. virtus tamen conseruatiua in aere circa fluuium est vnius nature. immo etiam vnius numeri. si aer non mouetur circa aquam. Unde contingit q aliquid stans immobiliter mutat locum fm formale phisicum ad minus numero. sicut patet de turri circa quaz aer continue mouetur. q⁊ virtus variatur continue ad variationem subiecti.

Arguitur Locus excedit locatũ. ergo non est equalitas inter locum ⁊ locatum ⁊ per consequens male additur illa particula (primum) in diffinitiõe loci. que notat equalitatem. Antecedẽs probatur. quia infra dicetur q aer est locus terre ⁊ aque. sed aer multum excedit terram ⁊ aquam Dicendum q corpus continens potest capi dupliciter Uno modo fm omnẽ dimensionem. ⁊ sic manifestum est q locatum excedit locum sicut aer est multo maior q̃ homo contentus sub aere. Alio modo accipitur corpus continens fm vltimam superficiem eius. ⁊ sic corpus continens est equale locato Exempli gratia. superficies aeris immediate tangens corpus est equalis corpori humano Et per hoc etiam soluitur argumentum quando sic arguitur Unum elemetum est locus alterius. ⁊ tamen non est equale alteri. Dicendum q immo vnum elementum est equale alteri fm vltimam superficiem. cuius nõ fm totum corpus elementi. Exempli gratia. superficies concaua ignis. ⁊ superficies conuexa aeris sunt eqles.

Arguitur Idem non est equale toti et parti. sed idem locus est conseruatiuus totius ⁊ partis. ꝗ locus non est equalis locato. Dicendum q aliud est dicere eundem esse locum totius ⁊ partis. ⁊ aliud est dicere q locus est equalis locato. quia locus capitur dupliciter. Uno modo materialiter fm vltimam superficiem corporis locantis. ⁊ sic non est idem locus toti et partis. quia alia superficies continens correspõdet toti ⁊ alia parti. Alio modo accipitur locus fm virtutem conseruatiuam. ⁊ sic idem locus est totius ⁊ partis sed illa ꝗ sit eiusdem nature conseruantur in vno loco. sicut patet de grauibus. omnes enim partes terre conseruantur deorsum. ⁊ omnes partes leuium conseruantur sursum.

Ui quidez igitur corpori inest aliquid extra corpus continens. hoc ipsum in loco est. cui vero non. minime Unde ⁊ si aqua fiat huiusmodi partes quidem mouentur ipsius. continentur enim sub inuicem. Omnis autem est tanq̃ quod mouebitur ⁊ tanq̃ non. sicut quidem enim tota simul locum non mutat Circulariter autem mouebitur. partium enim hic locus et sursum quidem et deorsum vero circulo • Aut quedam alia vero sursum et deorsum quecunq; habent densitatem et rari/

tatem. Sicut autem dictum est alia quidem st̃ in loco fm potentiam. alia vero fm actum: Unde cũ quidem ꝓtinuum sit qd̃ est simil' p/tis fm potentiã in loco partes sunt. Cum aũt separata q̃dem sunt. tangãt ãt se sicut collectio fm actum sunt. et alia quidem p se sunt vt omne corpus. aut fm loci mutationem. aut augmentum mobile alicui per se. Celum aũt sicut dictum est non est alicui totum neqꝫ in aliq̃ est Si quidem nullum continet ipsum corpꝰ fm aũt q̃ mouet sic. sic et locus est partibus. Altera eñ ab altera habita partium est Alia vero fm accidens. vt anima et celum. partes enim in loco quodammodo omnes sunt. In eo cñ q̃ circulariter sunt continet alia aliam. vñ mouetur circulariter solum quod sursum est. Omne autem nõ alicubi est: quod enim alicubi ipsum aliquid est. ⁊ adhuc aliquid oportꝫ cẽ extra hoc iũ quo quod continet. Extra autẽ omne totum nihil est. et propter hoc omnia in celo sunt. Celum enim in quo omne est fortassis est. Est autem locus non celum. sed celi quid/dam vltimum. et tangens mobilis corporis terminus quiescens. Et propter hoc quidem terra in aqua. Hec vero in aere. hic autem in ethere. ether vero in celo. Celum autem non amplius in alio.

Mouet dꝫ de ꝛia spera

Postq̃ Aresto. posuit diffinitiõem loci cum eꝰ declaratione. hic ꝓsequenter ostendit quo mõ sunt aliqua in loco. vt ex hoc eliciat illã questionem. Utrũ vltima spera sit in loco. ⁊ vult q̃ hoc ꝓprie est in loco qd̃ hꝫ aliq̃ quod corpus ꝓtinens ipm exterius. ⁊ h̃ patꝫ ex diffinitõe loci pus data. qꝫ locus est supficies corpis ꝓtinentꝭ sed corpus ꝓtinẽs est extra ꝓtentũ. ⁊ ex illo videt q̃ vltima spera nõ sit in loco. qꝫ nõ hꝫ corpus extra se ꝓtinens ipaꝫ Intẽdit ergo Arꝰ. q̃ necẽ est vltimã sperã cẽ in loco. ⁊ h̃ sic ostendit. qꝫ illo modo aliq̃d ẽ in loco. q̃ mõ mouet fm locum. quia nõ quereretur locus nisi ꝓpter motum localem. sicut dictum est. sed celum mouetur fm locum: ergo est in loco Ex quo vlterius ostendit quomõ celum est in loco. ⁊ vult q̃ est in loco fm partes. fm potentiam. ⁊ per accidens. Quo ad primuꝫ patet. ex quo eñ celum mouet localiter fm partes. sic est in loco fm ꝑtes. Et quia partes non sunt actu separate a toto. sed solum fm potentiam. ergo ille modus existendi in loco est fm potentiam. Aliquid eñ est ꝓprie in loco. sicut in continẽte separato. vt ꝑus dictum est. Ex quo secũdo sequitur q̃ celum est in loco ꝑ accidens. quia quod conuenit alicui fm partem conuenit sibi per accidẽs. quia conuenit sibi per aliud. Ex quibus concludit Arestoteles. qnia celum circulariter mouetur. ergo fm totum nõ est alicubi. id est in loco. potest tamen fm partes dici esse in loco. quia sic mouetur fm locum

Querit

Utrum vltima spera sit in loco

Dicendum q̃ circa hanc questionem fuerunt diuerse opiniões. quia aliqui ponentes demensiones separatas esse locum ponebant celum ꝑ se ꝓpe esse in loco. qꝫ distãtia partiũ celi intra celum est locus celi. sicut distãtia polorꝫ fm lõgitudinem. distantia occidentis ab oriente fm latitudinem. distantia meridiei a septẽtrione fm profunditatem Sed quia probatum est q̃ locus nõ est tres dimensiones. sed est supficies corpis ꝓtinentis. ideo nõ potest dici q̃ celum sic in loco fm istum modum. Dicit q̃ Alexander aliter q̃ celum nõ est aliquo modo in loco. nec simpliciter nec fm ꝑtes. ⁊ maxime ꝑmum celum de quo hꝰ loquimur. quia locus nõ est de diffinitiõe corpꝰis. ⁊ iõ potest reperiri aliquod corpus. s. primum celum absq̃ loco: Nec etiam dixit celum moueri ꝓpter diuersitatem puenientem ex diuerso ortu astrorum. sicut nobis apparet. sed dixit ipsam diuersitatem puenire ex motu terre circulari. Et ista opinio reprobat in secũdo celi. vbi probat celum moueri. Est autem ista positio impossibilis. qꝫ q̃ꝫ motus diurnus ortꝰ ⁊ occasus solis possit nobis apparere ex motu terre. tamen motus planetarum in zodyaco non potest saluari ex motu terre. quia aliqui planete citius ꝑtranseunt zodyacum. sicut luna que ꝑtransit zodyacum in vno mense. alij aũt in vno anno. sicut sol. ⁊ sic de alijs. Et propter hoc alij dicunt. vt Auicenna. q̃ motus celi fit fm ꝓtũ. sed hoc iterum est impossibile. quia ad sitũ ꝑ se nõ est motus. sed ad locum. Cuius rõ est. quia motus fit semp in forma. que suscipit magis ⁊ minus. sed situs est quedam forma que cõsistit in indiuisibili. ergo nõ potest esse motus ad situm. et ideo alij ponentes motum in celo dixerunt locum celi esse terram. quia circa ipam mouetur. Sed h̃ est contra modum loquendi Aresto. qui dicit aliquid esse in loco quia continet a loco. sed manifestum est q̃ centrum non continet sed continet a celo. ergo terra vel centrum non est locus celi. Et ad istã opinionem videtur declinare dominus Albertus. qui dicit celum esse in loco rõne centri. que positio potest intelligi quo ad nos. qꝫ nos accipimus diuersas partes celi fm ꝓpatõem ad diuersas plagas terre. sed impossibile est locum sic assignari fm naturam rei. Et ideo fm veritatem dicendum est omnibus istis remotis q̃ celum est in loco analogice et improprie. quia fm partes. Est enim de natura analogatorum. q̃ vltima analogata participant rõnem analogi imperfecte ⁊ non diffinitiue. sicut accidens dꝫ ens analogice. quia impfectiorem rationẽ entis habet q̃ substantia. ⁊ hõ picrus dꝫ homo analogice. sic etiã dꝫ celuꝫ esse in loco analogice. qꝫ ꝑmuꝫ celũ hꝫ impfectiorẽ rõem essendi in loco. Quod probat. qꝫ eo mõ aliq̃d est in loco q̃ mõ mouet fm locũ. sꝫ celũ mouet localiter fm ꝑtes. ergo fm ꝑtes est in loco. ⁊ iõ q̃ꝫ locus nõ est de rõe corpꝰis. vt ꝑus dictũ est. est tñ de rõe corpis moti fm locũ. q̃ celũ q̃d mouet fm locũ fm ꝑtes. etiã est in loco fm

ptes. ⁊ iō que fm totū mouenť fm locū illa fm totuz et pfecte sunt in loco. Est tamen hic considerandus q̄ fm veritatē quam tradūt theologi ista questio nullam habet difficultatem qui ponūt primū celuz mobile (de q̄ Arestoteles loquiť) eē p se ⁊ simpliciter in loco. ⁊ hoc iō qz primū celū mobile continet ab aliquo celo immobili scz a celo empirreo Et iō tale celū primū mobile est p se in loco. quia ꝓtinet ab aliquo corpore extra se. sed pmū celū simplr. scz empireū nullo mō est in loco. qz non mouet aliquo mō. sed quiescit. quia ordinat ad q̄tem beator. ⁊ ideo phi naturales nō cognoscētes illam q̄tem beatorꝝ ponebant omne celū esse mobile. Et sic Arestoteles dicebat primam speram celestem etiam esse mobilem. ⁊ per hoc oriebat ista questio

theolo

Hoc corpus est solū in loco quod habet corpꝰ extra ꝓtinens ipm. sed pmū celū nō habz corpꝰ extra se. g̃ nō est in loco Dōm q̄ duplr aliq̄d est in loco. Uno mō p se ⁊ ꝓprie. ⁊ quod sic est in loco hz corpus extra se ꝓtinens. ⁊ sic pmū celū etiam nō est in loco. supposito q̄ sit pmū simplr. qz nō hz corpus extra se ꝓtinēs. ergo nō est in loco. Alio modo aliq̄d est in loco analogice fm ptes ⁊ fm potētiam. ⁊ eo mō solū celū est in loco. supposita opinione Arestoteli

Celū p se mouet in loco. g̃ p se est in loco Dicendū q̄ celū nō mouet per se in loco. quia mouere per se est moueri fm totū. sed q̄d mouet circulariter nō mouet fm totū sed fm ptes. ⁊ ideo fm partes etiā est in loco. ⁊ nō fm totū. q̄d ēm p se. i. fm totū mouetur in loco. h̄ etiam p se est in loco

Omne p se est prius illo quod est per accidens. sed celum est primum mobile. ergo erit per se in loco. ⁊ non per accidens. Dicendū q̄ p accidens ⁊ p se possunt duplr compari. Uno mō in eodem genere. ⁊ sic p se est pus eo quod est p accidens Alio mō in diuersis generib. ⁊ sic p se vno mō non est prius eo quod est p accidens alio mō. ⁊ sic est in ꝓposito. quia q̄uis celum est pmū corpus. nō tamen est pmuz locabile corpus. ⁊ ideo in genere corporꝝ est primū. ⁊ nō in genere corporꝝ locabilium. Quuis rō est. quia esse corpꝰ locabile significat quandam impfectionem. ⁊ ideo nō debet primo ꝓuenire primo corpi. sed esse corpus locans significat quandam pfectionem. ⁊ ideo hoc ꝓuenit pmo corpi. ⁊ ideo debet sibi cōuenire q̄ sit minime in loco. q̄d est esse in loco fm partes.

Deus continet primum celū. ergo celum est in loco p continentiam dei Dicendum est q̄ duplex est cōtinentia. quedam est ꝓtinētia localis. sicut vas cōtinet vinum. ⁊ sic deus nō ꝓtinet ista corpalia. ⁊ p istam ꝓtinentiam aliquid est in loco Alia est cōtinentia effectiua gubernatiua ⁊ conseruatiua. ⁊ tali cōtinentia deus cōtinet omnia ⁊ celum. p hoc ēm nō ē aliquid in loco quod sic cōtinetur

Manifestum autem ex his quoniam et dubitationes omnes soluuntur sic vtiqz dicto loco: Neqz enim simul augmentari necesse est locum. Neqz puncti esse locum. neqz duo corpora in eodem loco. neqz spacium aliquod eē corporeum. loci medium corpus autem quodcūq̄. sed non spacium corporis. et est locus alicui bi. non sicut in loco. sed sicut terminus in finito. Non enim omne quod est in loco est. sed mobile corpus Solut rōes am

Postq̄ phs posuit diffinitōē loci. mouēdo circa ipsam vnā dubitatōem de vltima spera. hic ꝓsiter ex predicta diffinitōe pmo soluit argumēta. pb ārīa locū non eē. scdo assignat ꝓprietates loci. ⁊ inter omes rōes pmo soluit vltimā. q̄ fuit. q̄ si locus est locus augerek: sz locꝰ est immobilis. g̃ nō augek. ⁊ p ꝓns nō est. Rūdet Arestoteles. q̄ nō oz dicere locū p se augeri si locꝰ sit terminꝰ corporis ꝓtinētis. qz q̄ locatū augek tūc locus accipit maiores dimēsiones nō ex pte sui. sed ex pte locati. ⁊ sic per accēs augek. sed si locus eēt tres dimēsiones separate tūc sequerek q̄ locus augerek directe cū locato. ⁊ h̄ iō. qz locato moto dimēsiones q̄ sunt intra corpꝰ p se extenderenť. Silr soluit rō scda q̄ arguebat q̄ locus pūcti esset aliud a pūcto. q̄ etiam ꝓcedit ac si locus essz tres dimensiones separate. qz tūc quelibet ps locati correspōdentiaz haberet ad locū. Tunc ēm fm omes ptes locus simplr penetraret locatū. sed ponēdo q̄ locus est supficies non oz assignare locū p puncto ⁊ p qualibet pte sicut p toto q̄d supficie circūscribiť. Silr soluit prima rō que fuit q̄ duo corpa essent in vno loco. q̄ illa rō ꝓcedit ac si locus ḟcaret tres dimēsiones. sz dictū est in diffinitōe q̄ locus est solum supficies corporis ꝓtinētis. Similiter si locus est terminus corporis continentis facilr soluit q̄nta rō q̄ fuit q̄ locus eēt in loco. qz locus q̄uis inest corpi locati. nō tn inest sibi sicut locus eꝰ. sz ē in corpe locāte sicut accēs in subiecto. Alie aūt rōes scz tercia ⁊ q̄rta nō soluunť. qz q̄ ponūt locū nō ponūt locū vt aliq̄d elementū vel vt aliq̄d ex elemētis. sz dicūt locū esse supficiē corpis ꝓtinētis. Et ite q̄rta rō ꝓt sic solui. qz locus est cā ipius locati ꝓprie in genere cāe finalis. Et qz h̄ dicek infen in ꝓprietatib loci. g̃ nō fuit neccāriū illā rōem h̄ solui

Et ferť igiť in suipsius locum vnūquodqz rōnabiliter. Cui ēm conseqnter et quod tāgiť non vi proximū est. Et sunť apta nata impossibilia sunt. que vero tangunť et actiua et passiua sunt ad inuicem Et manet igiť natura in p prio loco vnūquodqz rationabiliter. Et nanqz hec pars in toto loco. sicut diuisibil' ps ad totum est. vt cum aque aliquis moueat partem aut aeris. sic autem et aer habet ad aquam. vt materia enim. hic autem species Aqua q̄dem materia aeris. aer autem sicut actus quidam ipsius. Aqua ēm potentia aer est. aer vero potentia est aqua alio modo. Determinandū autem de his posterius est Duo ꝓprietates loci

Hic ex diffinitōe posita assignat proprietates loci ⁊ ponit duas ꝓprietates. q̄rum pma est. q̄ vnūquodqz corpꝰ

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

pus naturale naturaliter ferk in suū locum. Secūda est vnūquodq; corpus naturalr quiescit in suo loco. Primam sic probat. qz vnūquodq; corpus naturalr fertur in illud in quo conseruak ⁊ pficik. sed locatū ꝓseruatur ⁊ pficik in suo loco. ⁊ naturalr ferk ad suū locū. g ⁊c. Maior pz ex ratione naturalis appetitus. qa in qlibet parte appetitus naturalis inclinat habentem ipm in suā pfectionem: ⁊ dirigit rem in suum finē. Minor probak. qa corpora naturalia per hoc consernank q tangunk a proximis corporib locantibus. quia sic instituit deus vniuersum vt superiora corpa conseruarent inferiora proxime ei cōiuncta. ⁊ hoc declarat naturalis situs corpoꝝ in vniuerso. qz naturalr corpa sic locank q vnū naturalr situak ab alio Ista aūt rō nō possit assignari si locus essz tres dimēsiones intra corpus existētes

Sed ꝓpter tempus necesse quidem dicere
Incerte autem nunc dictum tunc erit certius
Si igit idē materia ⁊ actus. Aqua cm̄ vtraq;
Sed hoc qdem potētia. illud vero actu. Habebit itaq; sicut pars quodammodo ad totuz
vnde et his tactus inest. Copulatio autē cum
vtraq; actu vnum fiant. Et de loco quidem
et quomodo est. et qd est dictū est

Hic ponit rōnem secūde ꝓprietatz. scz q vnūquodq; naturalr qescit in suo loco. Et stat rō in hoc. qz ptes naturalr qescunt sub vna forma. sed locatū habet se ad locū sicut partes ad totū. ⁊ sicut materia ad formā: g locatū naturalr quiescit in suo loco. Minor patz. qz vnūquodq; impfectū hz rōem ptis ⁊ rōem materie in ordine ad pfectū. cū ergo locatū sp sit impfectū in ordine ad locū siue corpus locās. g locatū hz rōem ptis ⁊ impfecti. ⁊ locus hz rōem totius ⁊ pfecti. ⁊ hoc ptz in elementis. qz superi elementū qd est locus inferioris compak ad inferi sicut actus ad potentiā. ⁊ inferi ad superius sicut potētia ad actū. Maior ptz. qz vnūquodq; qescit in loco in quo ꝓseruak. sed pars cōseruatur in toto ⁊ materia sub forma.

Superi elementum non est plus in actu q̄ inferius. nec inferius est plus in potentia q̄ superius. quia sunt equaliter ad inuicem trāsmutabilia. vt patet secūdo de generatione Dicendum q elementa possunt dupliciter capi. vno modo absolute exte materie. ⁊ sic vnum elementū est in potentia ad alterꝝ ⁊ econtra. qz materia superioris elementi potest substare forme inferioris elementi. Alio modo capiunk elementa quantū ad intentiōez nature que generat vnū ex alio et sic inferius elementū est in potentia ad superi ⁊ non ecōtra. qz natura sp intendit qd melius. sed melr est superi elementū generari ex inferiori q̄ econtra. Et hoc est qd dicit Aresto. in primo de generatōe. q tūc est generatio tristis siue fm quid. quando generatur inferius elementum ex superiori. quia tunc imperfectum generak ex perfecto. sed tunc est generatio dulcis ⁊ simpliciter. quando superius elementū generatur ex inferiori. qz (tūc pfectū generak ex impfecto

Vtrꝝ iste ꝓprietates sint bñ assignate Dōz q sic. ⁊ rō est. qz vnūqdq; naturalr appetit pfiti. ⁊ iō in omnib reb creatis est appetit naturalr. qz g locatū accipit suam pfectōem ⁊ ꝓseruatōem ex loco. ⁊ naturalr rendit ⁊ mouek ad suū locum. Et quia eiusdē rationis est moueri ad terminum ⁊ quiescere in termino ergo sicut aliqd naturaliter tendit in suū locum. ita naturaliter quiescit in eo. ⁊ quia natura non deficit in necessariis. ideo reb indita est inclinatio naturalis vt moueank ad suū locum. ⁊ quiescant in suo loco. Ex quo sequit q ex prima proprietate potest inferri secunda. Et res naturaliter ferūtur ad sua loca. ideo quiescunt naturalr in suis locis.

Quādoq; aliqd est in ꝓprio loco p violētiam. ergo nō est vez q aliqd naturalr est ⁊ ꝓseruak in ꝓprio loco. Ans probak de lapide sursum ꝓiecto. et ibi ꝓseruato ab aere. Dicendū q dupliciter aliqs dicik locus proprius. Vno modo capiendo locū materialiter. s. ex parte superficiei circūscribentis. ⁊ sic potest aliquid esse in loco proprio per violentiam. quia potest in illo loco precise circūscribi ex qua parte dicik locus ꝓprius fm circūscriptionem. ⁊ sic non est intelligenda ꝓma proprietas. Alio modo dicik aliquis locꝰ proprꝰ ex parte virtutis conseruatiue. ⁊ sic semeper aliqd quiescit in loco proprio naturali. ⁊ etiam mouek ad locum ꝓprium naturaliter. sic cm̄ aer non potest esse locus proprius ipsius lapidis. sed terra

Locus proprius est contrariꝰ ipsi locato. ergo non conseruat locatū. Antecedens probak. qa vnū elementū locat alterū. ⁊ tamen elementa cōtrariank. vt patet secūdo de generatione. Dicendū q elementa proxima possunt capi dupliciter. Vno modo fm contrarias qualitates: ⁊ sic alterant se mutuo ⁊ non locant. sicut ignis contrariak aeri in siccitate. Alio modo accipiunk elementa fm q habent ad inuicem aliquam proportionem vel conuenientiam. ⁊ sic locant se mutuo. Illa autem proportio accipik ex quatuor. Primo ex formis substantialib elementorum. quia sicut res habent ordinem naturalem. ita forme substantiales rerum. cū ergo elementa habeant ordinem naturalem. erg̃ am forme substantiales habent ordinem naturalē. Secūdum est situs ⁊ naturalis ordo partū vniuersi. quia ex institutione autoris nature superiora semper conseruant inferiora. Tertium est. virtus influxa a primo locante. scilicz celo. quia virtꝰ illa accepta in superiori elemento locat inferius elementum. Quartum est qualitas symbola. quia q̄uis elementa alterant se fm qualitates contrarias. non tamen fm qualitatem symbolā. id est conuenientem. Exempli gratia. ignis ⁊ aer locāt se. quia conuenit ignis cū aere in vna qualitate. scz in caliditate. ⁊ aer conuenit cū aq̄ in humiditate. ⁊ aq̄ locans terram conuenit secū in frigiditate.

Nihil mouek quando est in proprio loco. sed multa entia naturalia st in proprio loco. ergo male dictum est in proprietate. q vnūquodq; ens naturale fertur naturaliter ad suū locum. Minor patet de terra. que est in loco proprio Dicendum q in proprietate dicebatur q vnūquodq; ens naturale ferk naturaliter in suū locum. vbi (fertur) dat significare aptitudinem. quia alꝰ non esset proprietas. cum non conueniret semper rebus naturalibus. Ex quo accipik q fm aptitudinem ens naturale ferk ad suum locum. q̄uis ergo terra non feratur fm actum. tamen fm naturalem aptitudinem

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Videt q̃ etiam fm naturalem aptitudinem terra nõ moueat ad locũ suũ. qz dicit Aresto. secundo celi. q̃ terra est immobilis. quia hz ratõem cẽtri. ergo nõ mouet Dicendum q̃ terra capit duplicĩter. Uno modo fm suas partes. ⁊ sic etiam manifestuz est q̃ terra est mobilis. immo sepe mouet. Alio mõ accipit terra fm totũ. ⁊ tũc accipit adhuc duplr. vno modo fm se ⁊ absolute. ⁊ sic vtiq̃ terra est mobilis. qz dr Arz. ꝓmo celi. q̃ si essent plures mũdi terra vnius mũdi moueret ad terrã alterius mũdi. Alio mõ accipit terra in rõe centri. qz est centrũ mundi. ⁊ sic vtiq̃ est immobilis si eiũ moueret nõ maneret centrũ. qz de rõe centri est q̃ eq̃liter distet ab oĩ ꝑte circũferentie. si ḡ tota terra moueret. tũc plr accederz ad vnã ꝑtẽ circũferẽtie q̃ ad aliam

Aqua qñz ascẽdit extra suũ locũ. vt ptz in generatõe fontũ in altitudine montũ. ḡ videt q̃ nõ vnũquodq̃ naturalr ferat ad suũ locũ Dicendũ q̃ est duplex motus aque. aliq̃s est q̃ cõuenit sibi fm naturã ꝓpriam. i. fm ꝓpriã formã substãtialem. ⁊ sic aq̃ semp descẽdit ⁊ nõ ascẽdit. qz ex ꝓpria natura habet locũ suũ circa terrã q̃ est locus deorsum. Alius est motus aque qui ꝓuenit sibi ꝑter ꝓpriam naturã ⁊ fm naturã cõem. ⁊ sic aqua qñz ascẽdit. sicut ptz in motu efluxus maris. ille eiũ motus aque ꝓuenit ex hoc q̃ aq̃ obedit lune ad motũ eius. ⁊ ideo in augmento lune effluit ⁊ in decremento lune refluit. Quãdoq̃ fit ille motus ad replendũ vacuũ. sicut fit in generatõe fontũ. qz oportz q̃ aqua ꝓtinue fluat ad illũ locũ montis. etiã ascẽdẽdo vbi aqua effluit ne in mõte vacuũ ꝑmittat.

Celũ est in ꝓprio loco. ⁊ tñ non q̃escit in suo loco naturali. quod est contra secũdam proprietatez Odm q̃ duplr aliquid est in loco ꝓprio Vno modo sic qz acq̃siuit talẽ locũ ꝑ motũ. ⁊ sic grauia ⁊ leuia sunt in ꝓpriis locis. ⁊ qõ sic est in loco ꝓprio q̃escit in loco. Alio mõ aliq̃d est in loco ꝓprio quẽ nõ acq̃siuit ꝑ motum. ⁊ sic celũ est in ꝓprio loco. ⁊ quod sic est in ꝓprio loco nõ oportz q̃ q̃escat in eo. Rõ diuersitatis est. quia vbi q̃es acquirit ꝑ motũ. ibi quies est ꝑfectio finalr mobilis. Sed vbi quies nõ acq̃rit per motũ. ibi q̃es nõ est ꝑfectio mobilis sed ipse motus. Sic aũt est de celo. q̃a ꝑ motũ celi celum ordinat ad ꝑseruandũ ⁊ ad gubernãdum generabilia ⁊ corruptibilia.

Ignis ⁊ sua spera mouet circulariter. ⁊ tñ acq̃rit motũ ꝑ locum sursum Odm q̃ est duplr motus in aliq̃ corpe. aliq̃s est motus q̃ orit ex ꝓpria natura mobilis. ⁊ talẽ motũ nõ habet corpus in ꝓprio loco. si tale corpr acq̃rit locũ ꝑ motũ sicut dictũ est Alius est motr ꝑter naturã ꝓpriã q̃ tñ fit fm naturam vlez. ⁊ sic ignis mouet in ꝓprio loco circulariter. qz ille motus ꝓuenit sibi ex q̃ subdit influxui corporũ celestũ

Terra q̃escit sup aquã ⁊ tñ naturalis locr terre est infra aquã. qz terra grauior ẽ aq̃. ḡ nõ vnum qõq̃ q̃escit in suo loco naturali. Odm q̃ est duplex locus ipius terre. vnr est qui ꝓuenit sibi fm naturam suam ꝓpriam. ⁊ tũc terra q̃escit sub aquis. sicut probat argumentũ. Alius est locus terre qui debet sibi ex ꝓuidentia nature vniuersalis. que natura intẽdit bonũ totius vniuersi ⁊ omniũ partium eius. ⁊ sic necẽ est terram fm aliquas ꝑtes eleuatam esse sup aq̃s. qz sũt aliqua animalia in vniuerso. que nõ possunt viuere sub aquis. ⁊ propter illa animalia necesse fuit aliquã ꝑtem terre esse eleuatam sup aquas. sicut sunt aĩalia respiran tia. q̃ non possunt viuere in aquis.

Si vnũquodq̃ est in ꝓprio loco. tũc mixtũ debet esse in q̃tuor locis. qz hz in se naturã q̃tuor elementorũ Odm q̃ mixtũ nõ mouetur fm q̃dlibet elementũ. sed solũ fm elemẽtuz ꝓdominãs in mixto qõ est terra. Cõtra hoc arguit. in mixtione debet cẽ eq̃litas elementorũ. ḡ vnũ elementũ nõ ꝓdominatur aliis. Odm q̃ est duplex ꝓportio. s. arismetrica q̃ sumit fm eandẽ quãtitatẽ. ⁊ sic nõ est ꝓportio elementorũ in mixto qz si eẽt tantũ de q̃titate ignis sicut terre in aliquo mixto. tũc ignis statim consumeret terrã aquã ⁊ aerẽ. Alia est ꝓportio geometrica que sumit fm equalitatẽ ꝑtuns et sic est eq̃litas elementorũ in mixto. qz est tantũ de igne in mixto quantũ sufficit ꝓportioni ad terrã existẽtẽ in mixto Sed ꝑtra. ḡ nõ debet mixta plus moueri deorsuz q̃ sursum. qz elemẽta stz eq̃lis ꝑtutis in mixto. Odm q̃ motus localis nõ sequit ꝑtutem elemẽtorũ sed q̃titatẽ. ⁊ qz est plus de q̃ntitate terre in q̃liter mixto saltez ꝑfecto. ḡ oia mixta ꝑfecta mouentur deorsuz

Odem aũt modo accipiendum est phisici cõsiderare de vacuo. ⁊ si est aut nõ. ⁊ qũo est. ⁊ q̃d ẽ sicut ẽ de loco. Et nanq̃ sil'em hz incredulitatem et fidem ꝑ ea que opinantur vt eiũ locum quendam ⁊ vas vacuum ponnnt dicentes: Uidetur autẽ esse plenũ q̃dem cum habet molem cuius susceptiuum est. Cum vero priuatum est vacuuz tanq̃ idem q̃dem sit vacuũ ⁊ plenum et locus esse autem ipsis non idem

Postq̃ Aresto. determinauit de loco. cõsequent determinat de vacuo Et ratio ordinis est. quia locus habet se ad vacuum sicut habitus ad priuationem. qz spacium plenũ corpore vocat locus. ⁊ spacium sine corpore vocat vacuũ. Dicit ergo Aresto. q̃ ad naturalẽ pertinet spectat determinare de vacuo sicut de loco Cuius ratio est. quia locus ⁊ vacuum sunt idem fm rem. quia spacium nõ habens in se corpus dr locus. cũ ergo sit idez spacium quod qñz habet in se corpus ⁊ qõ qñq̃z est sine corpe ḡ sunt idem fm rem sine subiecto

Incipere aũt oportz ꝓsideratõem accipientes que dicunt affirmantes esse. ⁊ iterum que dicunt affirmantes non esse. et tercio communes opiniones de ipsis. Ordo dicendi

Hic ostendit quo ordine determinandum est de vacuo. ⁊ dicit q̃ oportet incipere ex rationibus eorũ qui dicunt vacuũ esse. ⁊ etiam qui dicunt vacuum non esse. Et etiã oportz dicere quid fm communiter opinantes ad rationem vacui pertineat. ⁊ hoc facit Aresto. in tertio anteqũ veritatem determinet. quia ꝓmo ponit rationes eorum qui ponũt vacuum nõ esse. Et secũdo ponit rationes eorũ qui dixerunt vacuũ esse. Tercio ponit opinionem pithagoricorum q̃ innaturalr locuti stz de vacuo.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Ponit opiniõs Antiquorũ de vacuo di

Alij quidem igitur temptantes monstrare quia non est. non q̃ homines volũt dicere vacuum. hoc arguunt. sed peccantes dicunt sicut Anaxagoras ⁊ qui hoc modo arguũt. Demonstrant eim q̃ aliquid est aer litigantes per vtres ⁊ demonstrantes q̃ aer est fortis. ⁊ accipientes in clepsedris. homines autem volunt vacuum esse spacium in quo nullum corpus sensibile. Opinantes autem omne quod est eẽ corpus. dicunt omnino in quo nihil est hoc eẽ vacuum. Unde plenum aere vacuum est. Igitur hoc non oportz mõstrare q̃ est aliquid aer. Sed quia nõ est alterum spacium a corporibus neq̃ separabile. Neq̃ q̃ sit actu quod distinguat omne corpus. vt sit non continuum. sicut dicunt Democritus ⁊ Leucippus. ⁊ alij multi phisiologorum. Aut ⁊ si aliquod extra omne corpus est. cũ sit cõtinuuz. Hi q̃dem igit nõ fm posita ad pbleuma ꝓtradicunt

Hic ponit rõem eoꝝ qui ponebant vacuuz esse. ⁊ de numero eoꝝ fuit Anaxagoras. Et argueb ãt sic. aer aliquid est. ergo vacuum nõ est. ꝓña tenet: quia illa que dicuntur cõiter vacua sunt plena aere. Añs probant duplr. ꝓmo q̃ vesicas inflatas aere. quia vesice inflate aere sustinent magnum pondus in aqua. quod non sustinerent nisi essent inflate aere. sed quicq̃d sustinet põdus h̃ est aliquid. g̃ aer aliquid est. ⁊ p ꝓñs vacuuz nõ est Secundo sic ꝓbant añs. quia hoc est aliquid qd̃ impedit introitum aque ad vas. sed aer inclusus in aliquo vase impedit introitum aque nisi aer ꝑus exeat. sicut ꝑz in clepsedris. quibus non potest impleri aliquod vas nisi aer ꝑius exeat.

Queritur Utꝝ ista rõ sit sufficiens ad pbãdum vacuum nõ eẽ. Ꝓõm fm Aresto. q̃ ista rõ nõ est sufficiens. qz aliqui ponebant vacuũ extra celum. extra quod nullum est corpus. Ad sufficiẽter ergo pbandũ vacuũ non esse oꝛstẽdere q̃ nõ sit aliqd̃ spaciũ abs ꝛ̃ sensibili corpe tũc eim sufficiẽter ꝓbatur q̃ vacuum nõ est

Sed affirmãtes esse magis dicũt vnum q̃dem. qz motus fm locũ nõ erit. hic aũt est locimutatio ⁊ augmentũ. Nõ eim videbitur vtq̃z motus esse. nisi sit vacuũ. Plenũ eim impossibile ẽ recipere. Si vero recipiat ⁊ sunt duo in eodem. cõtingit vtq̃z ⁊ quelibz simul esse corpora. Differentiam eim ꝓpter quã nõ erit vtiq̃z qd̃ dictũ est nõ erit dicere. Si ãt hoc cõtingit ⁊ quissimũ accipiet maximũ. Multa nãq̃z pua q̃ddam magnũ sunt Quare si multa eõlia ꝓtingeret in eodẽ esse. et multa ineõlia

Hic ponit Aresto. rões ponentiũ vacuũ esse Circa quod sciendũ. q̃ ponentes vacuũ esse sunt diuersificati. quia aliqui ponebant vacuũ separatum a corporibus. sicut si diceremus spacium distans a corporibus eẽ vacuum. Alij dicebant vacuũ esse imbibitum corporibus. sic q̃ non distaret a corporibus fm situm. sicut si diceretur q̃ corpora haberent intra se quasdam vacuitates. sicut nunc spongia habet multa foramina que videnẽ esse vacua. ⁊ sunt intra spongiam. Isti tamen in hoc conueniunt q̃ sunt naturaliter locuti. quia ꝓcedebant ex rõibus naturalibus et naturalibus moribus corporum. Ponit ergo primo rationem ponentiũ vacuum esse separatum a corporibus. ⁊ est ista. Si motꝰ localis ẽ vacuũ est separatum a corporibus. sed motus localis est. ergo vacuũ est separatũ a corporibus. Consequtia tenet. ⁊ maior pbat. qz quod mouet localiter vel mouet ad spaciũ vacuũ. ⁊ sic habet propositũ. vel ad spaciũ plenuz. sed hoc est impossibile. quia sic duo corpora eẽnt in eodem loco. quia corpus quod prefuit. ⁊ corpus quod aduenit essent simul. sed hoc est impossibile. quia tunc paruissimus. id est minimus locus reciper mer se maximum locatum. qz ea rõe qua duo corpa eẽnt in eodẽ loco pñt etiam esse tria corpa in eodẽ loco. ⁊ centũ ⁊ mille et sic locus nõ esset equalis locato.

Mellissus q̃dem igitur et demõstrat q̃ omne immobile ex his: si eim mouebit aliquid necesse eẽ vacuum dicit. vacuũ aũt nõ est eorum que sunt. Uno q̃dem igit modo ex his demõstrant q̃ aliquid est vacuum

Hic subdit qõo Mellissus arguebat ⁊ vtebat pdicta rõe. ⁊ dt q̃ mellissus ꝓcedebat pdicã ꝓditionalem scz si motus local est vacuũ est. sz arguebat ex opposito ꝓñis ad oppositũ añtis. sic scz q̃ si motus localis ẽ vacuum est. sed vacuũ nõ est. ergo motus localis non est. ⁊ sic ipse posuit totum ens immobile.

Alio vero mõ qz videnẽ q̃dem. q̃dam coeũtia ⁊ calcantia. vt et vinum dicunt cum vtribus recipere dolia. tanq̃z in ea que sunt vacua coeunte densato corpore

Hic ponit rões dicẽtiũ vacuũ eẽ imbibitũ corpib. ⁊ ſtz tres rões. Prima rõ est. ꝓdensatio est. g̃ vacuũ ẽ imbibitũ corpib. ꝓña tenet. qz in ꝓdẽsatõe ꝑes ꝓueniunt et vniũt. vel g̃ in illo spacio in q̃ ꝓueniũt fuit ꝑus vacuũ ⁊ sic habet ꝓpositũ. vl fuit ibi plenũ. ⁊ sic duo corpa eẽnt sil in eodẽ loco qz ille ꝑes vnite p ꝓdẽsatiõem essent silcũ pribus ꝑexistẽtibus aut ꝑexistẽte. Exemplum est in spõgia: quia quando expmitur. tunc partes vniuntur. vel

Ponit opiniõs Antiquorũ de vacuo

Prima opio dicentium vacuum esse separatũ a corporibus

2a opio dicentium vacuum esse imbibitum corporibus

20 prima

ergo ille ptes vniunt in vacuo. ⁊ sic est vacuum. vel vniunt in pleno. ⁊ tūc illud corpus est sil' cū ptib' spongie

Amplius aūt et augmentum videt omni/bus fieri p vacuum alimentū quidem corpus esse. duo autem corpora impossibile simul esse Testimonium autem et quod est de cinere faciunt. quod recipit tantum aque. quasi vas vacuum esset.

Hic ponit secunda rō que est. augmētatio est. q̄ vacuū est: ꝓnia tenet. qz in augmentatōe alimentuz recipit in alitū. vel ergo in illo loco vbi recipit alimentū fuit p̄ius vacuū. ⁊ sic habet ꝓpositū. vel fuit ibi plenum. ⁊ tunc duo corpa eēnt in eodē loco. qd̄ est impossibile. q̄ vacuū est: Tercia rō sumit ex quodā exprimēto. qz exptū est q̄ vas plenū cineribꝫ tantū recipit de aqua ac si nō eēnt cineres impositi. quod esse nō posset nisi ptes cineꝫ distarēt ab inuicez p poros vacuos. ergo in cineribꝫ sunt pori vacui. q̄ vacuū est imbibitū corpibus

Esse aūt affirmant et pithagorici vacuum et ingredi ipm a celo ex infinito spiritu tanq̄z respiranti. et hoc esse vacuū quod determiat naturas tanq̄z sit vacuū sepatio quedā corū que st̄ ꝓsequēter et determinatio. et hoc esse p̄mū in numeris. vacuū em determinare naturam ipsoꝝ. Ex q̄bus quidē alij dicunt esse. alij vero non dicūt. fere tot et hmōi sunt

Hic ponit opinionē pho' innatural'r loquentium. ⁊ dicunt innatural'r locuti ꝓter duo. Primo qz nō pcedebāt ex naturalib' rōibus sicut alij phi ponētes vacuuz Secdo quia equiuoce loquebant' de vacuo. qz dicebant distinctōem rerum esse vacuū. Fuit ergo opinio istorū q̄ vacuū ingrederet ptes vniuersi a quodā infinito spū. quē ponebāt extra celū ⁊ illud vacuū sic ingrediēs vniuersuz distingueret res vniuersi ab ab inuicē. ⁊ sic distinctio rerū esset vacuū. ⁊ qz distinctio p̄mo inuenit in numeris ponebāt vacuū p̄mo esse in numeris distinguēs vnitates ab inuicē. Et est ꝓsiderādū q̄ Aresto. postea de ista opinōe nihil pseqt̄. eo q̄ oino equoce vsi st̄ nomine vacui. ⁊ extra rōem ⁊ vsum loq̄ndi pho'

Querit Vtꝫ ista positio pithagore possit aliq̄ modo sustineri Dōm q̄ p̄t sustineri fm sil'itudinem aut metaphoram. quia extra celū est infinitus spūs. scz deus. qui suo flatu id est sua operatōe distinxit res ab inuicem vacuo. id est negatiqne que negatio dicit vacuuz. qz nō est ens reale. nō em est ens fm p̄mas acceptiones entꝭ Et similiter ista opinio potest intelligi fm vulgares. qz vulgares etiā distinguūt res ab inuicem p vacuū. id est p aerem mediū quem ipsi dicunt vacuū.

Querit Vtꝫ impossibile sit duo corpa esse in eodē loco Dōm q̄ dupl'r ē aliq̄d impossibile. vno mō simpl'r. q̄ a scz p nullā potentiā fieri p̄ test. ⁊ sic hoc dz impossibile qd̄ implicat ꝓtradictōem. qz quod implicat ꝓtradictionem p nullā potētiā fieri p̄t. etiā si sit diuina. Qui' rō est. qz illud qd̄ est nihil nō potest cadere sub aliq̄ potentia. cū obiectū potentie est eē. ⁊ p ꝓsequens aliquid. sed quod implicat ꝓtradictōem ē nihil. q̄ non p̄t esse obiectū alicuius potētie. Alio mō aliquid est impossibile fm q̄d. qz scz nō cadit sub potētia creature. ⁊ sic dt Aresto. alibi q̄ impossibile est accēs esse sine subiecto. ⁊ rō istꝰ diuisionis est. qz deus hz essentiam infinitam. ⁊ p ꝓnis potentiā infinitā. qz potētia ⁊ essentia ad inuicē se consequūt. ⁊ ideo q̄q̄d aliquo mō hz rōem entis ꝗ potest fieri a deo. sed creatura hz potentiam finitā. qz hz essentiā finitam. ⁊ ideo aliq̄d potest cadere sub potentia diuina quod nō potest cadere sub potētia creature. Ꝓ ergo ad questionē dicendū est q̄ duo corpa esse in eodem loco est possibile p potētiam diuinam. sed nō p potentiam creataz. p̄ma ps sic pbat. q̄a duo corpora eē in eodē loco nō implicat ꝓtradictōem. qd̄ sic ptz. quia ex diuersis principijs sumit vnitas loci ⁊ vnitas corpis. qz vnitas corporis sumit ex vnitate materie. q̄ est p̄ncipiū indiuiduationis. sed vnitas loci sumit ex vnitate situs. et diuersitas loci ex diuersitate situs. Et qz esse in loco circūscriptiue sicut nūc loquimur de loco ꝓuenit alicui ex re situs. inde est q̄ deus p̄t ꝓseruare aliquod corp' sub sua materia. ⁊ separe situm ab illo corpore. ⁊ tūc potest hoc corpus esse cū alio corpe in eodē loco. Et q̄ em sit' nō est de ratione corporum. sed solum quedam cōditio aduenens corpibus per comparationem ad locum extrinsecum. ideo p̄t deus absoluere situm ab aliquo corpe. et erit hoc corpus cū alio in eodem loco

Ar Situs est de ratione q̄ntitatis. sed si duo corpa sint in eodem loco manebūt quāta. quia corpa et p ꝓnis non p̄t situs ab eis separi. Dōm q̄ duplex est situs. aliquis est situs de genere quantitatis fm quē q̄ntitas dicit habere positionem in cōtinuo. et ille situs significat ordinē partū in toto. ⁊ sic cōcedit q̄ talis situs nō potest separari a corporibus naturalibus. qz corpus nō maneret naturale nisi haberet debitum situm partium q̄ titatiuarum in toto. ⁊ etiā si duo corpa sunt in eodem loco habēt vtiq̄z talem situm. Alius est situs de p̄dicamēto positionis. vel situs q̄ significat ordinem partium ad totum ⁊ ad locum. ⁊ tal' situs non est de ratione q̄ntitatis. quia ille sit' facit aliquod corpus esse in loco circūscriptiue. ⁊ sic est dōm q̄ ꝗ corpus quod est cum alio in eodem loco separat a tali situ. et sic corpus xpi in ascensu ad celos fuit simul cum corpibus celestibus. Et hoc ideo quia corpus celeste ē indiuisibile. ergo nō potest cedere corpori qd̄ aduenit sibi. oportz ergo q̄ corpus xpi fuit simul cum corpe celesti. sic etiam xpus exiuit vtero virginis atq̄z intrauit ad discipulos ianuis clausis.

Ar Deus nō potest separare ꝓpriam passionē a suo subiecto. sed situs de p̄dicamēto positionis ē ꝓpria passio corpis. ergo nō potest a corpore segari Dōm q̄ est duplex passio. q̄dam est que ortt̄ p̄scile ex p̄ncipijs intrinsecis alicuius nature. sicut risibile dicitur passio hominis. ⁊ sic est verum q̄ talis passio nunq̄z potest separari a suo subiecto per aliquam potētiam Cuius ratio est. quia talis passio sic est naturalis subiecto. quia absolute ex ꝓncipijs subiecti fluit. ⁊ sic principijs manentibus non p̄t talis passio nō esse. Alia ē passio alicuius que ortt̄ ex aliquo subiecto p ꝓparatōez

Impossibile ē duo corpa ⁊ in eod loco sit natural' ligh° fieri possit p diuina pōnaz.

Ar impossibile est duo corpa esse in eodem loco

Z^a Z^o

Z^a Z^o

Opinio antiq̄ vtq̄ in nāt loquent de vacuo

Sm̃ impossibile ē id qpq fōe sit m̃ diuersis loc̃ q̃ntq; pōna

ad aliquod extrinsecum. sicut visibile dicitur passio coloris. quia oritur ex colore per cōparationem ad potentiā visiuam. ⁊ eo modo situs dicitur esse passio q̃ntitatis. qz oritur a quātitate per cōparationem ad locum extrinsecum. ⁊ talem passionē potest deus separe a subiecto. q̃a non oportet tunc subiectū variari absolute. sz sufficit ipsum variari in ordine ad extrinsecū. ⁊ hoc fit per ablationem illius extrinseci. Eo mō in corporib⁹ gloriosis potest visibilitas colōris a colore separari. quia talia corpora etiā veraciter colorata suos colores etiā visu corporali ad nutum vel ostendūt vel non ostendūt. Ex quo vlterius patet secūda pars. scz q̃ non possunt esse duo corpora in eodem loco per potentiā naturalem siue creatā. quia potentia creata nō potest immutare naturalem cursum ⁊ habitudinē rei. cum ergo situs naturaliter oriatur ex quātitate non potest immutari per potentiā creatam Potest tamē immutari per potentiā increatā scz diuinā quia sicut potētia diuina est institutrix nature. ita potest etiā mutare ea que sequūtur naturam. ⁊ ideo per potentiam diuinā potest fieri q̃ sint duo corpa in eodē loco.

Si duo corpora essent in eodē loco tunc esset penetratio dimensionū. sed illa est impossibilis. ergo duo corpora nō possunt esse in eodem loco

Dōm q̃ dimensiones siue quātitates possunt capi dupliciter. Vno mō fm q̃ ex eis oritur situs de p̄dicamento quātitatis. ⁊ vlterius situs de predicamēto positiōis et sic impossibile est dimēsiones se penetrare ⁊ esse simul. Alio mō capiuntur dimensiones siue quātitates fm q̃ ab eis absoluit situs de predicamēto positionis. ⁊ sic pnt dimensiones se penetrare sine aliquo incōuenienti. qz repugnantia penetrationis dimensionū ex hoc est. q̃ tales dimensiones habent ordinē ad locum. Si ergo ille ordo absoluatur nō est incōueniens dimensiones esse simul. ⁊ hoc potest fieri per potentiā diuinam sicut dcm̄ est. et sic possibile est deo facere penetrationē dimensionū. sed non est possibile potentie create

Radij solares sunt simul cum alijs corporib⁹. ergo duo corpora sunt simul Dōm q̃ radij solares nō sunt corpora. sz sunt accñtia. qz radij solares sunt eiusdē nature cum lumine. sz manifestū est q̃ lumen est accidēs. sicut ptz secō de anima

Duo puncta pnt esse simul. sit̄r ⁊ due supficies ergo duo corpora sunt sit̄ Dōm q̃ nō possunt vnq̃z due quātitates esse simul fm q̃ hmōi. sz tē ne possunt esse sim̄l extrema quātitatis. ⁊ ideo duo pūcta possunt esse simul. qz sunt extrema duaꝝ lineaꝝ. ⁊ due linee possunt esse simul. qz sunt extrema duaꝝ supficieꝝ et due supficies possunt esse sit̄. quia sunt extrema duoꝝ corporꝝ Et nō possunt duo corpora esse simul. qz corpora non sunt extrema aliquaꝝ qualitatū. ⁊ ideo si duo corpora essent simul. tūc essent simul fm omnē dimensionē. et per ꝓsequēs fm ꝓfunditatē. quod est impossibile fm potentiā nature. sicut dcm̄ est

Si duo corpora possent esse in eodē loco. ergo totum vniuersum pt esse in vno grano milij Probatur. qz qua rōne duo corpora sunt in eodē loco eadem rōne ⁊ mille milia. ⁊ sic deinceps Dōm q̃ corpora vniuersi capiunt dupl̄r. Vno mō quantū ad materiam acceptā absolute. ⁊ sic nō repugnat totū vniuersuz esse sub parua quātitate. qz materia de se nec est q̃lis nec quanta. vtz septimo metaph̄. et ideo habere magnā quātitatem vel paruā non repugnat materie Alio mō captū tur corpora vniuersi fm formas substātiales. ⁊ sic repugnat corpora vniuersi esse sub quacūq̃z parua q̃ntitate. q̃a forme rerum nō ꝓseruantur nisi in determinata materia habente certam quantitatē.

Si duo corpora essent in eodē loco tunc idem accidens etiā numero eēt in diuersis subiectis Sequela patz. qz locus causat vbi. ergo idem locus causat idem vbi. Si ergo sunt duo corpa in vno loco. tūc erit vnū vbi in illis duob⁹ corporib⁹ Dōm q̃ illud corpus qd̄ reptur in eodē loco cuz alio corpe nō hz in se vbi Et rō est. qz absoluit̄ a loco. et hz locū alterius corporis in quo recipit̄. et ideo illud corpus in qd̄ aliud recipit̄ est in loco. ⁊ habet in se vbi. Exempli gratia. si corpus humanum est in eodē loco cum corpore celesti. tunc corpus celeste est in loco ⁊ non corpus humanū. quod recipitur penetratiue in corpus celeste. ⁊ sic corpus celeste habet in se vbi ⁊ non corpus humanum.

In ferro ignito est sit̄ ferrum ⁊ ignis. et sunt duo corpora. ergo duo corpora sunt simul in eodē loco Dōm q̃ in ferro ignito non sunt duo corpora. sed est tm̄ vnum corpus substātialiter. scz ferrum. ⁊ aliud corpus ꝓtualiter tm̄ ⁊ non substātialiter. scz ignis Et si dicatur. ferrum ignitū generat ignem. ergo habet in se substātialiter ignem. qz nihil generatur nisi a suo simili. Dōm q̃ dupl̄r aliquid generat ignem. s. ꝓncipaliter ⁊ instrumētaliter. Dicit̄ ergo q̃ illud qd̄ generat ꝓncipaliter est ignis siue alia substātia. sed qd̄ generat ignē instrumētaliter potest esse calor. in quo saluatur virtus ignis. et sic est de ferro ignito. quia calor existens in ferro ignito generat ignē in stramine vel in alia materia non ꝓncipaliter sed instrumētaliter. Et simile est de semine deciso ab aliquo animali. quia semen non est animal. sed tamen generat animal. quia in semine est virtus ipsius animalis a quo diffunditur. ⁊ gratia illius ꝓtutis semen instrument̄aliter generat animal

Vtrum idem corpus possit esse in diuersis locis per quācunq̃z potentiam. Dicendum q̃ non. ymmo hoc simpliciter est impossibile implicans contradictionē. Quod sic patz. quia si idem corpus sit in diuersis locis. tunc hoc corpus erit idem ⁊ non idem. Qz autē sit idem corpus supponitur in quesito. et tamē si est in diuersis locis. tūc hoc idem corpus erit duo corpora. Probat̄. quia locus circumscribit locatum gratia quātitatis. quia non quanta nō sunt in loco circūscriptiue. ergo vbicūq̃z sunt diuersa loca. etiā diuerse sunt q̃ntitates corporum locatorꝝ. sed quantitas oritur ex parte materie. ergo vbi sunt diuersa loca. ibi est alia ⁊ alia materia. sed materia est ꝓncipium indiuiduatiōis. ergo vbi est alia materia. ibi est aliud corpus indiuidualit̄. Si ergo idem corpus est in diuersis locis. erit idem corpus et non idem. quod implicat contradictionē. Est tamē hic considerandū. q̃ aliqui dicunt vbi solum esse relationem locati ad locum. sicut Scotus Et ille dicit vlterius q̃ non sit impossibile idem corpus esse in diuersis locis. quia idem corpus potest vtrq̃z habere relationē ad diuersa loca. Sed istud suppositū est fallum. quia vbi non dicit tm̄ relationē de predicamento relationis. quia sic vbi non esset vnum predicamentū. Sed vbi dicit vnam absolutam ⁊ realem formam causatā ex circūscriptione loci extrinseci. sicut tradit autor sex principiorꝝ Et ideo sic capiendo locu n impossibile est idem corpus esse in diuersis locis

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Ar Corpus xpi est in diuersis altaribꝫ. ergo idem corpus est in diuersis locis Dicendũ ꝙ dupliciter aliquid est in loco. Uno mõ localiter ⁊ circũscriptiue. ⁊ sic corpus xpi est in celo empirreo solũ Alio modo aliquid est in loco sacramẽtaliter .i. substãtialiter ad modũ quo anima est in corpore. ⁊ sic corpus xpi est in diuersis locis. Cõparatur eim sic ad locum nõ perse. sed per accidens rõne speciẽ sacramentaliũ. ⁊ illud continꝫ git ex hoc. quia corpus xpi fit in loco per conuersionẽ panis in ipsum. quia ergo plures partes panis ꝓuertuntur in idem corpus xpi. ideo xps est in diuersis locis substãtialiter. Et esset simile si centum ligna transsubstãtiarentur in vnum lapidem. tũc idem lapis esset in diuersis locis lignorũ. Exempli grã. ponamus ꝙ sint sex ligna. ⁊ si deus cõuerteret illa sex ligna in vnum lapidem. tũc ille lapis erit in vno loco localiter. sz in diuersis locis substãtialiter. si talia ligna sint in diuersis locis.

D quale autẽ se habeat oportet accipere quid significet nomen. videtur aũt vacuum locus esse in quo nihil est. Huius autẽ causa est. quia omne quod est corpus opinantur esse. Omne autẽ corpus in loco est. vacuũ autem in quo nullum corpus est. quare sicubi non est corpus nihil esse hic. Corpus autem iterũ omne opinantur esse tangibile. huiusmodi autẽ quod habet grauitatẽ aut leuitatẽ Accidit igitur ex syllogismo hoc esse vacuũ. in quo nihil est graue aliq̃d aut leue. Hec q̃dem igiꝫ ex syllogismo sicut ꝑ dixímus accidũ.

Vacuũ ꝙ leq nõ Dyalog. ꝓprie opinat in Dyalog.

Tres ꝑ diões Vacuꝫ fm omtiquos

Postq̃ posuit opiniones de vacuo. hic cõsequenter ꝑsequitur ꝓmunes opiniones de ipso vacuo. ⁊ primo ponit opinionẽ cõiter loquentiũ. secdo ponit opinionẽ Platonis Quo ad primũ dicit. ꝙ oportz primo accipere quid significetur nomie vacui. Dicit ergo ꝙ antiqui ponebãt tres diffinitiões de vacuo. quaꝝ prima est. vacuũ est in quo nihil est. Secũda est. vacuũ est in quo nõ est corpus Tercia est. vacuũ est in quo non est tangibile corpus Et consider. mdũ est. ꝙ iste diffinitiones fm opinionẽ antiquoꝝ coincidũt fm rem. quia secunda seq̃tur ex prima. ⁊ tercia est secũda. et hoc sic patet. quia fm antiquos omne quod est. est corpus. ⁊ ideo idem est dicere in quo nihil ẽ. et in quo non est corpus. Et quia antiqui non ponebãt celum distingui a quatuor elementis dicebãt ꝙ omne corpus esset corpus tangibile.

Sed incõueniens est vt punctũ vacuum sit. Oportet eim locum esse in quo loco corporis sit spacium tangibilis. Sic igitur videtur dici vacuũ. vno q̃dem modo nõ plenum sensibile corpore fm tactum. Sensibile autẽ fm tactum est grauitatẽ habens aut leuitatem

Unde ⁊ sic dubitabit aliq̃s quid vtiqꝫ dicat si habeat hoc spacium colorem aut sonũ: vtꝫ vacuum an non. Aut manifestũ est siquidẽ accipiat corpus quod tãgitur vacuum esse. Si vero non. minime Reprobat ꝓ3 diões

Hic aresto. reprobat terciam diffinitionẽ. quia illa reprobata reprobãtur etiam alie Et vult. si vacuũ est in q̃ non est corpus tangibile. ergo punctũ erit vacuum. quia vbi est punctũ ibi non est corpus tangibile. sed hoc est inconueniẽs Et quia vacuũ dicitur priuatiue. ergo necesse fuit addere ꝙ hoc est vacuũ in quo non est corpus. aptũ natum tamẽ est esse corpus Et ex hoc soluitur dubitatio in textu. vtrum spacium in quo est color vel sonus sit vacuum. et dicit ꝙ non. quia hoc spacium nõ est aptum natum suscipere corpus

Alio autem modo in quo non est bocaliq̃d neqꝫ substãtia aliqua corporea. Unde quidã dicunt vacuum esse corporis materiã. qui quidem ⁊ locum dicẽtes idem hoc. nõ bene. materia quidem eim non separabilis est a rebus. Uacuum autẽ querunt sicut separabile. Quoniam autem de loco determinatũ est. ⁊ vacuũ locum necesse est esse si est priuatum corpore. Locus autem quõ est. ⁊ quomõ non est dcũ est. Manifestum est quoniã sic quidẽ vacuũ non est. neqꝫ separatũ. neqꝫ inseparabile. vacuũ enim non corpus sed corporis spacium volũt esse. Unde ⁊ vacuum videtur aliquid esse. q̃a et locus. ⁊ propter hoc acceptũ est. Prouenit enim motus qui est fm locum. et locum dicẽtibus esse aliquid preter corpora incidentia ⁊ his qui vacuum Causam autem motus opinantur esse vacuum sic. sicut in quo mouetur hoc autẽ erit quale. locum quidem dicũt esse: Neqꝫ vna autẽ necessitas est. si motus est eẽ vacuum Omnino q̃dem igitur omnis motionis nequaq̃ꝫ. Unde ⁊ mellissum latuit. alterari namqꝫ contingit plenum. Supaddit diõz Platonis

Hic ponit aliam significationẽ vacui fm vsum Platonicoꝝ. Et dicit ꝙ plato dixit vacuũ esse in quo non est hoc aliquid. et ex hoc dixit materiam sine forma esse vacuum. quia materia absq̃ forma non est hoc aliquid. q̃a fit hoc aliquid per formã. Et isti etiã dicebant materiaꝫ esse locum. sz differẽter. quia sic materia sub forma est lo-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

tus. quia materia sine forma sit vacuum. Hz istud incõuenienter dicitur. vt dicit Aresto. quia omnes querũt locũ et vacũ tanq̃ aliquod separatum a rebus. ergo nõ potest dici q̃ vacũ sit materia. eo q̃ ipsa est pars rei ⁊ rebus cõiuncta. Sed hic est considerandũ. q̃ ista opinio potest intelligi per similitudinẽ. quia materia sine forma potest dici vacũ metaphorice. qz est aliquid indeterminatũ perfectibile per formã substantiale carens ea ꝓm se. sicut vacuum caret corpore. Oeiũ ponit aliam opinionẽ dicens q̃ ideo aliquib̃ videbatur esse vacũ quia locus est. quia sicut locus est spacium cum corpore. ita vacũ est spaciũ sine corpore. ⁊ isti dicebant vacuum esse propter motum localem.

Sed neqz ꝓm motũ locum Simul eẽ sub ingredi ad inuicẽ ꝓtingit si nullum spaciũ separabile sit ꝑter corpora mota: Et hoc manifestum est etiã in ꝓtinuor̃ reuolutionib̃. sicut in his que sunt humidor̃.

Postq̃ aresto. posuit opiniones de vacuo. ⁊ diffinitiones ꝓm opinionẽ antiquor̃. hic ꝓsequenter excludit vacuum esse. ⁊ primo facit hoc de vacuo separato a corporib̃ secũdo de vacuo inbibito corporib̃. ibi (Sunt aũt quedam) Circa primũ primo excludit rõnes predictas ponentiũ vacuum esse. ⁊ hoc facit nõ per modum vere solutionis. sed p̃ modum instantie Soluit ergo primo rõem ponentiũ vacuũ esse separatũ. que erat ista. motus est. ergo vacuũ est. Quam rõem excludit duplr. primo qz non est necesse q̃ ideo omnis motus excludatur non ponẽdo vacuũ. quia potest aliquod plenum alterari. ergo ad minus alteratio q̃ est motus potest fieri sine vacuo. Secũdo etiã non excludit motus localis. qz ꝑt fieri q̃ corpora subintrent se per motũ localem inspissationis. sicut apparet in circulationib̃ aque. ⁊ sic aliquid mouetur etiã plenum ⁊ nõ vacuum

Contingit autem densari non in vacuum sed propter quod ea que insunt elabuntur. vt aqua collisa aerem qui inest

Hic excludit rõnes ponentiũ vacuũ esse inbibitũ corporib̃. ⁊ primo soluit rõem de cõdensatione. et dicit q̃ nõ oportet ponere vacuũ ꝓpter ꝓdensationem. qz potest dici q̃ ille locus in quem veniũt partes per ꝓdensationem fuit prius plenus corpore subtiliori. sed per ꝓdensationẽ elabitur corpus subtilius ⁊ intrat corpus grossius. Sicut patet de spongia. que existens in aere habet foramina sua plena aere. sed posita in aqua illa foramina replentur aqua. ⁊ p̃ ꝓpressionẽ elabitur aqua.

Et augmẽtari nõ solum ingrediẽte aliquo sed ⁊ alteratione. vt si ex aqua fiat aer

Hic excludit rõem de augmento Et vult q̃ nõ oportet augmentationẽ fieri semp̃ per ꝓiunctionẽ corporũ ad inuicem Sed fit quãdoqz augmẽtatio per alterationẽ. sicut aqua calefacta augmentat̃ per calorem sine additiõe alicuius extrinseci. Et est cõsiderandum. q̃ iste sunt solutiones ad hominẽ. quia ratio de motu locali postea veraciter soluitur.

Omnino aũt et que est de augmento ratio et in cinerem diffuse aque. i ꝑsa seipsam impedit. Aut enim nõ augetur quodlibet. aut non corpore. Aut cõtingit duo corpora in eodem esse: Dubitationẽ igitur volunt commnẽ soluere. sed nõ demonstrant vacuũ quõ est. Aut omne esse corpus necesse est vacuũ. si penitus augetur. ⁊ augetur per vacuũ. Eadem autem et in cinerem ratio est Et quidẽ igitur ⁊ ex quibus demõstrant vacuum soluere facile sit manifestum est.

Hic excludit rõem de cineribꝰ. et dicit q̃ illa rõ impedit seipsam. qz si vas plenũ cineribꝰ tantũ reciperet de aq̃ quantũ habet de cineribꝰ. tũc sequitur q̃ illud vas plenũ cineribus eẽt totaliter vacuũ. quia recipit tantũ de aqua quantũ habet de cineribus.

Queritur Quare vas plenũ cineribꝰ recipit multũ de aqua. Dicendũ q̃ hoc est propter tres causas Primo ꝓpter exalationẽ humidi aquei. qz cineres de natura sunt calidi. ⁊ ideo fit ꝓtinua exalatio aque imposite ꝓpter calorem cinerum. Secda causa est ꝓpter siccitatem cinerũ. ex quo eẽ sunt relicti ex calore ignis. sic habent maximã siccitatẽ inter corpora nõ ignea vel nõ ignita. et ergo cõsumitur multa aqua in cineribꝰ. Tercia ratio est porositas cinerum. quia cineres habẽt poros amplos. sed farina habet poros obliquos. et ergo ibi statim per infusionẽ aque claudũtur. ⁊ ideo non recipit tantũ de aqua sicut cineres

Uoniam autẽ non est vacuum sic diuisum. sicut q̃dam dicunt dicemus iterũ Si eẽ est vniuscuiusqz loci mutatio aliq̃ simplicium corporũ natura. vt ignis q̃dem sursum terre autem deorsuz. et ad medium manifestũ est. q̃ nõ vacuum erit causa loci mutationis. Cuius igitur causa erit vacuum Videtur autem causa esse motus ꝓm locum. Huius autẽ causa non est.

Hic phus inquirit veritatẽ de vacuo. ⁊ ostendit vacuum esse separatũ. et hoc primo ex cõsideratione motus secundo sine cõsideratione motus. Ex ꝑsideratione motus ostendit duplr. primo cõsiderando motum absolute secũdo ex parte velocitatis ⁊ tarditatis in motu. Circa primũ ponit sex rõnes. quar̃ prima stat in hoc. natura ẽ causa motus localis. ergo nõ oportz ponere vacuũ propter motum localem. Si ergo vacuũ distans a corporib̃ esset causa motus localis. tũc omnis motus localis eẽt violẽtus. qz fieret a ꝑncipio extrinseco quod est vacuũ

Amplius si ẽ aliquod velut locus priuatũ

corpore cum sit vacuum. quō mouebitur positum in ipso corpus. non enim iam in omne. Eadem aūt ratio ⁊ ad locum esse aliquid opinātes separatum in quem fertur quod fertur Quō enim mouebit positum. aut manebit ⁊ de sursuz et deorsum. ⁊ de vacuo ꝓuenit eadē ratio merito. vacuū enim locum faciūt esse dicētes Et quō iam intererit aut in loco aut in vacuo. nō enim accidit cum totum positū sit sicut in separato loco ⁊ sufferēte corpore. Pars enim nisi seorsum ponatur nō erit in loco. sed in toto. Amplius si nō est locus. vacuū non erit

Scda ratio est. si ponitur vacuū tunc nō erit rō assignandi cām motus naturalis vel ḋetis. Patet qz corpus naturale mouet ad aliquē locuz ꝓpter ꝓuenientiā quam hz cum tali loco. sicut grauia deorsum mouent. qz cum illo loco ꝓuenīūt in grauitate. Et ideo corpus discedit ab aliquo loco. qz discōuenit cum eo in aliquo. sz ponēdo vacuum nō erit ꝓuenīētia vel discōuenīētia corporis ad inuicem. ḡ corpus naturale nō mouebitur nec quiescit.

Accidit aūt dicentibꝫ esse vacuū tanqz necessariū. siquidē erit motus. ꝓtrariū magis eē si aliquis intendat nō ꝓtingere moueri nihil si sit vacuū. Sicut enim ꝓpter simile dicētes terram quiescere. sic ⁊ in vacuo necē est quiescere Non enim quo magz ⁊ minus mouebit. fm enim q vacuū est non habet drām

Tercia rō. si vacuū est tunc nullus erit motus localis qz ex hoc aliqui dixerūt terrā ḋescere in medio mundi. qz hz equalē siltudinē ad oēs ptes circūferentie. ⁊ iō nō esz cā quare magis mouerek ad vnā ptem qz ad aliā Ex hoc arguik. posito vacuo corpus in eo positū equalē habebit siltudinē ad oēs ptes circūiacētes tali corpori. ḡ tale corpus nō mouebit. ⁊ sic auferek oīs motus localis

Deinde qm omis motus aut violētus aut fm naturā est. Necesse est aūt siquidē sit violētus esse ⁊ eum q̄ est fm naturā Violētus q̄dē enim extra naturā posterior est eo q̄ est fm naturam Quare si nō fm naturā est vnicuiqz phisicoz corporum motꝰ. neqz alioz erit motuū neqz vnus. Atuero natura motꝰ quō erit in vacuo cuz nec vna sit drā fm vacuū ⁊ infinitū Scdz quidē enim q infinitū est nihil erit sursum neqz deorsuz neqz mediū. fm autē q vacuuz ē nihil differens sursum a deorsum. Sicut enim nullꝰ neqz vna est differentia. sicut ⁊ non entis vacuum autem. cum non sit aliquid priuatio videtur esse. Natura autem loci mutatio differens est. quare erunt que sunt natura differētia. Si igitur non est natura. nusqz ⁊ nulla loci mutatio. aut si hec est non est vacuum.

Quarta rō est. si vacuū est. ḡ nō erit motus naturalis et si nō sit motus naturalis nullus erit oīno motꝰ. ⁊ sic posito vacuo nullus erit motus. Prima ꝓditionalis sic ꝓbatur. qz in oīm motu naturali inueniunk drne positōnum. sed in vacuo nō pnt esse drne positionū. qz vacuuz est nō ens. sed nō entis nō sunt drne. Sicut igit positō infinito remouek motus. ita etiā posito vacuo. sed differenter. qz posito infinito nullo mō ponunk sursuz ⁊ deorsuz. sz posito vacuo pnt poni sursuz ⁊ deorsum tū pnt ab inuicē distingui. Scda ꝓditionalis ptz. qz motꝰ violentus est sicut ꝓuatio motus naturalis. sed si nō pt eē habitus nō pt esse priuatio. sed probatum est q posito vacuo nō pt esse motus naturalis. ḡ nec violentus

Amplius nūc quidem ꝓiecta mouentur ꝓiectiuo non tangēte. aut ꝓpter antiparistasim sicut quidem dicunt: aut ex eo quod pellit pulsum aer velocioze motu q̄z latio pulsi fm quā fertur in proprium locum. In vacuo autem nihil horum contingit esse. neqz enim ferri. sed aut sicut quod vehitur

Quinta rō stat in h. qz si ponak vacuū separatū. tūc ꝓiecta nō poterūt moueri. qd ē falsuz vt ad sensū pz. ꝓna pz. qz vt dz octauo hui ipa mouek ex h q vna ps mouetur a ꝓpiciēte. q̄ ps vlterius mouet aliā ptē donec esset virtus ꝓpiciētis in aere circa ꝓiectū. sz posito vacuo nō pt vna ps aerꝭ aliā mouere. cū tūc nō erit aer in medio.

Amplius nullus habebit differētie aliquid ꝓpter q̄d quod mouek stabit alicubi Quid enim magis hic q̄z ibi. Quare aut quiescet. aut in infinitum necesse est ferri. nisi aliquid impedierit maius. Amplius aūt nunc quidem in vacuuz ob id qd cedit ferri videk. In vacuo autez vbiqz siliter est hmōi. quare vbiqz fertur

Sexta rō. si ponak vacuū tūc nō erit cā ḋetis rerum naturaliū. qz nō ḋescunt magis in vna pte q̄z in alia. cū habeāt equalē habitudinē ad oēs ptes vacui. ⁊ iō siqñqz mouek in vacuo sp mouerenk in vacuo. et sic opteret q corpus mouerek in vacuo in infinitū. nisi occurrat aliqd corpꝰ ipediēs motū eiꝰ qd ñ pt occurrere posito vacuo

Oplius autē ⁊ ex his manifestū est qd dicit. Uidemus eñ idem ⁊ graue ⁊ leue corpus velocius ferri ꝓpter duas cās. aut in differendo. per qd vt per aquā aut per terram aut per aerem. aut in differēdo quod fertur. si alia sint eadem propter excellentiā grauitatis aut leuitatis

Ostenso vacuū non esse ex parte motus. hic ostendit vacuū non esse separatum ex ꝓte velocitatis ⁊ tarditatis in motu. assignās primo cām velocitatis ⁊ tarditatis in motu. ⁊ sunt due cause Prima est diuersitas medij. qr aliqd corpus eque graue mouet velocius ꝑ medium subtilius q̃ per medū grossius. qr idem lapis mouetur citius per aerem q̃ per aquā. Circa quod sciendū q medium potest se triplr habere ad motum. qñq̃ eñ impedit motus sicut quādo medium mouetur ꝓtra motum mobilis. vt quādo nauis mouetur ꝓtra fluuiū impeditur in motu a fluuio. quādoq̃ etiā medium nō impedit motum nec iuuat ipm. sicut medium qd non mouetur. ſz stat sicut aq̃ stagnalis Tercio qualitas medij impedit motū. sicut densitas. et de ratione loqtur hic Aresto. Alia causa velocitatis et tarditatis est figura mobilis. quia corpus eque graue mouetur velocius ꝑ idem medium si habeat figurā acutam q̃ si habeat figurā latam

Hoc igitur per quod fertur causa est. qr impedit maxime ꝗdem quod cōtra fertur. postea autē ⁊ manens. Magis autē quod non facile diuidūur. hmōi autē grossius est Id igitur in quo est a. mouebitur per b. qd in quo c tempus ꝑ ipsum aūt d. cum sit subtilius si equalis longitudo est ipsius b. que est ipsius d fm analogiā impediētis corporis

Hic probat phs vacuum nō esse separatū ex prima causa. scz velocitatis ⁊ tarditatis motus Et stat ratio in hoc. eadem est proporcio mediorꝫ in subtilitate. ⁊ motus in velocitate. si sumatur velocitas ex parte medij. sed medij ⁊ vacui ⁊ pleni nulla ē proporcio. ergo motus facti in pleno ⁊ facti in vacuo nulla est ꝓporcio Sed motus factus in pleno fit in tpe. ergo motus factus in vacuo fit in non tpe. sed hoc est impossibile. ergo vacuū non est. Maior ꝑncipalis rōnis sic patet. qr eadē est proporcio in effectib ⁊ causis. sed subtilitas medij est causa velocitatis motus. ergo qualis est ꝓporcio mediorū in subtilitate talis erit ꝓporcio motuū in velocitate Minor ꝑncipalis rōnis ꝓbatur. quia ens ⁊ non ens nō habent ꝓporcionem. ſz vacuum negat corpus. ergo nō potest esse proporcio medij pleni ad medium vacuum

Sit eñ b quidē aq̃. d vero aer. Quāto igitur subtilius aer a qua ⁊ incorporalius. tanto citius a per d mouebitur q̃ per b Habet igitur eandem rōnem. fm quam ꝗdem distat aer ab aqua velocitas ad velocitatē. Quare si duplicitē subtile est. in duplici tpe quod est ipm b transibit a q̃ d. ⁊ erit in q̃ est c. tēpus duplr in quo est e. Et semp iam quātumcūq̃ sit incorporalius ⁊ minus impeditiuū ⁊ bene diuisibilius. per qd fertur citius mouebitur. Uacuum aūt nullam habet rōem qua excellatur sub pleno. sicut neq̃ nihil ad numerū. Si eñ quatuor tria excellūt vno. pluri aūt duo. et adhuc vnū pluri q̃ duobus. Nihil aūt non amplius habent rōnem qua excellunt. necesse est eñ diuidi excellens in excellentiā ⁊ in id quod excellitur. Quare erunt quatuor quāto cūq̃ excellunt ⁊ nihil. vnde neq̃ linea punctū excellit. nisi cōponatur ex punctis. Silr autē vacuum ad plenum nullam possibile est habere rōem. ergo neq̃ motum. Sed si per subtilissimū in tanto taliq̃ fertur per vacuū. omnē exsuperat rōem. sit eñ ⁊ vacuum. Equale autē magnitudine his q̃ sunt b ⁊ d. a igitur si trāsibit ⁊ mouebitur ꝑ b. ⁊ in quodā quidē tpe qd est in i. ſz in minori ꝗdem in quo est a. ⁊ hāc habebit rōem vacuū ad plenū. Sed in tanto tpe quantū est in quo est i. ipsius d. a transibit subtilius. Transibit aūt si sit aliquid subtilitate differens ab aere in quo est. ⁊ fm hanc ꝓporcionem quā tempore habet in quo est c. ad tempus in quo est i. Si eñ tanto subtilis est corpus in quo est z ipso d. quantū exsuperat e ipsum i. transibit e cōtrario velocitatē in tanto quantū i ipsuz exsuperat z. quod in quo est a si feratur. Si igit nullū sit corpus in quo est z. adhuc velocius. ſz erat in quo est i. Quare in equali tempore transibit quod est plenuz et vacuum. sed impossibile est. Manifestū est igitur q̃ si fuerit aliquod tēpus in quo vacuum quolibet fertur. accidet hoc impossibile. In

Grauē sup: in vacuo potu: mouet sine. ⁊ non ab instanti.

Quartus liber

equali eim accipietur. ⁊ quod plenū est transire aliquod ⁊ vacuū: Erit eim aliquod analogus corpus alterū ad alterum. vt tēpus ad temp? Sed sicut in capitulo est dicere. palā accidē tis causa est. ḋa motus ḋdem ad motum omnino proporcio est. in tpe eim est. temporis autem omnis est ad tempus finitis vtrisq: Ua cui autem ad plenum non est. Secundū qui dem igitur q̃ differunt per que feruntur. hec contingunt

Hic phus deducit istam rōem ad impossibile. s. q̃ nō potest esse ꝓporcio tpis inter motum factū in pleno et in vacuo. qd sic probat. qr si esset ꝓporcio tpis motus facti in pleno ⁊ in vacuo. tūc seq̃retur q̃ in equali tpe aliquod mobile ptransiret spaciū plenum ⁊ vacuū. qr si mobile p transeat aliqd spacium vacuū in aliquo tpe. tunc spaciuz plenū potest intantū subtiliari q̃ etiā p spaciuz plenum fiat motus in equali tpe. sicut factus est p spaciuz vacuū Et iterꝯ. quia hoc corpus plenū potest vlterius subtiliari. sic potest esse velocior motus p spacium plenum q̃ p vacuū. quod est impossibile

Impossibile est corpus in infinitū subtiliari Probatur. qr nō maneret substātia illius corpis. ḋa si aqua multū subtiliaret fieret aer. et si aer multū subtiliaret fieret ignis Dūm q̃ corpora naturalia pūt duplicari. Uno mō fm specificā rōnem. ⁊ sic est verū q̃ nō potest aliqd corpus in infinitū subtiliari. qr sic nō maneret spēs corporis. qr si aqua multū subtiliat tūc fit aer et si aer multū subtiliet fiet ignis. Alio mō accipitur corpus naturale fm rōem generis. ⁊ sic corpa pūt in infinitū subtiliari. i. indeterminate. qr adhuc manet rō corporis q̃ uis nō ratio illius corpis. Sic dicit Aresto. septio huius q̃ corpa etiā diuersaꝝ speciez pūt ad inuicē ꝓtinuari. qd etiā verum est fm cōem rōem corporis.

Scdm aūt horꝝ que ferunt excellentiā hec sunt. videmus eim maiorē inclinationē habentia. aut grauitatis aut leuitatis. si alia se habent figuris citius ferentia p equale spacium finitum. ⁊ fm rōem quā habēt magnitudines adinuicē. quare ⁊ p vacuū. Sz impossibile ē ꝓpter quā eim cām fertur velocius. In plenis ḋdem eim ex necitate: velocius eim ex fortitudine maius: Aut eim figura diuidit. aut inclinatione quā habet qd fertur aut ꝓiectū. eque velocia ergo omnia erunt. sed impossibile est. Et quidē igitur si vacuū sit accidat ꝓtrarium q̃ propter quod ꝓbant esse vacuū. manifestuz ex dictis est Hij quidē igitur opiuant vacuū esse. Siḋdem erit fm locum motus discretū fm se. Hoc aūt idem est ei qd est dicere locum esse aliquod separatum Sz hoc qd sit impossibile esse dictum est prius

Hic ponitur alia cā sumpta ex rōne velocitatis motus et stat in hoc. Si esset vacuū non possz dari rō quare corpora eque grauia hñtia diuersitatē in figuris mouent velocius ⁊ tardius. Hoc eim ꝓtingit. qr corpus hñs latam figurā potest minus diuidere medium q̃ hñs acutā figuram. Sz posito vacuo nō erit medium. ⁊ ideo nō poterit illa cā velocitatis ⁊ tarditatis assignari.

Queritur Utruz graue simplex positū in vacuo mouetur subito vel successiue Dūm q̃ ista questio mouetur occasione illius qd dicit in textu. q̃ sit aliq̃ quod spacium vacuū. tunc p tale spaciū mobile moueret in instanti. qr nō esset causa tarditatis in motu. s. ex parte medij. Cuius eim ista questio pūpponat impossibile. s. q̃ vacuū sit. quia trū ad impossibile nō seqtur quodlibet impossibile. ideo q̃ritur ista questio Si ponat vacuū. an per tale spaciū vacuum fieret motus in instāti. sicut dē phus Et notāter q̃ritur de graui simplici. qr in mixtis nō habet ista questio locum. ibi eim fieret motus successiuus ex parte illorꝝ corporꝝ que sil' sunt in mixto. qr tale corpus ex parte mixtiōis posset dici moueri successiue Ad questionē igitur dūm est. q̃ si tale graue simplex esset positum in vacuo moueret successiue Quod sic ꝓbatur. qr q̃cumq̃ aliquis effectus dependet ex pluribz causis. tūc potest talis effectus impediri ex absentia cuiuslibet cause. sicut hō dependet ex anima ⁊ corpore. ex efficiēte ⁊ fine. Absente ergo aliqua causa nō fit homo. sed successio motus dependet ex pluribz causis. quarꝝ vna est essentialis. s. successio terminorꝝ in motu locali. oportet eim in motu eē duos terminos. ⁊ successionē inter illos duos terminos. qr nō potest mobile sil' esse in termino a quo. ⁊ in termino ad quē. quia hoc implicaret ꝓtradictionē. quia motus in termino a quo nō est. vel nō est pfectus. motus vero in termio ad quē est pfectus. sed impossibile est idem esse perfectū et imperfectū. Et sic patet q̃ implicat ꝓtradictionē motum quēcumq̃ esse in instanti. Idem patet ex Arestotele in sexto huius. qui dicit q̃ hoc dē moueri qd aliter se habet nunc ⁊ pus. Sz nunc ⁊ pus significāt multa instātia. et inter duo instātia est temp? mediū. ergo necāio motus est successiu? Et istud etiā intelligendū est de motu substantiarꝝ separatarꝝ. Cuius ille motus fiat alio mō. qr p rē pus discretū. Est autē alia cā successionis motus accētalis. s. retardatio medij Medium eim p quod mouet mobile retardat motum. qr necesse est hoc medium diuidi. si ergo graue simplex ponat in vacuo. tūc tollitur secūda cā sez accētalis successionis motus. sed adhuc remanet causa successionis motus eēntialis. ⁊ ideo adhuc manet motus successiuus. Ex quo patet. q̃ impossibile est aliquid moueri in instanti. quia sic in eodē instanti esset in termino a quo ⁊ in termino ad quē. ⁊ per ꝓsequens nō moueretur. cum de rōne motus sit successio. Et sunt ile ē de motu angelorꝝ. quia Cuius angelus posset moueri in duobz instantibz absq̃ medio. impossibile est tamē ipsum moueri in instanti.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Ph̄s concludit in textu q̄ graue simplex. vel aliq̄d corpus positus in vacuo mouetur in instāti. ergo ꝛc. Dom̄ q̄ ratio philosophi pcedit ex aliquo falso supposito ab antiquis illo enim supposito sequeretur ratio in veritate. Et est ista suppositio q̄ sola cā successionis motus est medius. ꝛ si hoc est verū. ḡ absoluto medio nō est cā successionis motus. ſz hoc nō est verū. q̄ medium non est causa essentialis successionis motus. sed bene causa accidentalis. vt dictus est.

Omne corpus naturale nō impeditū nō distās p medium a suo loco est in eo. ſz graue simplex positus in vacuo nō est impeditū nec distās p medium a loco. ꝛ est corpus naturale. ḡ est in suo loco. Dom̄ q̄ duplex est medium. ſcz corporale ꝛ tale medium nō est inter corpus naturale graue et suū locū posito vacuo. Aliud est mathematicale et situale. et hoc est medium distātie et tale est inter corpus naturale ꝛ suum locū etiam posito vacuo. q̄ lapis sursuz detētus in vacuo nō est sil̄ cū terra ad quā naturaliter mouet lapis. ꝛ iō oz q̄ mobile successiue relinq̄t terminū a quo. et successiue deueniat ad terminū ad quē. q̄ in illo instāti in quo graue est in termino a quo. nō est in termino ad quem.

Lumē ab instanti mouet ab oriente in occidēs. ḡ etiā graue simplex positus in vacuo mouebit in instanti. Cōsequentia tenet a sil̄i. Dom̄ q̄ non est sil̄ de lūie ꝛ de corpe. q̄ lumē est accīs nō habens situs. et ideo nō repugnat ipm̄ diffundi ab instanti. ſz corpus hz ex sua natura situ. ꝛ iō repugnat ipm̄ in instanti moueri. q̄ nō pt in instāti habere oppositos sit⁹. q̄ñ em̄ lumē diffundit a corpe luminoso tūc nō est ordo rpis inter lumē et diffusionē eius. ſz solū ordo nature. sed in successione corporū necē est esse successionē temporis.

Et p se ātē p̄siderātibꝫ videt vtiq̄ dem̄ vacuus sicut vere vacuū. sicut em̄ in aq̄ si ponat aliq̄s cubū. distabit tāta aq̄ q̄ntus est cubus. sic et em̄ est in aere. sed sensui ūmanifestū ē. Et semper igit̄ in om̄i corpe habenti trāsmutatōez ad q̄d est aptuz natū mutari. necesse est nisi cocat trāsmutari aut deorsum sp. si deorsuz est motus sicut ē terre. aut sursum sicut ignis aut in vtraq̄. aut quale aliq̄d sit ūpositū. In vacuo aūt hoc quidē impossibile est. nullū em̄ corpus est sed p vacuū equale spaciū trāsire videt. q̄d q̄dem erat prius in vacuo. tanq̄ si aq̄ nō cederet ligneo cubo neq̄ aer. ſz om̄ia trāsibūt per ipsum. Atuero cubus habet tantam magnidinem q̄ntā habet vacuum Quod si calidum est aut frigidum. aut graue. aut leue nihil minus alterum inesse ab omnibus passionibus est et si non diuisibile sit. Dico autē corpus lignei cubi quare etiam si separaretur ab omnibus alijs et neq̄ graue neq̄ leue sit: p̄tinebit e quale vacuū. et in eadem erit que est loci ꝛ vacui parte equali cubi. Quid igitur distabit cubi corpus ab equali vacuo et loco. Et si duo hmōi sint ppter quid nō quelibet in eodē erūt Unum quidem igitur hoc inconueniens et impossibile est. Vacuū nō est separatū a corpibꝫ

Postq̄ ostendit ph̄s nō esse vacuū ex pte motus ēt ex pte velocitatis ꝛ tarditatis motus Hic iam probat vacuū nō esse separatuz absq̄ p̄sideratione motus ponēs tres rōnes Prima est. si vacuū esset tunc plures dimēsiones essent ad inuicem penetratiue. Probat q̄ si corpus cubitum. i. habens sex superficies quadratas imponitur ad illud corpus. tūc illud corpus cedet corpi cubēto. ne duo corpa sint simul. sed vacuuz nō potest cedere alicui corpi impositō. ergo si corpus cubi cū ponatur ad vacuū tūc manebūt dimēsiones vacuicū dimensionib̄ corporis cubici.

Amplius autem manifestum est. q̄ hoc cubus habet trāsmutatus. q̄d et om̄ia alia corpora habent Quare si a loco nihil differt quid oportet locum facere corporibus extra vniuscuiuslibꝫ corpus. si impassibile est corpus Nihil em̄ confert si alterum circa ipsum equale spacium hmōi sit.

Cōsequēter ponit secdam rōez ad idē. et est ista. si vacuuz esset tunc sequerek q̄ essent eedez dimensiones vacui ꝛ corpis ipositi in vacuo. q̄ illa sunt eadez. que non differūt p̄m sitnz loquēdo mathematice. sed dimēsiones vacui nō possunt distingui phisice. sed est vn⁹ situs dimensionū vacui et corpis impositi. ꝛ si sunt eedē dimensiones. ḡ dimēsiones vacui nō distinguunt a dimēsionibus corpis. ꝛ p ꝑns corpus positum ad vacuum ꝛ vacuum sunt eadem.

Amplius oportet manifestuz esse quale vacuū sit in his que mouent. Nūc aūt nusq̄ infra mūdum. aer em̄ aliquid est. non videtur āt Neq̄ aqua si essent pisces ferrei. Tactu enim est discretio illius quod tangitur. Q̄ quidem igit̄ nō separatū sit. vacuū ex his manifestū est

Tercia ratio est ista. si vacuū esset aliquo m̄o manifestarek sensui. ſz nunq̄ apparet vacuū p̄m aliquē sensuz. ḡ vacuum nō est. Et circa hoc remouet vna obiectio. q̄a p̄m cōiter opinātes plenū aere ē vacuū. ꝛ tñ aer nō manifestat̄ p aliquē sensuz. Hoc remouet ph̄s dicēs. q̄ uis aer nō manifestet iudicio visus. ꝛcipimus tñ aerem iudicio tactus. q̄ frigus circūstans hoies non potest esse nisi in aere. ꝛ sic ꝛcipimus aerez q̄ñq̄ frigiduz ꝛ q̄ñq̄ calidū. ꝛ illa frigiditas non pt esse sine subiecto. ḡ e in aere

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Et ponit simile de piscibus. qz si pisces in aqua eēnt ferret. nō esset differentia piscīū ⁊ aque fm visuz. qz haberent eundem colorem pisces et ferrū. posito q̃ ferrum sit politū. tamen esset differentia quo ad tactum. qz pisces sunt duri et aqua mollis.

Unt aūt quidā qui p raruz et densum opinantur manifestū esse q̃ sit vacuū Si quidē eēm est rarū et densum neqz coire et calcari possibile est. Si vero hoc aut oīno motus nō erit. aut mouek totuz. sicut dixit rutos aut inequale sp estmutare aquā in aerem. Dico autem sic: vt si ex aqua facus sit aer simul ex equali aere tantundem aquā fieri. aut vacuum esse ex necessitate. Cōculcari eēm vel extendi nō ꝓtingit aliter.

Postqz phs ostendit q̃ vacuū non est separū a corporibus. Nic iam vult ostendere q̃ non est vacuuz imbibituz corporibus. Et circa hoc primo ponit motiuū illorum qui ponebant vacuum imbibitum corporibus et hoc ideo vt illam rationem postea soluat Fuit ergo ratio illorum. si ꝓdensatio aliquorum corporuz est tunc vacuum est. quia cōdensatio nō potest fieri nisi p hoc q̃ aliqd corpus pus habuit poros vacuos. q̃ p ingressum alterius corporis replentur. ⁊ sic fit ꝓdēsatio Et q̃ necē est ꝓdēsatōem fieri ex pte aliorū motuū. i. q̃ alij motus nō fiant absqz ꝓdēsatōe. ptz qz nisi esset ꝓdensatio non erit motus localis nec motus generatōis nec alterationis. Primū ptz. qz si est motus localis. tūc mobile localiter venit ad plenū cedēs. sicut prius dictuz est. hoc ergo corpus cedēs mouet aliud cedens. et illud mouet aliud corpus proximū sibi. ⁊ facit hoc cedere. et hoc iterum facit terciū cedere. ⁊ tercium quartuz vsqz ad celuz. ⁊ tandem oportet etiaz cedere celū. ⁊ p ꝓns mota musca oportet totū vniuersuz moueri. quod est impossibile nisi fiat ꝓdensatio. Item ex pte motus generatōis ⁊ alterationis. qz nisi esset ꝓdensatio oporterz q̃ equale generarek cū fieret generatio ex aere in aquā. et ex aqua in aerem. qd tū falsuz est. qz si aqua mutek in aerē. accipiet maiorez locū. ⁊ tūc oportet ex alia pte aerez etiā ꝓdensari. alꝰ totus mūdus capet maiorē locū. ergo si generatio est. cōdensatio est ⁊ si ꝓdensatio est vacuū est.

Motum dicē nū vacuū esse

Si quidem igitur rarū dicūt multa vacua separata habens. manifestū est. sic neqz vacuum contingit esse sepabile. sicut nec locum habentem aliqd vacuū suūpsius. nec rarū sic Si aūt nō est sepabile. sed tm̄ inest aliquod vacuū minus quidem impossibile Contingit et primum q̃ non oīnis motus est causa vacuum. sed qui sursum est. Rarū eēm leue. vnde ignem rarū esse dicūt. postea motus cām nō sic vacuum. sicut in quo est: sed sicut vtres in eo q̃ ferūtur ipsi. sursuz ferūt ꝓtinuūū. sic vacuū fert sursum. cūis qualiter pt motus eē vacui. et loꝰ vacui. Uacui eēm sic vacuū in qd ferk. Amplius qno assignāt et graue ferri deorsuz. Et manifestū est quoniā quāto vtiqz rarius ⁊ magis vacuū. sic magis sursum fertur. et si sit oīnino vacuū velocissime vtiqz fertur. Fortassis autē hoc impossibile est. moueri. Ratio aūt eadem sicut prius. qz in vacuo sine motu oīnia sunt. sic et vacuum qd est sine motu Incomparables eēm sunt velocitates. Duo sp mot

Cōsequēter phs reprobat opiniones ponētiū vacuum esse. ⁊ primo destruit opiniones. secdo soluit rōes. ⁊ primo ponit duos mōs q̃bꝰ antiqui ponebant vacuū esse in corporibꝰ. Primus est. q̃ in corporibꝰ sunt multa foramina vacua. sicut in spōgia q̃ etiā distātia st̄ fm situū partibus densis aut plenis. Secdo ponebāt vacuū non esse separuz ex partibꝰ plenis fm situm. sz q̃ dimēsiones quas ipsi ponebāt vacuū penetrarēt dimēsiones corporis pleni. sicut etiam pus dictū est de loco apud eos qui ponebāt tres dimēsiones loci. Aresto. aūt nō reprobat primū modū vacui. qz primus satis est reprobatus. sz reprobat opinionē ponētiū vacuū fm intellectū secdm. ⁊ quatuor rōibꝰ. Quarta prima est. si vacuū sit quasi penetrans corpora plena sic existēs cā motus. tūc vacuū nō est cā cuiuslibet motꝰ localis. sz soluz motus localis sursum. qz fm antiqs vacuū penetrās est cā raritatis. sz raruz est leue. ⁊ leue mouetur sursum. Secda rō. si vacuū sit dispositio in corporibꝰ quasi deferēs corpora sursuz tūc erit vacuū in loco. sed vacuū mouek cū corporibꝰ fm locuz. ergo est in loco. sz hoc est incōuenīs. qz fm antiqs vacuū et locus idem sunt. si ergo vacuū est in loco. tunc loci erit locus. et vacui vacuuz. Tercia rō sumit ex insufficientia dictorꝝ ab antiqs. qz si vacua deferant corpora sursuz nō videtur causa motus deorsuz. ⁊ sic illi antiqui insufficiēter loquūtur de vacuo Quarta ratio est. si vacuuz est causa motus sursuz. ergo hoc qd est oīno vacuum velocissime moueb̄it sursuz. ⁊ habet plus de cā motus. sz hoc est impossibile. Qd eēm est oīno vacuuz oīno nō potest moueri. qz motus pleni ⁊ vacui sunt incōparabiles. sz motus factus in pleno est in tēpore. ergo motꝰ factus in vacuo est simplr in nō tēpore. et hoc est ipossibile. qz oīnis motus est in tempore.

Uoniā aūt vacuū quidē nō dicimus eē. alia ꝓo ꝓe dubitata. aut motꝰ nō erit nisi erit dēsitas et raritas aut turbatur celū. aut sp eqlis aq̃ ex aere. et ex aqua erit aer. Manifestū eēm. qz plus aer ex aqua fit. Accēigit nisi calcate fit aut depulsuz quod habetur vltimū

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

tumultuari facere. aut alibi alicubi eqliter mutare ex aere in aquā vt omne corpus totū equale sit. aut nihil moueri. Semp enim trāsmutato hoc accidit nisi circulariter circūstet. Non semp aūt in circulū loci mutatio. sed aliqn et in rectū est. Ni qdem igitur propter hoc vacuum aliquid dicunt esse.

Nic resumit rōem antiquorum. et hoc ideo. qr statim intendit eam soluere. ⁊ sic nō est superfluitas Et primo ponit istam rōem absolute. et secō fm q habet ordinē ad solutōem. et tota vis rōnis antiqr in hoc stetit. qr rarefactio ⁊ cōdensatio nō possunt esse absq vacuo. ⁊ ideo aresto. iā vult ostendere q illa possunt fieri absq vacuo

Nos autem dicimus ex subiectis. qm ē materia vna contrariorum et calidi et frigidi et aliarum phisicarum contrarietatum. Et ex eo q potentia est actu ens fit. et nō separabilis quidem materia est. esse autē alterum est. Et vna quidem nūero sicōtingat colorīs calidi et frigidi Est igit et corpis materia et magni et pui eadem. manifestum est autem Cum enim ex aqua aer fiat eadem materia non accipiens aliud aliquid facta est. sed qd erat potētia actu facta est. et iterū aq ex aere simil aliqn qdē in magnitudinē ex puitate. aliqn in puitate ex magnitudine. Similiter igitur et cū multus aer existens in minore fit mole. ⁊ ex minori maior potētia cū sit sic materia vtraq. Sicut enim ex frigido calidū. et ex calido frigidum eadem quia erat potentia sic ex calido magis calidū nullo facto in materia calido quod nō esset calidum qn erat minus calidū. Sicut quidem nec maioris circulatio et pnexitas: si fiat minoris circuli eadem cum sit. aut alia. in nullo alio fact est ambitus quod nō esset ambitus. sed rectū Non enim deficiendo minus aut maius est. Aeq enim scintille est accipere aliquam magnitudinem in qua non est caliditas et albedo in est. Sic igitur et prior calor posteriori. quare et magnitudo ⁊ puitas sensibilis corporis nō accipiente aliquid materia extendit. sed qr potentia est materia vtrisq. Itaq idem est densum ⁊ rarum. ⁊ vna materia ipsorum.

Nic Arestotiles intendit probare q nō oportet vacuum esse ad saluandū refractionem. ⁊ condensationem corporum. Et ad pbationem illius pmittit quatuor ex q bus soluere intendit rationem antiquorum. ⁊ dicit q ista quatuor supponuntur in naturali phia. Et est primum q eadem est materia contrariorum. quia contraria habent fieri circa idem subiectum. sed subiectum est materia cōtrariorum. Secundum est q illud quod est in actu fit ex illo quod est in potentia sine alicuius extrinseci additione. qr naturale est ipsis rebus. q mutentur de potentia ad actum. ab agēte. sine hoc q aliquid coniungat potēte. sicut dicitur secundo de anima q non oportet querere medium inter actum ⁊ potentiam. Tertiū est q materia non est separabilis a contrariis. que propositio intelligitur fm suppositionem simplicem. sic scilicet q materia non separatur ab omni contrario. est tamen materia separata ab vno contrariorum. quando scilicet stat sub alterio contrariorum. Quartū est q materia q quandoq est sub vno contrario ⁊ quandoq sub alio non est alia et alia. sed vna ⁊ eadem sub diuersis contrariis.

Ex istis vlterius probat Arestotiles q refractio potest fieri sine vacuo. Et sumitur sic ratio. illud quod attribuitur materie non debet attribui vacuo. sed mutari a denso in rarum per rarefactionē. ⁊ a raro in densum per condensatōnem est a materia. ergo non est a vacuo Maior est nota. quia materia non est vacuum. Minor patet. quia ex hoc quod est materia existens sub densitate habens naturalem potentiam ad raritatem fit rarefactio in materia. quia prius dictum est in vna suppositione q aliquid mouetur de potentia ad actuz sine alēcuius extrinseci additione. cū ergo materia existens sub densitate est in naturali potentia ad raritatem et econtra potest materia moueri ad raritatē a densitate ⁊ ecōtra absq vacuo exteriori. Et inducit Arestotiles simile in generatione alteratione ⁊ quantitate. In generatione. quia aliquid potest trāsmutari de vna forma ad aliam. sicut quando aer transmutatur in aquam. sed p talem transmutationem fit condensatio ipsius aeris. ergo condensatio fit sine vacuo. Et si ecōtra aqua mutetur in aerem. tunc fit rarefactio absq vacuo. quia oportet aquam rarefieri si debet generari aer ex aqua. Istud ergo contingit ex hoc q aliquid prius in potentia existēs ducitur ad illam formam ad quam fuit prius in potentia. Secundo probat per simile in alteratione. quia materia existens in potentia ad frigidum mutatur ad frigidum ex calido ex natura ipsius materie. quia materia ē in potentia ad frigidum. Tūc consequenter ponit aliud exemplum circa quantitatem. quia aliqua circunferentia maioris circuli potest fieri minor et econtra absq extrinseci additione. sed ex hoc solum q talis circunferentia minus curua fit magis curua. vl ex magis curua fit minus curua. ergo pt aliquid recipe maiorem vel minorem quantitatē sine vacuo extrinseco. vt pz de circulo.

Est autem densum quidem graue. rarum

Premit-lor sup
pōes
pa
2a
3a
4a
Vacuū nō ⁊ ob refractio ⁊ de

autem leue. Amplius sicut circuli circulatio conducta in minus aliud non accipit concauum: sed quod erat conductum est. Sic et ignis quodcunq; aliquis accipiat omne est calidum. sic et omne conductione et distentione eiusdez materie. Duo enim sunt ab vtroq; dēso et raro. Graue enim et durum densa videnesse. et econtrario rara leue et molle. Dissonat autem graue et durum in plumbo et ferro. Ex dictis igitur manifestum est q̄ nec discretum est vacuum. nec simpliciter: nec in raro. nec potentia. nisi aliquis velit penitus vocare vacuum causam illius qnod fertur. Sic autez que grauis est aut leuis materia que huiusmodi erit vacuū. Densū eñ et rarū ꝓm hanc contrarietatem motus actiua sunt. ꝓm durū ⁊ molle passionis et non passionis receptiua et non loco mutationis. sed alterationis magis. Et de vacuo quidem quomodo est et quomodo non est determinatum sit hoc modo

Vacuū nō ob condensatōez ⁊ rarefactōez ꝓbat

Hic reprobat idem p effectus rari et densi. scz q̄ cōdensio et rarefactio nō fiunt per vacuū. et hoc sic. q̄a effectus rari est mouere sursuz et effectus densi ē mouere deorsuz. sed mouere sursuz et deorsuz nō venūt ex vacuo. sed ex cōditione materie. qz eñ densuz habet multum de materia. ergo mouet deorsuz. sed rarꝰ habet parū de materia. ergo mouet sursuz. et ex hoc concludit q̄ male dicunt illi qui dicūt q̄ cōdēsatio ⁊ rarefactio sunt causa vacui. et vlterius motus localis. quia maior q̄titas accepta ꝓm grauitatez ⁊ leuitatez est causa motus localis que oriuntur ex natura materie. ⁊ nō ex vacuo.

Querit Vtꝰ possibile sit vacuū esse. Dōm q̄ duplr dr aliquid possibile vl impossibile. vnoꝰ absolute. ⁊ sic nō videt impossibile vacuum esse. qz sicut deus ꝓseruat effectiue corpora inferiora per superiora. ita posset conseruare corpora inferiora per seipm sine medijs corporibus. qz deus nō alligauit potentiam suam causis secundis. Alioꝰ dicitur aliq̄d possibile supposito hoc statu quez nūc hz vniuersuz. et tunc dicēdum est q̄ impossibile est vacuum esse. quia hic status vniuersi quem deus ordinauit non posset cōseruari exñte vacuo. qd̄ sic ptz qz corpora que sunt in vniuerso ex qb⁹ ꝓstituit vniuersuz conseruant p hoc q̄ vnū corpus tangit alteruz. qz p talē cōtactū vnū corpus ꝓseruat aliū sibi ppinquum. sz posito vacuo nō haberent ppinquitatē ꝓm tactū. ⁊ p ꝓnꝰ virtus ꝓseruatiua nō posset deferri ad inferiora corpora p media. Vñ patet q̄ vacuum oino est ꝓtra intentionez natre vniuersalis. que natura intendit conseruare totū vniuersum qd̄ tñ in vacuo ꝓseruare non posset. Secō est etiā repugnātia ex pte nature ꝑticularis. qz natura ꝑticularis suo naturali appetitu appetit sui ꝓseruatōez sed ille appetitꝰ totaliter frustraret posito vacuo. qz natura ꝑticularis ꝓseruari nō posset nisi p influentiaz celestem que p vacuū nō defertur. Tercio patet idē ex multis exp̄imētis. qz nature ꝑticulares mouent contra naturaz ppriā. ⁊ p seipas naturaliter se corrūpūt vt entret vacuū. sicut ptz de liquore ascēdente in vase si nō pmittat introitus aeris. Et ratio illius est scz q̄re nature ꝑticulares mouent ꝓtra naturā ppaz ⁊ corrūpunt se. q̄a maior est inclinatio vniuscuiusq̄ rei ꝑticularis ad ꝓseruandū totū q̄ ptē. sicut ptz in mēbris hois. qz naturalr et sine deliberatione si hō timeat lesionē capitis ꝓtrahit manū. qz ex lesione capitis totus homo corrūperet. et ex cōsequenti quelibet pars. sic qz in positione vacui totum vniuersuz corrūperet. ideo quelibet natura particularis plus appetit seipam corrūpi q̄ totuz vniuersuz perire. et hoc ideo qz per corruptōez totius ꝑtes manere nō possunt q̄ tuis bñ ecōtra. ⁊ ideo pars magis appetit ꝓseruatōem totius. cum ex toto dependeat esse eius sed esse est quod omnia appetunt

Arg De vacuo est scia. q̄ vacuū est vel p̄t esse. ꝓscēntia tenet. qz de subiecto p̄supponit qz est. i. q̄ habeat esse vel nō habet esse. ꝓhibitū. Dōm dupliciter de aliq̄ est scia sicut de subiecto. vnoꝰ simplr ⁊ p ꝓrie. qz scz habet aliquas passiones sibi ꝓuenientes que demōstrant de ipo per ꝑncipia eius et de quo est sic scia hoc est vel habet esse nō ꝓhibitum. Et ratio illius est. qz hoc habet aliquas passiones reales. q̄ realiter est. et etiam habet realia ꝑncipia. Alio modo de aliq̄ est scia improprie et ꝓm qnid. qz scz non est. ⁊ sic de vacua est scia ⁊ de quo est sic scia hoc non oportet esse. qz sufficit de tali scib ili cognoscere quid nominis

Arg Si motus localis est. ergo vacuū est. ꝓsequentia tenet. qz qd̄ mouet vel mouet in vacuū ⁊ sic habetur ꝓpositū vel in plenū. ⁊ sic sunt duo corpora in eodem loco qd̄ est impossibile. Dōm q̄ mouetur in plenū. Et si dicatur. ergo duo corpora sunt sit. Negat ꝓña. qz hoc plenū corpus est cedens. i. recedens qz recedit aduenente alio corpore. Et si dicat. q̄ sequit q̄ celum mouetur ex tali motu. qz hoc corpus facit aliū cedere. et hoc iterum aliud cedere. et hoc iterū aliud vsq̄ ad celū. Dōm q̄ nō oportet talem cessionē tantuz ꝑtendere qz corpus cedens facit etiam ꝓximuz corpus aliquātulū cedere. ⁊ statim fit cō densatio illoꝝ corporū sic q̄ illa cessio vlterius nō ꝓcedit. Cuius exemplū ē in cessione aque per aduentū corporis. q̄ cessio fit ꝓz aliq̄s partes aque. nō tñ ꝓm oīnes partes.

Arg Si ꝓdēsatio est. q̄ vacuū est. qz oportz ꝓus esse aliq̄s partes vacui. q̄ partes replent per ꝓdēsatōez. Dōm q̄ nō est ncē ꝓdēsatōez fieri per partes vacui. sz fit ꝓdēsatio p alteratōez corporis qd̄ ꝓdēsat ex h̄ eñ q̄ vnuz corpus mouet alterū motu locali. sicut fit in cessione corporꝭ hoc corpus alterat ad densitatē ex h̄ q̄ aliud corpus aduenit sibi. ⁊ per talez cō densatōem alterat. Unde patet q̄ rarefactio et ꝓdēsatio nō sunt motꝰ ad q̄titatem ꝑncipaliter. sed ad qualitatem q̄a raritas et ꝓdēsatio sunt de tercia specie qualitatis q̄uis tamen exꝑsequenti ad talez motū sequit maior vel minor q̄titas. et ideo bene dicit Aresto. in textu. q̄ rarefactio fit ex hoc q̄ aliq̄d ducit de potētia ad actum.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Rarefactio facit ptes distare a centro. q̃ inter ptes et centrũ est vacuum Dom q partes in rarefactione distare a centro potest inteligi dupliciter. vno modo qz simpliciter separantur a centro et sic est falsum qz etiaz ptes manẽt circa centrũ. Alio modo potest intelligi q ptes separantur a centro quia extendunt ur ad maiorez q̃titatem. et sic extremitates corpis plꝰ distant a cẽtro. sicut ptz in aqua buliente. qz in tali aqua extremitates plus distant a fundo olle. qz aqua ebulit. et tũ inter ollam et aquã non est vacuũ. sed est aqua magis rarefacta. z p ꝓns extensa a fundo olle bulientis

Si corpa dura se tangũt. tunc pñt statim separari z ibi nõ potest subintrare aer. q̃ est vacuũ. Dicendũ est. q vel corpora tangẽtia se sunt ambo dura. sicut lignũ et lapis. z sic nõ tangunt se sine medio qz aer mediat inter corpa ista dura. z hoc pbat Aresto. p sumle in secũdo de aia. qz sicut corpora dura in aqua nõ tangunt se sine aqua media. ita etiam corpa dura in aere nõ tangunt se sine aere medio. q̃ uis in aere hoc nõ appareat sensibiliter Vel ambo corpora sunt molita. vel vnũ durꝫ z aliud mollez tũc tãgũt se sine medio. z videmus tũc q vnũ nõ separatur ab alio nisi p tps. vt si qs velit asserem quadratũ leuare de aqua fm omes angulos simul. tũc seqretur aq asserẽ donec aer subintrare possit

Vacuũ esse pbat q experimẽtuz. ergo vacuum est. Aũs ptz. qz si aliquod vas habeat duo foramina. z vnũ obstruat. vel ergo exibit aqua vel nõ. Dom q aqua nõ exibit nisi subintret aer. z si dicatur aqua naturaliter mouet deorsuz. ergo exibit. Dom q q̃uis aqua fm naturã. ppriã mouet deorsuz z descẽdit. nõ tũ descendit fm naturã cõem quã hz ad alia corpora. fm quã nõ pmittit vacuũ Et sicꝫ pot dici. si poneretur vas plenũ liquore in frigore tũc. ppter frigus condensatur liquor. z tũ nõ pt ibi aer intrare z tũ fit liquor minor p condensationẽ. Dom q illo casu posito necessario vas frangitur qz oprter necessario aerem subintrare. Et ideo videmus fortissima vasa plena aque in frigore hyemis frangi et corrũpi.

Tracta de tpe

Onsequẽs ãt dictis est aggredi de tẽpore. primuz aũt bene se habet opponere de ipso. et p extraneas rões vtrũq coz q̃ sunt est. aut nõ entiũ. postea que natura ipsius

ordis

Iste est tractatꝰ tercius quarti libri phicor. in quo postq̃ determinauit de loco et vacuo. ꝓnꝫ determinat de tpe. Et ratio ordinis est. qz sicut se habent locꝰ z vacuuz ad mobile. ita se habet tempus ad motum. qz locꝰ fm veritatem z vacuuz fm opinionẽ antiquorꝫ stꝫ mensure mobilis. sicut tempus est mensura motus qz mobile est aliquid pmanens sicut locus. sz motus est aliquid successiuuz sicut tempus. sed mensura et mensuratũ debẽt esse conformia. sicut ergo mobile precedit motum z sicut subiectuz accidens. ita mensura mobilis scz locus precedit mẽsurã motus. s. tẽpus. Determinãdo igitꝫ de tpe. primo determinat de eo q̃ ruz ad q̃stionẽ an est. secũdo q̃ ruz ad questionẽ qd est. z primo pmit illud de q̃ est intentio dicẽs. Postq̃ dictũ est de loco et vacuo. hic ꝓnter agendũ est de tpe et dicit notanter aggrediendum denotando difficultatem determinãdi de tempo

pmiat

re. Et deinde dicit q prius procedendum est per extraneas rationes. id est logicas vel antiquorũ que sepe sunt extranee a veritate.

Q quidem igitur omnino non sit. aut vix. aut obscure ex his aliquis vtiq̃ ꝓcipiet Hoc quidem eñ ipsius factum est et non est. Illud vero futurum et nõdum est. Ex his autem et infinitum et semp acceptũ tps cõponitur. Ex his aũt non que non sunt compositum. impossibile esse videtur pticipare aliq̃ substantiam Adhuc aũt omis diuisibilis siq̃dem est. nccẽ est cum est. aut omnes aut quasdam partes eẽ Tpis autem alie facte. alie future sunt. Et autem nihil cum sit diuisibile. ipsum autem nũc non est pars. Mensurat eñ pars et componi oprtet totum ex ptibus. Tempus autem nõ videt cõponi ex nunc

Tempus nõ est

Hic Aresto. pcedit ad inuestigandũ an sit tempus. primo ponẽs duas rões. q tps nõ est. Prima est. omne totũ ꝓpositu ex his que impossibile est esse nõ est. sz tẽpus est ꝓpositũ ex pterito et futuro q̃ impossibile est eẽ. ergo tẽpus nõ est. Dicit in rõne (totũ ꝓpositũ) ad denotandũ q aliq̃ tota sunt que nõ habẽt partes. z tamẽ sunt. z tũ illa nõ sunt tota integralia. Unde sequit q nõ valet argumẽtuz. illud nõ est cuius ptes non stꝫ. qz substantie separate sunt que tamẽ nõ hñt ptes Secda rõ stat in hoc. nccẽ est cuiuslibet diuisibilis ptes eẽ. sz nulla ps tpis est. q̃ tempus nõ est. Maior pbatur ex diffinitõe ꝓtinui. qz continuuz est cuiꝰ partes copulantur ad aliquẽ terminũ cõem. et sic habet ptes. Minor patet. qz nihil habemus de tẽpore nisi nũc. et nũc nõ est pars integralis temporis. q̃uis bene sit pars formalis.

Queritur Quare phs non soluit istas rõnes Dom q satis ex diffinione tpis soluunt. potest tũ solui pma ratio tripliciter Primo q duplices sunt ptes temporis quedam sunt subiectiue. quales stꝫ pñs preteritũ z futurũ. z ille ptes non sunt. vt pbatuz est. Alie sunt ptes integrales. sicut annus mensis hora et tales sunt. z ex illis componitur aliquod totum ꝓtinuũ quale est tempus. Secdo dom q licet ptes tpis successiue fm se nõ sunt. sunt tũ in cõbinatione presentis nũc sicut pteritũ z futurũ sunt in anno qui dicit esse pro pter presens nunc qd̃ ꝓtinuat ptes anni ad inuicẽ. Tercio dom est q est duplex totuz. qd̃dam est totum pmanẽs qd̃ hz ptes pmanẽtes sicut homo domus zc. z ibi oprtet ptes esse simul z pmanẽtes. sicut ad existentiaz hois requritur q caput pedes z pedes sint. Aliud est totuz successiuũ. z in illo sufficit q ptes sint fm successionẽ sicut ad hõ q rhenus sit aũ Colonia sufficit q vna pars nũc sit ibi. postea alia z sic est de tpe. Sicꝫ soluit secda rõ qz q̃uis tẽpus nõ hz ptes pmanẽtes. hz tũ ptes successiuas. qd̃ sufficit in toto successiuo

Amplius autem ipsum nunc ꝙ videtur determinare preteritum et futurũ vtrum vnuz et idem semp ꝑmanet aut aliud et aliud nõ facile est scire. Si quidẽ eim nũc semp alterũ et alter ⁊ nullo aũt eorũ que sunt in tẽpore alia et alia pars simul est. que nõ contineat alia vero contineatur sicut minus tempus sub pluri ipm nũc quod non est prius. aut fuit necesse ẽ corrũpi aliquãdo ⁊ ipa quidem nunc simul ad inuicem nõ erunt. Corruptum autem esse necesse est prius. In eodem quidem igitur corruptum esse impossibile est. propter hoc qõ tunc est in alio aũt nunc corrũpi prius nũc ꝓtingit Sic eim impossibile est se habere ad inuicem ipsa nunc. sic eim impossibile habita esse in inuicem ipa nunc. vt pũctum cũ puncto. Si q̃dem igit in qõ ꝓsequẽter est nõ corrũpitur. sed in alio. In medijs nũc que sunt infinita simul erit. hoc autem impossibile est.

Hic mouet questionẽ de nũc temporis. quod est ꝑs formalis tpis. et est ista an sit vnũ nũc in toto tpe vel aliud et aliud Et arguit ad vltimã prem primo. ꝙ sit idẽ et hoc vna ratione ista. scz due ꝑtes temporis nõ possũt esse simul nisi vna ꝓtineat aliam. Inde due hore nõ st simul: qz vna non ꝓtinet aliã. sed hora ⁊ dies sunt sit. qz dies ꝓtinet horã. sed nũc non cõtinet aliud nũc. qz vnũ indiuisibile nõ continet aliud indiuisibile. qz cõtinens erit maius contento modo vnũ indiuisibile nõ est maius alio indiuisibili. ergo nõ ꝓtinet ipm Si igitur in tempore sunt duo nunc et nõ possunt esse simul. tũc necesse est vnũ corrũpi altero adueniẽte. qz als essent simul. sz hoc est impossibile. ergo nõ est nisi vnũ nunc. Minor ꝓbat. qz vel corrũperet in seipso vel in alio nunc non in seipso. quia nihil corrũpitur duz est quod diceretur corrumpi nec potest corrũpi in alio. scz in posteriori nunc. q̃a inter hoc nũc et sequẽs est tempus mediũ. sicut probat sexto huius. ⁊ sic seqretur ꝙ illud nunc qõ corrũperet esset sit cum omnibus nũc intermedijs. quia semper aliquid est quousq̃ corrũpitur.

Aduero neqz nunc semper manere idẽ possibile est. Nullius eim diuisibilis finiti vnus termin? tm est nec si in vno sit cõtinuuz. nec si plura. ipm autem nũc terminus est. et tempus est accipere finitum. Amplius si simul est ꝗm tẽpus. ⁊ nec prius nec posterius in eodem esse qi in ipo nũc est. simul sunt que in ãnũ sunt millesimũ his que sunt hodie. et nec prius nec posterius nihil aliud alio. De his q̃dem igit que insunt ipi tot opposita sint.

Hic ponit duas rationes in oppositum. Prima stat in hoc. cuiuslibet ꝓtinui finiti sunt ad minus duo termini. quia est terminus initians et terminans. sed est dare finitum tempus. ergo hoc tempus habebit duos terminos. sed nũc est terminus tpis. ergo in illo tpe erunt ad minus duo nũc. ergo erũt plura nunc in tempore. Maior probatur ex similitudine ad lineã que est cõtinua sicut tempus. quia sicut linea finita habet duo puncta terminãtia. ita et tempus finitum habebit duo nũc terminantia Tunc ibi (Amplius si simul) tangit secam rõem que stat in hoc. si esset tm vnũ nũc in toto tempore. tunc illa que sunt facta ante mille annos possunt dici nũc facta. sed hoc est falsum. igitur illud ex quo sequitur.

Uid aũt est tempus. et que ipsius natura similiter et ex traditis manifestum est. et de quibus attingimus aduenientes prius. Quidam eim totius quidem motuz dicunt. Alij autem ipsam speram Quãtis circulationis et ꝑs tempus quoddam est. Circulatio autem nõ est pars eim circulatõnis est q̃ accipitur. sed nõ circulatio. Amplius ãt si plures essent celi. similiter esset tempus cuiuslibet ipsorum motus. Quare multa tpa simul.

Inquisito an tempus est. cuius occasione erã questuz fuit an est idez nũc. ꝓnter inquirit disputatiue q̃d sit tempus. ꝓmo ponẽs opiniones antiquorꝫ. scdo veritatez. ibi (Accipiendũ aũt) Dicit igit primo. ꝙ quid sit tẽpus nõ est manifestum ex his q̃ dicta sunt ab antiquis. qz nõ habebũt omnes antiqui vnam opinionẽ de tempore. quia aliqui dicebant tempus esse motum celi vel circulatõez. alij dicebant tempus esse sperã celestem.

Cõsequẽter improbat dictas opiniones. et primo improbat duas rationes. Prima stat in hoc. illa non sunt eadem que habent diuersas ꝓditões. sed tempus et circulatio habent diuersas ꝓditiones. ergo ⁊c. Minor probatur qz quelibet pars tpis est tps. sz nõ quelibet pars circulatõis est circulatio. qz ꝑs motus circularis nõ est motus circularis. Secda ratio stat in hoc si tẽpus essz circulatõ sequeretur ꝙ plura tpa essent simul sz hoc est incõueniens. ergo illud ex quo seqtur. Sequela patet. qz multe circulationes. i. multi motus circulares multorũ mobilium sunt simul.

Totius aũt spera visa est q̃dẽ dicẽtibus eẽ tempus qz in tempore omnia sunt ⁊ in totius spera. Est aũt stultius qõ dicit. q̃z et qõ est de hoc impossibilia considerare

Hic ostendit qũo antiqui probant secam opiniones

et est probatio talis In vltima spera st̃ oia. sed in tempore st̃ oia. ḡ tp̃s est vltima spera. quasi sic arguere. q̃ hñt easdem conditiones sunt eadem. sed sic est de tpe ⁊ vltima spera. ḡ st̃ eadē Et dr̃ Aresto. q̃ista opinio est ira stulta. q̃ non oporteat aliqua ipossibilia circa ipam psiderare. qz manifeste peccat penes tres fallacias Primo est ibi fallacia equiuocationis. qz equiuocat eē. differenter em̃ aliquid est in vltima spera ⁊ in tpe. qz in vltima spera st̃ oia sicut prenta in prinente. sed aliquid est in tempore sicut mensuratū in mensura. qz oia sunt mensurata tpe saltem corporalia. ⁊ illa que hñt prinuā successionem Scdo est ibi fallacia accidentis. qz arguitur ex puris affirmatiuis in scda figura Tercio est ibi fallacia p̃ñtis. qz virtualr sic arguit. si aliquid est temp̃ in ipo sunt omnia. ḡ si in aliquo sunt omnia ipm est tēpus.

Quoniam aūt videtur maxime motus esse et mutatio quedam tempus hoc psideratum ē Uniuscuiusqz quidē igitur mutatio ⁊ motus in ipso mutato per alterationem ⁊ augmentationē est solū. aut vbi fortasse est ipsuz q̃d mouet ⁊ transmutans. Tempus aūt similiter ⁊ vbiqz ⁊ apud omnia est Amplius aūt mutatio quidē omnis velocior aut tardior est. tempus aūt nō est Tardum aūt ⁊ velox tempore determinant velox quidez quod in pauco multum mouetur tardum autem quod in multo paucū Temp̃ aūt non determinat tempore. neqz quo quantū aliquid est. neqz quo quale Q̃ quidē igitur non est motus manifestuz est Nihil aūt differt nobis dicere in presenti motū aut mutationem

Hic (qz Aresto. dixit q̃ motus nō est tp̃s) vult inquirere qūo se habeat tempus ad motū Et circa hoc primo ponit duas rationes q̃ tempus non est motus. Deinde ostendit q̃ tamen tempus est semper cū motu. Prima ratio stat in hoc. motus celi est in mobili vl vbi est mobile. ⁊ ideo est determinatus ad mobile. vel ad locū vbi est mobile. sed tēpus est vbiq̃ ⁊ apud oēs ḡ tempus non est motus

Querit Quare Aresto. ponit illam disiunctiuam Et videt q̃ vna ps sufficiat. s. q̃ omnis motus est in mobili.

Dōm q̃ illam disiunctiuā addit pter motum localem. qz motus localis accipit dupl̃r. vno° q̃tum ad illā formā que terminat motum. s. vbi. que est in ipso mobili. ⁊ tunc etiam motus localis est in ipso mobili. qz forma predicamentalis vbi est in ipso q̃d mouetur. Alio° accipitur motus localis q̃tum ad illud a quo denoiat motus localis. qz denominatur a loco. ⁊ sic motus localis non est in mobili. sed vbi est mobile. qz locus non est in eo quod mouet fm locum. sed in locante. Scda ratio est. omnis motus est velox aut tardus. ⁊ sic differētie motus sunt velox ⁊ tardum. sed iste dñe motus nō possunt conuenire tempori. ḡ tēpus nō est motus. Hi nor probatur. qz velox ⁊ tardum mēsurantur tpe. sed tempus non mensuratur tpe. ḡ tempus non potest dici velox ⁊ tardum. ⁊ sic alie sunt dñe siue conditiones ipsius temporis ⁊ motus. ḡ non sunt idem

Atuero neqz sine motu tempus est. Cū em̃ nihil ipsi mutamur fm intelligentiam. aut latā transmutantes. non videtur nobis fieri temp̃ sicut neqz qui in sardo fabulantur dormire apd heroes. cū expgiscuntur Copulant em̃ nunc p̃mum posteriori nūc. ⁊ vnū faciunt remouētes ppter insensibilitatez mediū Tangit itaqz si nō esset mediū nunc. sed idem ⁊ vnū non esset tp̃s Sic ⁊ qm̃ latet alterū esse. non videtur mediū esse tempus Si igitur non opinari esse temp̃ tunc accidit nobis cū non diffinim̃. nec vnā mutationem sed in vno indiuisibili videt aīa manere Cū aūt sentimus ⁊ determinam̃. tūc dicimus fieri tp̃s manifestū q̃ non est sine motu neqz mutatione tempus Q̃ igitur neqz motus neqz sine motu tp̃s est: manifestum est: Temp̃ nō omōtz sine motu

Probato q̃ tempus non est motus. pseguenter probat q̃ tēpus non est sine motu. ⁊ hoc sic. qz si homines non mutarentur aut fm corp̃. aut fm aīam. aut si mutarentur ⁊ lateat eos mutatio. tūc non apparet fieri tēpus Ex quo sic potest argui. qñ percipimus motū seu mutationē. tūc ꝓcipimus tempus. ḡ tempus est aliq̃d motus ⁊ fit simul cū motu Añs pbat ꝑ vnū exemplū de illis qui dormiebant apud sardos. qz tales expgefacti copulabant nunc in quo incipiebāt dormire ad hoc nunc in quo expgefacti fuerunt. ḡ in dormitione qñ nō ꝓcipiebant motum etiā non ꝓcipiebant tempus: ḡ tempus fit cū motu Vlñ cōcludit Aresto. q̃ tempus q̃tuis nō est motus. nō tñ est sine motu Apud sardos circa vdola fuit longus somnus aut ex ogatione demonū aut ex qualitate cibi.

Accipiendū aūt qm̃ querimus quid sit tempus hinc incipientibus quid motus est Simul cū motum sentimus ⁊ tempus. Et nam qz si sint tenebre. ⁊ nihil per corpus patiamur motus aūt aliquis in aīa fit subito simul videt fieri q̃dam tempus Atuero ⁊ cū tp̃s videt fieri aliquid. simul ⁊ motus aliquis fieri videtur Quare aut motus aliquid est tempus Qm̃ āt non est motus. necē est motus aliquid esse ipm

Consequenter determinat de tpe quid est. ⁊ p̃mo in

Tempus aliqd motq ℭ

uestigat pticulas diffinitionis. secdo ꝛcludit cā. ꝑmo ergo inuestigat q̃ tp̃s est aliquid motꝰ. ⁊ ꝑt sic sumi ratō quicqd est cū oi motu hoc hz ordinem ad motum tāq̃ ad aliqd ipius motus sed tp̃s est cū oi motu g̃ tp̃s hz ordinē ad motū tanq̃ aliqd ipius motus Dnoz ptz. qz si nō haberet tp̃s ordinē ad motū tūc nō posset dari cā quare eēt cū oi motu Vltiorē ꝓbat. qz nō ꝓcipiē do motū aliquē fm cognitōem vel imaginatōnem. nec etiā motum alterationis corporū tūc non ꝓcipimus rē pus. ⁊ econtra. si fiat aliquis motus in aia fm cognitiōnē vel fm motum corpalem statim ꝓcipimus tempꝰ g̃ sequitur q̃ tempus est cū quolibet motu. qz percipitur percipiendo quemlibet motum.

Hī Si tp̃s est cum omni motu g̃ stꝫ plura tpa stl'. qz tp̃s est passio motus. g̃ debet distingui ad distīctionē motus Dōm q̃ dupl'r p̃t esse tempus cū motu. vnoꝰ sic q̃ tp̃s sit passio accās ⁊ motus. sic est solū cū motu ꝑmo primi mobilis. qz illius motus tp̃s est passio ⁊ hz tempus vnitatē numeralē a tali motu Alio modo tp̃s est cū motu sicut mensura cū mensurato ⁊ sic tp̃s est cū quolibet motu. qz cuiuslibet motus tempus est mensura Vñ ptz q̃ non opz plura tpa esse simul. qz non stꝫ plures ꝑmi motus est. tñ verū q̃ ꝓcipiendo quē cūq motū virtualiter etiā ꝓcipitur motus. qz causa ꝓcipitur virtualiter in suo effectu. sed motus istoꝝ inferiorum sunt effectus ꝑmi motus. g̃ in istoꝝ inferiorū motibus ꝓcipit motus ꝑmi mobilis

Qr Vltꝝ oīs motus aīe mensurat tpe Dōm q̃ aīa rōnalis p̃t capi dupl'r. vnoꝰ fm potentias intellectiuā ⁊ volitiuā. ⁊ sic motus aīe rō mēsuratur tpe. qz tūc p̃t aīa habere opationes in instanti. Alioꝰ accipit aīa rōnalis fm potentias inferiores. s. sensitiuā ⁊ vegetatiuā. ⁊ tūc motus aīe mensurat tpe. ⁊ sic dicit hic Aresto. q̃ qñ in aīa ꝓcipimus successionē cognitionū imaginationū ⁊ affectionū. tūc ꝓcipimus tempus Hoc aūt non ꝓtingit in qualibet opatione aīe. qz opatio intellectiua p̃t esse in instanti. est tñ verū q̃ opatio intellectiua in nobis est successiua ꝓpter fantasmata quibus vtit in sua intellectione. vt patet tercio de aīa.

Uoniam autez qd mouet. mouetur ex quodam in quoddā ⁊ oīs magnitudo continua sequitur magnitudinem motus. ꝓpter id em̄ q̃ magnitudo continua est. ⁊ motus ꝓtinuus erit. Quantum em̄ motus est. tantū ⁊ tp̃s videt fieri. Prius autem ⁊ posteriꝰ in loco ꝑmū sunt Hec aūt positione sunt determinata Qm̄ aūt in magnitudine primū ⁊ vltimū est. necesse est in motu prius ⁊ posterius esse. ꝓportionaliter hijs. que sunt ibi Atuero ⁊ in tpe est prius ⁊ posterius ꝓpter id qd sequitur semp alterum ipsoꝝ Est aūt prius ⁊ posterius ipoꝝ in motu. qd equidē ens motus est. tñ esse ipius alterum est. ⁊ non est motus.

Nic ꝓñr inuestigat alias pticulas. s. secdaz q̃ tp̃s cōsequitur motū vel est aliqd motus. ⁊ vult finaliter q̃ rēpus ꝓsequitur motū fm q̃ in motu inuenit ꝑius ⁊ posterius Et ad hoc ostendendū ꝑmittit tria q̃. ꝓbat Primū est q̃ ꝓtinuitas est in motu tpe ⁊ magnitudine Secundū est q̃ etiā in tpe ⁊ motu est ꝑius ⁊ posterius Tertiū est q̃ prius ⁊ posterius tpis stl'stꝫ cū ꝑori ⁊ posteriori motus Circa primū ostendit q̃ ꝓtinuitas ē in motu ex magnitudine ⁊ in tpe ex motu. ⁊ hoc sic. ꝓbat. qz ꝓtinuitas repitur in motu. qz est de quodā in qddam sicut in motu locali ꝓtinuitas inuenit. qz est de vno loco in alīū locum. ⁊ qz talis motus est in magnitudine q̃ est cōtinua. g̃ motus est ꝓtinuus. ⁊ qz opz tp̃s habere suam continuitatem a motu. Tūc ꝓbat q̃ etiā ꝑius ⁊ posterius in motu stꝫ ex magnitudine ⁊ in tpe ex motu. qd sic ptz. qz in illo repitur ꝑmo prius ⁊ posteriꝰ. in quo repit ꝑmū positio sed sic est de ꝓtinuo. qz positio in ꝓtinuo de ordinē ptiū in ꝓtinuo. ⁊ ex hoc sequit in ꝓtinuo prius ⁊ posterius. sed in magnitudine repitur primo positio in cōtinuo. qz illa est q̃titas p se in motu non repitur ꝑmo positio in ꝓtinuo. g̃ sequitur q̃ prius ⁊ posterius in motu stꝫ ex priori ⁊ posteriori in magnitudine.

Qr Vltꝝ tempus habeat ꝓtinuitatem a motu ⁊ videt q̃ non. qz tp̃s est q̃titas p se. g̃ non habet cōtinuitatem ab alio. sed a seipso qz a suo termino cōi Dōm q̃ est duplex ꝓtinuitas. quedaz est intrinseca ⁊ formalis. ⁊ illā hz tp̃s a nūc sicut quelibet q̃titas continua a suo termino cōi. ⁊ ab illa ꝓtinuitate hz q̃titas ꝓtinua suam speciem ⁊ naturam In signum cuius terminus cōis ponitur in diffinitione q̃titatis ꝓtinue vt denotetur q̃ terminus cōis est substantia formalis continui Alia est ꝓtinuitas extrinseca ⁊ materialis. extrinseca fm materiam in qua ⁊ illam ꝓtinuitatem habet tp̃s a motu. ⁊ motus a magnitudine. ⁊ hoc est q̃ alij sic dicunt. q̃ tempus habet suam continuitatem pe se. i. formaliter. sed non a se id est efficienter ⁊ materialiter

Qr Quomodo se hñt prius ⁊ posterius temporis ad motum Dōm q̃ prius ⁊ posterius temporis sunt semper simul cū priori ⁊ posteriori in motu. ⁊ ꝑius ⁊ posteriꝰ motus non differunt fm esse a ꝑori ⁊ posteriori temporis. sed solum rōne Et arguitur q̃ non. qz prius ⁊ posterius motus stꝫ motus ⁊ prius ⁊ posterius tpis stꝫ tp̃s. sed tp̃s ⁊ motus nō sunt idem. ergo nec prius ⁊ posterius in vtroq̃ Dōm q̃ duplex est ydemptitas quedam est essentialis fm q̃ illa dicunt eadem que sunt eiusdem essentie ⁊ diffinitionis. ⁊ sic ꝑius ⁊ posterius tpis non sunt prius ⁊ posterius motus Alia est ydemptitas numeralis fm q̃ idē dicuntur accidens ⁊ subiectū. vel mensura ⁊ mensuratum. ⁊ sic tempus ⁊ motus sunt idem. sub ista tñ dīa qz tempus est idem cū priori ⁊ posteriori motus primi mobilis sicut accidens ⁊ subiectum. ⁊ est idē cum priori ⁊ posteriori alioꝝ motuum. sicut mensura est eadem cum mensurato

Atuero ⁊ tempus cognoscimus cū diffinimus motum fm prius ⁊ posterius determinātes. ⁊ tunc dicimus fieri tp̃s. qñ in motu prius ⁊ posterius sensu percipimus

Premittit 3m Primū 3m 3m

Quio temporis in abstracto e bene assigna

Tempo cosequit motū zoe prior z posteriorīs

Hic post premissa sumpsita ostendit fm quid ipius motus tps psequit motum. z vult q tempus cōsequitur motū ratione prioris z posterioris Et hoc sic pbat qz fm illud tempus consequitur motum quo cognito in motu cognoscit tps. sed cognito priori z posteriori in motu cognoscimus tps z distinguimus tempus. g tempus consequitur motum ratione prioris z posterioris Circa qd sciendum est q in motu sunt duo scz substantia motus. i. forma fm quaz est motus. sicut in motu calefactionis substantia siue essentia motus est calor Aliud est in motu scz successio fm pus z posterius sicz in motu calefactionis successiue acquiritur pfectior calor. Vult g Arestoteles q tempus non consequitur motum gratia sue substantie. qz sic motus habet quandā indiuisibilitatem z tempus est quoddam successiuum. sed tempus consequitur motum fm successionem que ē in motu. qz sic tempus habet mensurare motum. z motus est mensurabilis tempore

Determinamus aūt in accipiendo aliud z aliud ipm. z medii ipoz alterū Cū cm altera extrema medij intelligimus. z duo dicat aia ipsa. nūc hoc quidem pus. illud po posterius. tūc z hoc dicimus esse tps Determinatum cm ipso nūc tps esse videt z supponat Qn quidez igit tangz ipsum vnum nūc sentimus. z non sit sicut prius z posterius in motu. aut vt idem quidem prioris aut posterioris alicuius. non videt tempus fieri nullum qz neqz motus. Cū aūt pus z posterius est. tūc dicimus tempus Hoc cm est tempus numerus motus fm prius z posterius Non ergo motus tempus est. sed fm qd numerum habet motus Signum est aūt. plz quidem cm z minus iudicamus nūero Motū aūt plurē z minorem tpe. numerus itaqz quidē tps est. Qn aūt numerus est duplr z nāqz qd numerat z numerabile. numerū dicimz z quo numeramus. tps aūt est quod numeratur. z nō quo numeramus Est aūt alterum quo numeramus. z quod numeratur.

Hic inuestigat terciam priculam. qz iam dictum est. q tempus est aliquid motus. nunc vult ostendere quid ipsius motus est tempus. z vult q tempus est numerus motus. z hoc pbat rōne. signo. z distinctione Ratione sic. hoc est tempus quod percipimus pcipiendo motū. sed percipimus tempus numerando prius z posterius in motu. g tempus est numerus motus fm prius z posterius Maior prz. qz vnūquodq est illud quod cognoscitur cognoscendo ipm sicut diffinitio. vt aīal rōnale est idem quod homo. qz cognoscitur cognoscendo hominem Minor pater. qz accidens percipitur ad pcepcionez subiecti in quo est. cū g tps sit in motu primi mobilis subiectiue. g tempus pcipimus percipiendo motum fm successionem z numerum prium. z p psequens est numerus motus Scdo pbat hoc a signo. z stat signum in hoc illud quo aliquid iudicamus cē. maius vel minus hoc est numerz eius. sed motum iudicamus maiorem vel minorem tpe. g tempus est numerus motus Maior prz. qz hoc est numerus quo nūeramus aliqd Minor prz p expientiam. qz motus vnius horе est maior motu medie horе Tercio manifestat p distinctionē qz numerus accipitur duplr. vno p nūero quo numeramus. vt vnū duo. z sic tempus non est nūerus Alio modo p numero nūerato z ptinuo. z sic tempus est numerus scz continuus Qz autē tēpus primo modo non est numerus pater. quia tunc nūerus cuiuslibet rei esset tempus z sic essent plura tēpora simul. oportet ergo q sit numerus ptinuus Concluditur ergo diffinitio temporis. i. q tps est numerus motus fm prius z posterius

Querit Vtrū diffinitio temporis sit bona Dōm q sic. qz accidēs proprū habet diffiniri per suū subiectum. sed tempus est accidēs pprium motus primi mobilis g habet diffiniri per motum Sed dīna est ēstū ad modū diffiniendi inter accidēs in cōcreto qd diffinit p subiectū positū loco generis. z p aliquid pprij generis positum loco dīne. sed accidens in abstracto diffinit p subiectū loco dīne positum in obliquo. z p aliquid pprij generis. loco generis positū in recto. vt symitas est curuitas uasi Et ratio istius diuersitatis sumitur ex duobz primo ex significatione nominis. qz concretum significat subiectum habens in se formā. sicut album est idez q res alba Sed abstractum significat formā absolute z significat illud quo subiectum informatur. Oportet ergo q in pcteris subiectū ponatur loco generis sicut pncipalis pas diffinitionis. qz diffinitio explicat illud qd per nomen significatur Alia ratio est. qz accidens in cōcreto hz modū substantie. sed in diffinitione substātie p genus sumitur a materia. g diffiniendo accidēs in concreto. debet etiem poni subiectū qd habet modum materie. z accidēs in abstracto hz se per modū accidentis siue forme g debet prius loco generis poni illud qd est forma z accidens Ex quibus sic arguitur Tps est accidens in abstracto. z tpale est concretū g dz diffinir p aliqd pprij generis positū in recto qd est nūerus. qz numerus idē est q mensura iam prz q mensura est genus ad tps. Et in diffinitione dz magis q tps est nūerus ēstū mensura. qz tps est mensura continua fm ordinē. ad ēstitatem discretam. sicut bipedale significat numerus non discretum sed ptinuum. siue potentialē. hoc aūt significat per numerū. addito motu. motus cm ex sua natura est continuus Scdo additur motus. qz motz est obliquus. z est subiectū ipsius temporis. Additur tercio. fm prius z posterius. qz tps non puenit motui fm suam substantiam. i. rōne termini ad quē a quo hz substantiā. sed rōne poris z posterioris. qz in motu sic ē successio. z tps mensurat motū fm successionē eius

Ad Illud qd nō ē nō diffinit. sed tps nō est ēstē. Minor pater. qz ptes tpis nō stz. g tps nō est Dōm q ēstuis partes integrales temporis non sint simul fm actum. sunt tū in successione. z hoc sufficit ad existentiā

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

rotius successiui. vt supra dcm̃ est circa textũ

Ar Si tp̃s eẗ nũc esset in ipso nũc. qz nihil habem̃ de tpe nisi nũc. sed hoc est impossibile. ḡ tp̃s non est Dom̃ q̃ tp̃s esse in ipso nũc pot̃ dupl'r intelligi. Uno mõ substãtialiter. ⁊ sic est verũ q̃ tota substantia tpis dependet a termino cõi sez nũc. sicut substãtia cuiusl'libet ꝓtinui dependet ex suo fio cõi cõtinuãte. Hẽ cm̃ est substantia alicuius qd̃ significat p eius diffinitõem. sed qd̃libet continuũ diffinit p suũ terminũ cõem. ḡ quodlibet ꝓtinuũ hz suam substantiã ex termino communi. Est cm̃ substantial'r omne continuũ ex suo termino cõi. Aliud est esse integrale tpis. ⁊ tale esse nõ hz tp̃s ex ipso nunc. sed ex ipsis pribus ꝓrib̃ ⁊ posterioribus sic aũt tp̃s dependet ex preterito ⁊ futuro q̃ habent eẗ p cõtinuationem ad pñs nunc. ⁊ hoc est qd̃ dr Arestote. q̃ est idem nũc substantialiter in toto tpe. ⁊ hoc est vep de nunc continuante.

Ar Numerus est q̃titas discreta ⁊ tp̃s est numer̃ ḡ temp̃ est q̃titas discreta Dom̃ q̃ duplex est numerus. Quidã est numerus quo numeramus vt vnũ duo tria. ⁊ sic tp̃s nõ est numerus. Alẗ est numerus numeratus. id est applicatus alicui continuo ⁊ partibus eius. ⁊ talis numerus est q̃titas continua. ⁊ sic tempus est numerus. Sicut prz de bipedali quod significat numez numeratũ id est numez actualiter exñtem in aliquo cõtinuo. ⁊ ideo bipedale solũ dicit de aliquo habente continuitatẽ duoꝝ pedum. Et hoc est qd̃ alij sic dicunt q̃ duplex est numerus scz actualis et potentialis. Numerus actualis est p actualem distinctionem ⁊ discretõem ptium. sicut numerus decem canum. Numerus potentialis est qui nõ est p actualez distinctionẽ ptium. sed p potentialẽ. sicut bipedale significat vnũ lignũ continuũ. quod est impossibile diuidi per duos pedes. sed tempus est numerus potentialis. q̃a in tpe est cõtinuitas fm ordinem ad numez. id est discretionẽ ptium. sicut vnũ tempus ꝓtinuũ habet in se m'tras horas dies ⁊ annos. tamẽ ille hore non sunt ab inuicez actualiter diuise in ordine ad tempus. sed cõtinue sibi inuicem succedunt.

Ar Si tempus est numerus numeratus. ḡ temp̃ est idẗ cũ motu. ꝓña ꝓbatur. qz ꝑus ⁊ posterius in motu sunt nũerus nũeratus. Dom̃ q̃ motus ⁊ tp̃s ex alio habent suas subas. qz suba mot̃ non attendit fm ordinẽ ptium motus. sed fm terminuz ad quẽ mot̃ q̃ est suba ipsi̇ sed suba tpis attẽdit fm ꝓuccessiõz ꝓris ⁊ posteriorz in motu ñ sic q̃ ꝑus ⁊ posteri̇ motus sint tp̃s. sed sunt subiectũ tpis. Accipiunt eẽ ꝑus ⁊ posterius in motu dupl'r. vno mõ fm q̃ sunt ptes ipius motus id est fm q̃ spectant ad motũ. ⁊ sic stz subiectum tpis ⁊ non tempus. Alio mõ fm rõem mensure et illo mõ spectant ad rõem tpis. Vñ pz q̃ tp̃s est etiã nũerus nũerat̃. qz tp̃s est applicatũ motui ꝓtinuo. et ex illa applicatione habet continuitatẽ

Ar Tp̃s etiã est mensura quietis. ḡ nõ solũ motus Dom̃ q̃ tp̃s etiã est mẽsura q̃etis p ordinez tã ad motũ. Ex quo cm̃ q̃es est ꝑuatio mot̃ et ꝑuatio cognoscit ex suo habitu. ḡ q̃es ꝓgnoscit ex ipso motu. qd̃ etiã videm̃ exẗplariter. qz sicut p motũ celi ⁊ p horas sumptas ex motu celi sumit mẽsura mot̃ istorum inferiorum. ita etiam sumit mẽsura quietis ex motu istoꝝ inferioꝝ. qz dicim̃ aliquid q̃euisse ad tantũ vel tantũ tempus p quo natum fuit moueri

Ar Mobile etiã mensuratur tpe ⁊ tã non est motus Dom̃ q̃ mobile accipit dupl'r. vno fm sua ꝓncipia essentialia. ⁊ sic ꝓsistit eius esse in indiuisibili. ⁊ p ꝓñs non mensurat tpe. sed nũc tpis. qz qd̃ non hz successionẽ tpe mensurari non potest Alio accipit mobile fm ꝓncipia ꝓplexionalia: ⁊ fm eẗ mobilis cuius esse est in successione. ⁊ sic fm durationẽ successiuã esse eius mensuratur tpe. qz sic etiã hz successionem. Est cm̃ manifestum q̃ ꝓncipia ꝓplexionalia in rebus viuentib̃ tẽdant in ꝓncipio ad ꝑfectionem ⁊ in fine deficũt a ꝑfectione. patet ḡ q̃ in'talibus ꝓncipijs est successio motus cũ mixta ꝑmaneant ex ꝓtinua alteratõe. sicut vita aliꝗlium ꝓtinuatur ex actione calozis naturalis in humidũ radicale Et hoc est qd̃ dicit Arestote. in textu. q̃ nũc correspondet mobili sicut tempus motui

Arguitur Est aliquis motus qui fit in nũc sicut generatio. Dom̃ q̃ generatio accipitur dupliciter. vno pro instantanea introductione forme substantialis in materia. ⁊ tunc nõ dicitur generatio ꝓprie motus sed potius mutatio. Alio modo accipit generatio fm q̃ cõiungitur tali introductioni. ꝓcuia dispositio materie. ⁊ sic generatio etiam est motus ⁊ non fit in instanti sed in tempore

Ar Tempus ẗ met motus. ḡ non est numerus motus Añs probatur. qz dies est tempus. ⁊ est latio solis supra nostrum hemisperium. sed latio est mot̃ ḡ dies est motus Dom̃ q̃ illa p̃dicatio seu diffinitio est causalis ⁊ est sensus q̃ dies causat fm suam qualitatem. s. ex parte luminis ex latione solis supra nostruz hemisperium. ⁊ tunc dies capitur formaliter Alio modo dies potest capi materialiter p tẗpore quo sol mouetur supra nostrum hemisperium capiendo diem pro diez artificiali. vel pro tempore viginti quatuor horarum. ⁊ sic capitur pro die naturali. ⁊ vtroq̃ modo est causalis ꝓdicatio. qz dies tam quo ad tẗpus quod materialiter ẗ dies q̃ quo ad lumen qd̃ formaliter est dies causat ex latione solis.

Ar Totũ non dz diffiniri p suas partes. sed ꝓrius ⁊ posterius sunt partes tpis. ḡ nõ potest tp̃s p ea diffiniri Dicendum q̃ in diffinitione non accipiũtur ꝓrius ⁊ posterius pro ꝓriori ⁊ posteriori temporis. sed pro ꝓriori ⁊ posteriori motus. vt sit sensus tempus est mensura motus. fm q̃ in motu inuenitur ꝓrius ⁊ posterius. qz tp̃s mensurat aliquod successiuum ⁊ motus est successiuus fm ꝓrius ⁊ posterius.

T sicut motus semper aliud. sic ⁊ tp̃s

Quod aũt simul oẗ tp̃s idem est. Jpm cm̃ nũc idem est. ⁊ quod quidem erat Esse aũt ipsi alterũ est Jpm autẽ nũc tempus mensurat fm qd̃ ꝑus ⁊ posterius est Jpm aũt nũc est quidem sicut idem: est ꝓo sicut non idem. secundũ quidem cm̃ q̃ in alio ⁊ in alio alterum est Hoc ꝓo erat ipi nũc Jnq̃ztũ autez quodcũqz ens est ipm nunc idem est

Postq̃ philosophus ante diffinitionem tpis mouit questionem de nunc temporis. hic determinat illã ques

stionem sez verũ sit vnũ nunc in toto tempe. z primo p ponit quod intendit sez q̃ nũc in toto tempe est quod ã modo idem z quod ãmodo non idem. qz est idem subiecto siue fm rem z est alterum rõne. quod sic probat. qz qz tp̃s habet ꝓtinuitatem a motu. sed pres motus stẖ alie z alie fm rõem. manente erã vno motu. ita etiam pres tp̃is sunt alie z alie fm prius z posterius q̃uis sit vnum nunc

Queritur Utrum tempus habeat suam continuitatem a motu z videtur q̃ nõ qz nũc haberet suam ꝓtinuitatem ab alio z non per se. Dõm q̃ tempus habet suam ꝓtinuitatẽ p se. sed nõ a se vel ex se Circa qd̃ ꝑsiderandũ q̃ duplex est ꝓtinuitas. quedã formalis z extrinseca. quã habet ꝓtinuũ ex suo termino cõmuni. z talem ꝓtinuitatẽ habet tempus a nunc qd̃ est terminus cõis temporis. z pllum terminum cõem est formaliter ꝓtinuũ Qũ ergo p dicat circũstantiã cause formalis. bene dr Aresto. q̃ tempus habet ꝓtinuitatem p se. Alia est ꝓtinuitas materialis vel effectiua z extrinseca. z illaz habet tempus a motu. z motus a magnitudine Cũ ergo a. z ex dicãt circumstãtiam cause materialis z efficientis sic patet. q̃ tempus non habet continuitatem a se vel ex se.

Sequitur eñ sicut dictum est magnitudinem motus Nũc autem tempus sicut dicim9 Et similiter igitur puncto quod fertur quo motum cognoscimus z prius in ipso z posterius hoc. qua quidem quodcũqz ens idem est. Aut enim punctum. aut linea. aut lapis. aut aliquid aliud huiusmodi est. Ratione autem aliud est sicut sophiste accipiunt alterũ coruscum in theatro esse. z coruscum in foro Et hoc igitur in eo quod alibi z alibi alterum est Illud aũt qd̃ fertur sequitur ipsum nunc. sicut tempus motum Eo eñ quod fertur cognoscimus prius z posterius in motu Secdm aũt qd̃ numerabile prius z posterius ipsum nunc est. Quare z in his quod quidem ens nunc est idem est. ꝓus eñ z posterius est. quod in motu Esse autem alterũ secundum enim quod numerabile est ꝓus z posterius ipsum nunc est.

Probatur principale ꝓpositum illius quod dictum est z stat ratio in hoc sicut se habet mobile ad motũ. ita se habet nũc tp̃is ad tempus. sed est vnũ mobile in toto motu fm rem z aliud fm rõem z esse. ergo etiam ẽ vnũ nunc in toto tpe fm rem. z alterũ fm rõnem z esse Dato patet. qz sicut nunc mensurat mobile. s. substantiaz mobilis. ita tp̃s mensurat motũ. sicut ergo p hoc q̃ mobile aliter z aliter se habet nos cognoscimus motũ. ita per hoc q̃ nunc aliter z aliter se habet cognoscimus tẽpus Et addit Aresto. q̃ sophiste dicũt hoiem alterum esse in foro. z alterũ in theatro. quod non est verũ fm rẽ sed fm rõnem Ita etiam hic dicendum est de nunc tp̃is Et p hoc soluũtur argumenta ꝓius in contrariũ mota. qz illa probant q̃ non est idez nũc fm esse. qz si sic nũc illa que nũc essent facta essent simul cum illis que facta st̃ ante mille annos. qz est idẽ nũc simpl'r z substãtialr.

Qr Utrum sit idem nũc in toto tpe Dõm q̃ est idem nunc fm substãtiam z alterũ fm esse. qd̃ pbari pt rõne z similitudine Rõne sic. qz vni9 rei est tñ vna substantia. sed tp̃s est vna res. g̃ habebit tñ vnã substantiam q̃uis ꝓter ꝓtinuũ fluxũ mutetur fm esse Similitudine sic probatur. qz sicut in linea substãtia lincę sumit ex puncto. z substantia cuiuslibet ꝓtinui ex termino cõi. Ita etiam substantia tp̃is sumit ex suo termino cõi qui est nũc. necesse est igitur vnũ nũc esse in toto tpe vt sit vna substantia. sicut in linea est tñ vnuz punctũ ꝓtinuans. z in vna supficie est tantuz vna linea continuãs. z in vno corpe est tñ vna supficies ꝓtinuãs

Et motum aũt maxime hoc est Et motꝰ eñ per id quod mouetur. z loci mutatio p id qd̃ fertur Hoc aliquid eñ quod fert Motus aũt nõ Est quidem igitur. sicut idem ipsum quod nũc dicitur semper Est aũt sicut non idem Et nãqz est similiter quod fertur. **Nũc est mẽsura**

Postq̃ determinauit de nũc fm substantiam eius. Consequenter ostendit vnde habet nũc q̃ est mensura et deinde determinat de ꝓditionibus eius Et ꝓmo dicit q̃ duo sunt de rõne mensure que ꝓueniũt ipi nunc. ꝑmum est q̃ mensura debet esse aliquid maxime notum Secdm q̃ debet esse minimũ sic aũt est de nunc tp̃is. qz cuiz nunc sit ꝑsens z existens actualiter ipsum magis cognoscitur q̃ alie pres ipsius tp̃is Qz etiam sit minimũ. patet. quia est indiuisibile. sic omnia mensurant minimo qd̃ solũ habet conditionẽ mensure z nõ mẽsurati.

Manifestum aũt est. q̃ nisi tempus sit. ipm nunc non erit. sed qz ipsum nunc nõ erit tp̃s nõ erit. simul eñ sunt: sicut qd̃ fert z loci mutatio sic z numerus qui est eius quod fertur. z qui est loci mutationis Tempus quidẽ eñ est loci mutationis numerus Ipsum aũt nũc vt quod fert vt vnitas numeri. **Tres sp̃ꝰ nũc ꝓditiones**

Hic ponit Arestoteles conditiones ipsius nunc Et sunt tres. quarum prima est. q̃ de tempore nihil habet nisi nunc. z hoc sic probat. motus non est sine mobili q̃uis econtra. ergo mensura motus non est sine mẽsura mobilis. sed tempus est mensura motus. z nũc est mensura mobilis. ergo non est tempus sine nunc Et dicitur notanter q̃ motus non est sine mobili z non econtra. quia mobile potest esse sine motu. z ideo a simili nõ

Solũt argumenta z z ꝓ em

potest esse tempus sine nunc. quod fuit probandum

Arguitur Indiuisibile nō potest mensurare diuisibile. sed nunc est indiuisibile. ergo non potest mensurare diuisibile scz tempus quia mensura ⁊ mensuratum debent proportionari. Dicendum q̄ est duplex mensuratio. quedam est quantitatiua fm quam aliquid mensuratur quantitatiue. ⁊ sic tempus non mēsuratur nūc. qz mensura q̄titatiua debet correspondere mensurato sicut vinum vasi Alia est mensuratio notificatiua eo modo quo forma dicitur mensurare illud cuius est forma que est mensura specificans ⁊ fm talem mensurationem ipsum nunc mensurat tp̄s Et hoc patet ex probatione textus. vbi dicitur. q̄ magis notum mensurat minus notum quod proprie est verum de mēsuratione notificatiua.

Et continuum iam tempus est ipsi nunc. ⁊ diuiditur fm ipsum nunc. Sequitur em̄ hoc ad loci mutationem. ⁊ ad id quod fertur. ⁊ motus em̄ ⁊ loci mutatio vna est ab eo. quod fertur. quia vnum ⁊ non quodcunqz ens Et namqz deficiet sed aut ratione. Et namqz determinat priorem ⁊ posteriorem motum hoc. Sequitur autem ⁊ hoc quodammodo ad punctū Et punctum enim continuat longitudinem ⁊ determinat. Est enim huius quidem principium illius autem finis. Sed cum sic quidez accipiat aliquis tanquam duobus vtens vno necesse est stare si principium ⁊ finis idem punctum erit. Ipsum autem nunc propter id quod mouetur quod fertur semper alterum est Quare tempus numerus non sicut eiusdem puncti quare ⁊ principiuz ⁊ finis. sed sicut vltima eiusdem magis ⁊ non sicut partes ⁊ propter quod dictum est. Medio enim puncto tāquam duobus vtetur. ergo quiescere accidit. Et adhuc manifestum q̄ nulla pars ipsum nunc tempo/ris est. neqz diuisio motus. sicut nec puncta li/nee. linee enim due partes vnius sunt. Secūdum quidem igitur q̄ est terminus. ipsum nūc non est tempus sed accidit Scōm vero q̄ numerat numerus Termini quidem em̄ illius solum sunt cuius sunt termini Numerus autem qui est horum equorum decem alibi ⁊ alibi est Q̄ quidem igitur tempus est numerus mot9 fm prius et posterius non continuum continui nanqz manifestum est.

Hic Arestoteles ponit alia duo que dicuntur de ipso nunc. quorum primum est. q̄ tempus diuiditur ⁊ continuatur per nunc. Secundum est q̄ nunc non est pars temporis. Primum probatur dupliciter Primo sicut se habet mobile ad motum. ita nunc ad tempus. sed continuitas motus est ex mobili. ergo continuitas temporis est ex nunc. Et similiter motus diuiditur ad diuisionem mobilis. ergo etiam diuiditur tempus ad diuisionem nunc. Secunda ratio sumitur ex parte linee ⁊ puncti. quia sicut se habet punctum ad lineam. ita nunc ad tempus. sed punctus continuat ⁊ diuidit lineam. ergo nunc continuat ⁊ diuidit tempus. Circa quod sciendū q̄ pūctus in linea accipitur dupliciter. Uno modo fm q̄ est in linea in potentia. ⁊ sic continuat lineam: qz punctus continuans non est in linea fm actum pūcti. Alio modo punctum continuans capitur fm q̄ assignat actu in linea. ⁊ sic diuidit lineam. quia ex hoc q̄ actu fit pūctum in continuo. sic sumuntur plures partes linee Similiter est dicendum de nunc temporis. quia nunc temporis capitur dupliciter Uno modo fm q̄ est potentialiter in tempore. ⁊ sic continuat tempus Alio modo accipitur fm q̄ assignatur sub actualitate ipsius temporis. ⁊ sic diuidit ipsum tempus. Est tamen differentia inter punctum ⁊ nunc. quia punctum est quoddaz stās et permanens sicut etiam linea. ⁊ ideo possumus idem punctum bis accipere. ⁊ vti eo vt duobus. sed ipm nūc non est stans sicut nec tempus. ideo oportet alterū nūc capi fm rationem in quo incepit motus. ⁊ in quo terminatur. Vnde tempus non mensurat hoc modo motuz q̄ aliquod idem accipiatur vt principiuz vnius ⁊ finis alterius. sicut contingit quandoqz in puncto. sed tēpus magis mensurat motum accipiendo duo vltima temporis. scilicet duo nunc que tamē non sunt partes temporis. Secundum est. q̄ nunc non est pars temporis. Quod sic probat. sicut se habet momentum vel mutatum esse ad motum. ita nunc se habet ad tēpus. sed momentum vel mutatuz esse non est pars motus. ergo nūc non est pars temporis. Hinc patet. quia momentuz est aliquod indiuisibile. sed quelibet pars motus est diuisibilis.

Inimus autem numerus qui simpliciter quidem dualitas est. Quidam autem numerus est. qui est quidem sicut est. aut tanq̄ non. vt linee minima multitudine quidem est due aut vna. Magnitudine quidem nō est minima. Semp em̄ diuidit omnis linea Quare similiter ⁊ tp̄s. Manifestū em̄ quidem est fm numerum vnū aut duo: fm vero magnitudinem non est.

Quatuor proprietates temporis

Hic ponit ea q̃ dicunt de tpe. ⁊ sunt q̃tuor. Primus est q̃ in tpe inuenit minimũ. Secũm est q̃ in tpe inuenitur multũ ⁊ paucũ. breue ⁊ longũ. nõ ãt velox ⁊ tarduz Tertiũ est q̃ tps est simplr vnũ nũero. ⁊ fm ꝗd stẃ plura tpa. Quartũ est q̃ tps ꝓgnoscit motu ⁊ ecõtra. Deinde ponit rõnes illoꝝ q̃ dicunt de tpe. Vñ rõ ꝑmi est. qz tps est numerus. sed in numero reperit minimũ. qz vnitas. ḡeriã in tpe repitur mĩmũ. Est tñ. vez q̃ quodam mõ in tpe nõ reperit minimũ. qz tps est cõtinuũ ⁊ ꝓtinuũ est semper diuisibile in infinitũ. ⁊ in eo nõ repit minimuz ¶ Et qñ dr q̃ ista repugnant ad inuicẽ. Dõm q̃ tps accipit duplr. Uno mõ fm q̃ hz ordinem ad numer. ⁊ sic repitur minuz in tpe. s. vna hora inter horas. ⁊ vna dies inter dies. Alio mõ accipit tps fm se. ⁊ sic in tempore nõ dat minimũ fm pres integrales. ⁊ ideo vna hora est minima in rõne hore. sed in rõne tpis est diuisibile in infinitũ. Sic sil'r est in q̃libet alio continuo. qz quodlibet continuũ ꝓportum ad numer. pt esse minimuz. sicut vnũ lignum rõne illius quod est vnũ sic est minimũ. sed non rõne illius quod est continuũ

Manifestũ est aũt ꝓpter qd tardũ et velox nõ dr. Multũ ãt ⁊ paucũ ⁊ breue ⁊ longũ Secundũ eẽ ꝗdẽ q̃ ꝓtinuũ est ⁊ longũ ⁊ breue. Secũm ãt q̃ numerus multũ ⁊ paucuz. velox ãt ⁊ tardũ nõ est. Neqz eẽ numerus quo nũeramus velox ⁊ tardus vllus est.

Hic ꝓnter ponit rõ secũdi. ⁊ est. qz tps est numerus. et etiã est numerus cõtinuus. Ex hoc ḡ. q̃ tps est numerus in eo repiunt multũ ⁊ paucũ. qz illa reperiunt in numero. est eẽ aliqs nũerus paucus et aliqs numer' multus. Sed ex eo q̃ tps est aliqd cõtinuũ sic in tpe reperiunt longũ ⁊ breue. qz longitudo ⁊ breuitas sunt ꝓdictiones cõtinui. Sed in tpe nõ inueniunt velox ⁊ tardũ. cuius rõ est. qz de rõne velocis ⁊ tardi est esse enumeratuz et mensuratũ tpe. qz velox est qd in puo tpe multũ pertãsit. ⁊ tardũ est qd in lõgo tpe paucũ ptãsit. sed tps nõ est aliqd numeratũ tpe. hz est ipemet numerus.

Et idem autem vbiqz simul ⁊ prius ⁊ posterius non idem. quia ⁊ mutatio presens quidẽ vna facta autem et futura altera est. Tempus autem numerus est. non quo muneramus sed quod muneratur. Huic autem accidit prius ⁊ posterius semper alteruz. Ipsa eẽ nunc semp altera. Est autem numerus vnus quidẽ ⁊ idez qui est centum equorum ⁊ qui est centum hominum. Quorum autem numerus alter est eq̃ ab hominibus. Amplius sicut contingit motum esse eundem. ⁊ vnum iterum et iterum. sic et tempus contingit. vt hyemem aut ver aut autumnum

Hic ostendit quomõ tps sit idem ⁊ nõ idem Et dicit q̃ simplicit est vnum ⁊ idem tempus vbiqz. i. respectu oim. ⁊ hoc sic probat. qz tps est numerus motus nõ cuiuscunqz. sed ꝑmi motus. iam ꝑmus motus est vnus etiam numero. ⁊ simpliciter. ergo tempus est vnũ numero ⁊ simpliciter. Tps eẽ ꝑmo mẽsurat motũ primi mobilis. ⁊ per illum motum etiam mensurat omnes alios motus. Hinc patet. quia totus motus celi acceptus fm suam totalitatem est vnus numero. sicut patet octauo phisicoꝝ. Non eẽ inter duos motus circulares opz intendere quietem vt ibidem dr. Unde patet q̃ si tempus diuersificaretur fm diuersitatem motus absolute tunc non esset idem tempus omniũ. quia non est vnus motus omniũ. Et quo etiam fundamento ostenditur q̃ capiendo tempus fm eius partes. tẽpus nõ est vnuz qz sicut motus celi variat fm diuersas reuolutões q̃ reuolutiones a se inuicem eẽ distinguunt numero potentiali ⁊ simile est de tempore. quia totum tempus est vnũ numero actuali. sed partes temporis reiterantur fm numerum potentialem. ⁊ non fm numerum actualem sicz etiam partes motus

Vtrz tempus possit idẽ nũero reiterari Dõm q̃ tempus est reiterabile in spẽ. sed nõ in numero. Circa quod sciendũ q̃ due ꝓtes tpis differũt ab inuicem numero potentiali. q̃ruis sint vnũ numeri actualis. sicut eẽ dicũ est. totum tps est vnuz numero in sua totalitate. sed ꝓtes temporis possunt nihilominus a se inuicem distingui

Ortrgo an tps sit reiterabile: qd duplr pt intelligi. Primo an tps qd fuit in ꝑterito pt adhuc semel resumi sicut dies que heri fuit põt p diuinã potentiã adhuc semel fieri ⁊ resumi Dõm q̃ illa dies non pt resumi fm numer. sed bñ fm spẽm. s. fm q̃ dies. sed nõ fm q̃ illa dies. Et rõ illius est. qz impossibile est aliquod successiuũ idẽ numero redire. etiã p diuinã potentiã. Et ideo q̃ruis deus pt repare angelũ annihilatũ eundẽ in numero. qz est aliqd permanens in sua natura nõ pt tñ reiterare idez tempus numero. nec eundẽ motũ numero. Et rõ istius est. qz in ipsis rebus successiuis esse rerum consistit in fluxu ⁊ ꝓtinuitate penes fluxum deficiente. ergo tali continuitate non potest illa res eadem numero redire.

Non solum autem motum tempore metimur sed motu tempus propter diffiniri ad inuicem. Tempus quidem eẽ determinat motum cum sit numerus ipius. motus autẽ tps

Et dicimus multũ aut paucũ esse tẽpus motu mensurantes. sicut ⁊ in numerabili numerũ Numero quidẽ equoꝝ multitudinẽ cognoscimus. Iterũ aũt vno equo equoꝝ numeruz ipsum. similiter aũt ⁊ in tpe ⁊ in motu est. Tem-

pore q̃dem eim̃ motum. motu autem tempus mensuram⁹. et hoc rationabiliter accidit Imitatur eim̃ magnitudinē q̃dem motus hūc autē tempus. eo q̃ quanta ⁊ ꝓtinua sunt diuisibilia Propter quidem enim magnitudinem esse huiusmodi motus hoc sustinet. propter aūt motū tempus: ⁊ mensuramus magnitudinez motu. et motū magnitudine. Multā eim̃ dicim⁹ esse viam si processus multus. Et hunc multum si vna multa: Sic igitur tempus si mot⁹ et motum si tempus.

Hic ꝓnr probat quartū duab⁹ rationib⁹. quar̃ prima stat in hoc. temp⁹ est numer⁹. sed numerū cognoscimus p̃ numerabilia. ⁊ numerabilia p̃ numer̃. ergo cognoscit temp⁹ motu. ⁊ motus tempore. Dinor̃ patet exemplariter per numer̃ equor̃ ⁊ numerū miliariū. q̃ dicit Aresto. q̃ cognoscimus numer̃ equor̃ ex hoc q̃ cognoscimus equū. oportet eim̃ primo cognoscere vnū equū et postea alterū aūt̃ cognoscam⁹ numer̃ equor̃. Iterꝫ ꝓgnoscimus numer̃ miliariū ex vno miliari. Secunda ratio stat in hoc. quecūq̃ consequūt̃ seinuicem in quantitate. ibi vnū potest mensurare alter̃ ⁊ econtra. sed tp̃s et motus consequunt̃ seinuicē in quātitate. ergo vnū p̃t mensurare alterū ⁊ ecōtra. Maior patet exēplariter. q̃ qnandoq̃ vinū mensurat amphorā. ⁊ q̃nz amphora vinū propter equalitatem q̃ntitatū. Minor patet. q̃ dicimus motū magnum q̃n̄ temp⁹ est magnū. ⁊ dicimus tp̃s magnū q̃ndo motus est magn⁹

Ar. Ex hoc sequeret q̃ tempus nō esset magis mēsura motus q̃z econtra. Dicendū q̃ aliquid mensurat alter̃ dupliciter. Vno modo per se et ex sua ꝓpria natura. ⁊ sic tēpus mensurat motum. Alio modo aliquid mensurat alter̃ quo ad nos ⁊ p̃ accidens et sic mot⁹ mensurat temp⁹. Qd̄ patet. quia nō habēt se eodē modo ad mensurandū. Et similiter d̄ q̃uis p̃ accidens vinū q̃ndoq̃ mensurat amphoram. tamē per se amphora mensurat vinū. vnde ꝓtingit q̃ q̃nz motus est nobis notior q̃z temp⁹. q̃ sic quādoq̃ mēsuramus tēpus p̃ motū quo ad nos. sicut scriptores q̃nz noscunt horas ex actione scribendi.

Ar. Temp⁹ causat ex motu. ⁊ ergo in motu est p̃or ratio mensurandi q̃z in tempore Dicendū q̃ tp̃s ⁊ motus p̃nt dupliciter ad inuicē cōparari: Vno modo in ratione existendi. ⁊ sic mot⁹ precedit tēpus ⁊ est causa eius. Alio modo ꝓparant̃ ad inuicez in rōe mensure. ⁊ sic tp̃s ~~non~~ est cā mot⁹

Vonia autem est tempus metrum motus ⁊ eius q̃d̄ est moueri. Mensurat autem sic motū in determinādo quendā motum quo mensurabit totum. sicut longitudinez cubitus in determinādo aliquā magnitudinem

Motus
Mobile
Questibile
Omnes
st in tpe

que metit̃ totum. Et est motū in tpe esse. Mēsurari tpe ⁊ ip̃m ⁊ esse eius. Sil' eim̃ ⁊ motum ⁊ esse motus mensurat. ⁊ h̄ est ipsi in tpe eē mēsurari ipsius esse. Manifestū āt q̃ ⁊ alijs h̄ est in tpe esse. mēsurari esse ipsor̃ sub tpe. In tpe eim̃ eē duor̃ est alter̃. vnū q̃dem esse tunc quādo tp̃s est. vnū aūt sicut q̃dam dicimus. q̃ in numero sunt. Hoc aūt significat. aut sicut ptē numeri ⁊ passionē. ⁊ oīno quod numeri est aliquid. aut quod est ipsius numerus Dēnd

Posita diffinitōe tp̃is ⁊ eius ꝓprietatib⁹. conseq̃ntet determinat de tpe p̃ ꝓparatōem ad ea que st̃ in tempe Primo q̃ determinat de his q̃ absolute st̃ in tpe. Secūdo determinat de his q̃ sunt in tpe p̃ ꝓparatōem ad ea q̃ non st̃ in tpe. Est q̃ intentio Aresto. q̃ mot⁹ mobile ⁊ ḋes st̃ mensurabilia tpe. ⁊ d̄ q̃ differēter motus et mobile sunt in tpe. q̃ mot⁹ est in tpe tam q̃ ad substātiam q̃z q̃ ad eius duratōem. sz mobile mēsurat tpe fm q̃ hz successionē ⁊ durationē. ⁊ nō fm substātiā Et rō diuersitatis est. q̃ aliq̃d mensurat tpe fm q̃ hz ꝓnnuaz successionē. sz motus fm suā substam ⁊ duratōem hz successionē sz mobile solū hz successionē q̃ntū ad eius durationē. ⁊ nō q̃ntū ad eius esse. ⁊ iō mobili cōtrīdet nunc tpis ⁊ nō tp̃s. ⁊ mēsurat tp̃s motū nō p̃nme totuz. sed vnā partē q̃ p̃s vlterius mēsurat totū. Et occasiōe illius q̃a dixit q̃ mot⁹ ⁊ mobile mensurant̃ tpe. oūdit vtq̃ sit idē esse in tpe ⁊ mēsurari tpe: Et circa h̄ dicit q̃ aliq̃d esse in tpe p̃t intelligi dupl'r Vno mō d̄ aliq̃d eē in tpe q̃ est sil' cū tpe Alio mō aliq̃d d̄ esse in tpe. q̃ est passio tpis. Tercio mō aliq̃d d̄ eē in tpe. q̃ mēsurat tpe. Qd declarat istā distinctōem p̃ sil'itudinē de nūero. q̃ tp̃s est numer⁹. sz tripl'r d̄ aliq̃d esse in nūero. Primo q̃ est sil' numero. Secdo q̃ ē passio nūeri. vt par ⁊ impar Tercio q̃a mēsurat nūero. Aresto. q̃ excludit ēlos duos p̃ imos modos. ⁊ d̄ q̃ nō oz h̄ dici esse in tpe. q̃d̄ est sil' cū tpe: q̃ sic esse in tpe eēt idē sicut esse cū aliq̃ tpe. ⁊ sequēt̃ q̃ ista eēt admittenda. celū est in grano milij. sed h̄ē inconueniens. Nec etiā valet sēdus mod⁹. q̃ q̃ dicim⁹ aliq̃d esse in tpe. dicimus aliq̃d esse in alio sicut in mēsura extrinseca. sed subiectū alicui⁹ passionis nō est mensura extrinseca passionis. sic q̃ relinquit terci⁹ modus q̃ esse in tpe est mēsurari tpe. ⁊ p̃ hoc soluit ꝓposita q̃stio. q̃. s. idem st̃ mēsurari tpe ⁊ p̃prie esse in tpe.

Ar. Ergo ista est falsa. deus est. q̃ deus non est in tpe. quod tamē videt esse dicendū. q̃ omne verbū ꝓsignificat tempus. vt patz ex diffinitōe verbi Dōm est p̃mo q̃ aliq̃ exponebāt illā positionem fm p̃mū modū esse in in tpe. dicebant eim̃ q̃ ille esset intellectus istius propositōis. deus est. i. deus est sil' cum tpe nostro. sz ista opinio nō valet. q̃ tūc ista p̃ō non eēt necessaria. deus est. sed p̃ accēs. q̃ q̃nz nō erit tp̃s nr̃m et ideo p̃ accidens nunc est. q̃d̄ est tp̃s nostrum. ⁊ p̃ q̃ns q̃ deus est cū tpe nostro est p̃ accidēs. Dōm est q̃ q̃n d̄ in diffinitōe verbi. verbū est q̃d̄ ꝓsignificat tp̃s. ibi tp̃s extendit̃ ad oēm mensurā duratōis. s. ad eternitatem

zō pte duc 3 p̃a

2ª

Illud quod est in tpe

motus q̃ m tpe

euiternitatem ⁊ tp̃s nostrũ. cuz ergo dr. deus est. ibi est ꝓsignificat tp̃s qd̃ est mẽsura eternitatis. ⁊ ibi angelus est. est ꝓsignificat tp̃s qd̃ est mẽsura euiternitatis. Et q̃ dicũtur aliqua ꝓba absolui a tẽpore. s. tpe nostro. sicut cõiter dr in ꝓmo perihermenias. capo de verbo

Qm̃ aũt numerus tp̃s est. ip̃m q̃dem nunc ⁊ ꝓus: et q̃cunqz sunt hmõi. sic in tpe sunt. sicut in numero vnitas et supfluus et par. Hec q̃dem numeri aliquid. illa vero temporis aliqd sunt. Res aũt sicut in numero in tpe st. Si aũt hoc est. ꝓtinentur sub numero. sicut q̃ sunt in loco sub loco. Manifestum aũt est qm̃ non est in tpe esse qũ tp̃s est. sicut neqz in motu esse neqz in loco. qũ locus ẽ et motus. Si em̃ erit qd̃ est in aliq̃. sic omnes res erunt in quolibet et celum in milio. Qm̃ em̃ milium est. est ⁊ celũ Sed hoc quidem accidit. illud aũt necesse est ꝓseq̃. et ei q̃d est in tempore esse quodaz tẽpus q̃ndo et illud est. et ei q̃d est in motu eẽ tũc motum. Qm̃ aũt est sicut in numero. in tpe accipietur ad plus tp̃s. omi eo q̃d est in tpe. Vũ necesse est omia q̃ sunt in tpe contineri sub tẽpore. sicut alia q̃cunqz in alio sunt. vt q̃ sunt in loco sub loco. Et pati iã aliq̃d sub tempore: sicut et ꝓsueuimus dicere. q̃a tabefacit tp̃s ⁊ senescunt omia sub tpe. et obliuiscit ꝓpter tempus sed nõ didicit. neqz nouum factũ est neqz bonum. Corruptõnis enim causa p se est tempus. Numerus etem̃ motus est. Motus aũt distare facit quod est

Hic Aresto. dr que sunt illa que non st in tpe. qz ex hoc q̃ cognoscimus ea que non st in tpe possum⁹ cognoscere ea q̃ sunt in tpe Vult ergo Aresto. q̃ illa q̃ semp st. nõ st in tpe. sic scz q̃ mensurant tpe. ⁊ hoc ꝓbat ex duab⁹ ꝓditionib⁹ q̃ conueniunt illis que st in tempore. Prima est. q̃ ea que st in tempore exceduntur a tpe. Cuius rõem ponit. qz aliquid est in tempore sicut numeratũ in numero. sed est ꝓditio numeri q̃ ꝑ semp capi nũerus maior omni numerabili. ergo etiã potest capi tempus qd̃ est maior omni eo quod mensurat tẽpore. Patz etiã p similitudinẽ ad locũ. qz sicut locus sp maior ẽ eis que ꝓprehendunt in loco. saltem quo ad corp⁹ ꝓtinens Ita etiã tp̃s maius est eo quod includit in tẽpore. Conuenit em̃ in hoc q̃ tã locus q̃ tẽpus mẽsurant extrinsece. Consequenter ponit secãm conditionem illorũ q̃ sunt in tempore. ⁊ est ista q̃ illa q̃ sunt in tpe pariunt aliqd in tpe. ⁊ hoc ꝓbat dupl'r. primo ex communi modo loquendi. secũdo p ratõem: Ex cõmuni modo loqndi sic. qz consueuim⁹ dicere q̃ aliqua senescũt putrescũt et corrumpũtur ex tẽpore. ⁊ aliquis obliuiscit eorũ que cognouit ex tẽpore. ⁊ ideo non est causa boni. quia nullus addiscit ex tpe. si aũt aliquis addiscat in tpe. hoc est ꝓpter operatõem quam fecit in tpe. Et addit istã rõnem qz tẽpus est numerus motus. sed mot⁹ ex sua natura facit rem distare a sua ꝓmeua dispositione. cũ ergo tp̃s sequat motũ. etiam tempus habet in se illam conditionẽz motus. qua scz dr aliquid remoueri a sua primeua dispositione ex tempore

Quare manifestum est. quoniam que semper sunt ꝑm q̃ semp sunt non sunt in tempore. Neqz em̃ continentur sub tempore. neqz mensuratur esse eorũz sub tempore. Signũ autem hmõi. quoniam neqz patiunt nihil a tempore tanq̃ non entia in tempore

Ethna ⁊ perpetua nõ st m tpe

Hic ex duab⁹ illis conditionibus concludit propositum. s. q̃ illa que semp sunt non sunt in tẽpore. qz nulla ꝓditio tp̃is ꝓuenit eis que sp sunt. nõ prima qz illud qd̃ sp est nõ excedit a tpe. qz hoc durat in infinitũ. sz nihil ꝑ excedere infinitũ Neqz secda ꝓditio cõuenit eis q̃ sunt sp. qz hoc qd̃ sp est nõ est corruptibile nec disponibile ad corruptõem. qz tũc nõ esset semp.

Tempus est causa generationis. quia multa generant ex tempore. ergo tẽpus nõ est causa corruptionis Dicendũ q̃ temp⁹ per se ⁊ ꝑm suam naturam est causa corruptionis. quia facit rem distare a sua primeua dispositiõe. sed per accidens ⁊ gratia alicuius quod addit ipsi tempori. sicut est act⁹ generationis labor ⁊ exercitium. ⁊ sic de alijs. sic tempus potest dici causa generationis

Motus est causa generatõnis. ergo ratio rectus nõ est bene assignata Dicendum q̃ mot⁹ capitur dupliciter. Uno modo ꝑm se ⁊ ꝑm suam propriã naturã ⁊ tũc motus est causa corruptionis. quia de ratione mot⁹ est q̃ abjciat terminum a quo. Alio modo accipit mot⁹ ꝑm q̃ est instrumentum mouentis ⁊ ꝑm q̃ stat sub intentione mouentis. ⁊ sic est causa generationis inquantum scz ipsum mouens intendit per motũ aliquid producere. sicut anima nobilis mouens celum intendit producere ista inferiora per talez motũ. ⁊ calefaciens aquã intendit producere calorem in aqua sed hoc non conuenit motui ex se. qz ꝑm se facit rem distare a sua primeua dispositione. quod sic intelligit. quia motus ex sua natura est remotiuus alicui⁹ forme in mobili. quia remouet terminum a q

Et semp est. ⁊ tamen mensurat tẽpore. q̃ non est verũ quod dicit Aresto. hic in textu. Dicendũ q̃ celũ accipit dupliciter. Uno modo ꝑm suam substantiam. ⁊ sic mensurat euo ⁊ non tpe. qz sp est Alio modo accipit celũ ꝑm eius motũ. ⁊ tũc potest adhuc capi dupl'r. Uno modo ꝑm totũ motũ ei⁹. ⁊ sic etiam ꝑm Aresto. non mensurat tempore. qz sp est. Alio modo accipit motus celi ꝑm eius partiales reuolutões tunc non sp est. qz illa reuolutio q̃ heri fuit hodie nõ est.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et sic tempore mensurantur.

Mensura nō sp excedit mensuratū. quia eternitas mensurat deum. ⁊ nō excedit mensuratū sed deū. Dicendū q eternitas ⁊ deus possunt capi dupliciter. Uno modo fm rem. ⁊ sic vnū non excedit alterū. quia vtrūq; est infinitū. sed vnum infinitū non excedit alterū. Alio modo accipiunt fm nostrū modū concipiendi. ⁊ tūc etiā eternitas concipit excedere deū sicut mensuratū. Unde patz q ista ꝓpō habet veritatē cū mēsuratū est finitū. sed si sit infinitū tūc non oportz mensuram excedere mensuratū Et si dicat. locus est mensura. ⁊ tū nō excedit locatū. q; est ei equalis. Dōm q q̄ uis locus fm ꝓpriam superficiē qua tangit locatū nō excedit locatū. tū excedit totū corpus locans. quo mō dicit Aresto. q superiꝰ elementū locat inferius

Uoniā aūt est tempus mēsuratio motus. erit ⁊ quietis metrū fm accīs Omnis em quies in tpe Non em sicut qd motum est necesse moueri. sic et quod in tempore est. Non enim motus tempus est. sed numerus motus. In numero autem motū contingit cē ⁊ quiescens. Non enim omne immobile quiescit. sed priuatum motu. aptum autez natū moueri. sicut dictū est in prioribus. Esse autez in numero est esse quendam numerum rei ⁊ mensurari esse ipsius numero in quo est. Quare si in tempore ⁊ sub tempore est. Mēsurabit autem tempus qd mouet ee quiescēs. fm q hoc ḋem motum. illud autem quiescens. Motū em ipsorum ⁊ quietem mensurabit fm q quīta quedam. Quare quod mouetur non simpliciter erit mensurabile sub tpe. fm q quantum aliquid est. sed fm q motus ipsius quantus. Quare q̄cūq; neqz mouent neqz quiescunt. neqz sunt in tempore In tempore em esse est mensurari tempore Tempus aūt motus ⁊ quietis mensuratio est:

Tempus e mēsura qetis q

Nic (quia Aresto: supra dixit. q tēpus est mensura motus) etiā vult ostendere q tps est mensura quietis. et primo proponit intentū. s. q tps est mensura motꝰ primo ⁊ ꝓprie. sed etiā tēpus ē mensura ḋetis secundario inquantū quiescens aptum natū est moueri. Deinde excludit argumentū quo posset videri q ḋes non mensurek tēpore. cū dicat diffinitio tēporis. tēpus est numerus motꝰ. sed quies non est motꝰ. ergo videt q ḋes nō mensurek tēpore. Dicit Aresto. q tps est numerꝰ motꝰ et non est motus. si aūt esset motus tunc quies non possz mēsurari tempore cū non sit motus. sed qz est numerus motꝰ. ideo potest etiā tēpus esse nūerus ḋetis. qz omne quiescens natū est moueri pro tēpore in quo ḋescit Tūc probat Aresto. ꝑncipale propositū. q etiā quiesces mēsurek tēpore. Et stat ratio in hoc. esse rei mobilis mensurak tpe. vt patet ex diffinitōe tēporis. sed idē est cē rei mobilis ⁊ esse rei ḋescibilis. g etiā esse rei ḋescibilis mēsurak tpe. Minor patet. quia habitꝰ ⁊ ꝑuatio habent fieri circa idē. sed ḋes est ꝑuatio motꝰ. ergo circa vnum ⁊ idē cē habent quies ⁊ motus. Unde ptz q sicut mobile mensurak tēpore fm eius duratōez ⁊ non substantiam. sic etiaz quiescens. sz ḋes mēsurak tpe tā fm substantiā q̄ fm successionē siue durationē eiꝰ. sicut etiā motꝰ

Manifestum igit quoniā neqz quod nō est omne in tempore erit. vt quecūqz non contingit aliter. sicut dyametron. lateri symterō Omnino enim si mensura est tempus motus p se. aliorum autem fm accidens. manifestum est q quorum esse mensurat. his omnibus inerit esse et in moueri et quiescere. Quecunqz quidem igitur generabilia ⁊ corruptibilia sunt. et omnino que aliquando quidem sunt. aliquando autem non sunt. necesse est in tempore esse Est enim quoddam tempus plus quod excellit esse ipsorum. ⁊ mensurat substantiam. Ipsorum autem que non sunt. quecunqz continet tempus. Alia quidem erant vt Homerus aliquando erat. Alia vero erunt in futurorum aliquid vtrunqz continet. Et si ad ambo vtraqz. et erant et erunt. Quorum autem non continet. nequaq̄ neqz erit. neqz ē. neqz erat. Sūt autem huiusmodi eorum que non sunt quorumcunqz opposita semp sunt. vt asymetrō ē dyametron semper est. ⁊ non erit hoc in tempore. ergo neqz symetron. Unde semper non est. quia contrarium est ei quod semper ē Quorumcūqz autem non semper est contrariū Nec autem et possunt esse et non esse. ⁊ est generatio et corruptio ipsorum

Nic (quia superius dixit: q illa que sunt semper nō mensurantur tempore) vult ostendere vtrum illa q̄ non sunt vel nunq̄ erunt mensurantur tempore. Et circa hoc est sciendū q duplicia sunt non entia. quia quedam impossibile est esse. ⁊ talia non entia non mensurant tpe. Cuius rō est. qz tempus est numerus motus ⁊ ḋetis. et ideo que mensurant tēpore vel sunt mobilia vel ḋescl

Pertinet ob iectio

Omnis tpalis & mobilis rerum est vnus tempus

bilia. quod patz ex hoc. qz generabilia et corrupti bilia q̃ sunt mobilia mensurant tpe. sed q̃ impossibile est eē nō sunt mobilia. g̃ nō mensurant tpe. Alia sunt nō entia q̃ quōz erunt vel fuerūt. vt adā & antixps. & talia non entia nō mēsurant tpe q̃ fuerūt p̃terito. & q̃ erūt futuro. vñ patz. q̃ ea q̃ sunt sp non mensurant tempore & que impossibile est esse etiam nō mensurant tempore

QVtz omniū rerum tpaliū et motuum sit vnū tempus. Dōm q̃ sic. quod patz pzio autoritate Aresto. in textu dicentis. q̃ tēpus simplr est vnum & fm quid variatur fm ptes temporis. & ratō est. qz accīs habet numerum a suo subiecto. cum ab ipso indiuiduat. sed subiectū tpis est vnum numero. scz motus primi mobilis. ergo etiam tempus est vnum numero. Vnde sicut talis motus variat fm diuersas reuolutiones. sic scz q̃ ille reuolutiones distinguunt a seinuicem numero potentiali. & tñ totus motus est vnus numero actuali. sicut pater in octauo huius. ita etiam de tēpore qz tempus est vnum numero. & tñ diuerse ptes temporis correspondentes illis diuersis circulationib mot̃ sunt diuerse numero. nō actuali. qz ab inuicē distinctionem non hñt actualem sed potentialē. qz diuisibiles stz. Et simile pōt inueniri in quolibet continuo etiā permanente. quia manifestum est. q̃ lignum decem pedum est vnum numero. et tñ p̃mus pes in ligno non est decim̃ sed q̃titas primi pedis distinguit a q̃titate vltimi pedis. nō numero actuali. sed potentiali. qz potest q̃titas primi pedis diuidi a quantitate vltimi pedis.

SI tempus est passio motus. g̃ stz plura tpa. qz sunt plures motus Dōm q̃ tps dupl̃r pt cōparari ad aliquem motum. Vno mō sicut accidens ad subiectū. & sic nō ꝓpatur ad quēlibet motū. q̃a sic essent plura tpa. sed solū ad vnū motū. s. p̃mi mobil̃. qz est in illo sicut accidens in subiecto. Cuius rō est. q̃a in omni genere simplicissimū & p̃mū illius generis ē mēsura alioz. sicut patz decimo metaphisice. sed inter omēs motus. motus celi est simplicissimus. qz ptransit maior spaciū in minori tpe. ergo opz oēm alium motum mensurari p illum primū motū gratia tpis. & p ꝓnēs p tempus quod est accīs primi motus. Alio modo ꝓparat tempus ad aliquem motū sicut mensura ad mensuratū et sic tempus ꝓpatur ad quemlibet motū. quia cuiuslibet motus tempus est mensura

SIcut mēsura dz eē vnita mēsurato. sz tps est in p̃mo mobili. g̃ nō pt eē applicatū motib istoz inferioz. & p ꝓnēs nō pt mēsurare mot̃ istoz inferioz. Ratior patz. qz flescula nō applicata vino nō mēsurat vinū Dōm q̃ tps pt alicui dupl̃r applicari. Uno actual̃r & p informationē. sic q̃ est forma actual̃ illi cui applicat. & sic tñ applicat p̃mo motui. Cui applicat tps dupl̃r. vno vt ꝓpria passio. & sic applicat ei fm suā rotalitatē. qz sic nō excedit nec excedit ab ipo. vt dictum est. Alio applicat tps p̃mo motui. vt mēsurans ip̃m. et sic applicat p̃mo motui fm suas ptes. qz sic tps excedit ptes p̃mi mot̃. Alio applicat tps alicui virtual̃r. & sic tēpus applicatū est omnib motib. Cuius rō est. qz motus primi mobilis est cā oīm motuū alioz. Cū g̃ quelibet cā virtualiter est in suo effectu. ille motus primi mobilis sp manet virtualiter in motib oīm alioz secundum motum. Et si dicat. si ergo tps est in alijs motibus a motu primi mobilis solum virtual̃r. g̃ mēsurat tñ virtual̃r Dōm negando ꝓnam. qz aliq̃d assistens alicui virtual̃r potest illud mensurare etiam actualiter. sicut pater exemplariter. si sit aliqua vlna que actualiter est in aliquo loco. tūc si aliquis capiens filū habens similem longitudinem vlne potest p filum mensurare pannū non existente vlna in illo loco etiam actualiter. Cuius rō est. quia in tali filo est vlna virtualiter. Unde pater q̃ p̃mo & principaliter tps mensurat motū p̃mi mobil̃. scz fm suas partes. & deinde per illum motū mensuratur alij motus. per hoc scz q̃ ille motus applicat ad alios motus. Quod iterū pater exemplariter. qz mensuramus dies per horas. & hore sumūtur fm motuz celi. q̃a quando est semimotus celi. tunc sunt duodecim hore. & quando est totalis motus celi. tunc sunt vigintiquatuor hore. ergo oīa per motū celi mensurant gratia temporis. qd̃ est in motu primi mobilis

SIdem nō potest esse accidens alicui & mensura extrinseca. sed tempus est accidēs motus. ergo non potest esse mensura extrinseca Dicendū q̃ motus celi potest dupliciter capi. Uno modo fm suam totalitatē. & sic est accidens motus primi mobilis. Alio modo accipit motus celi fm partiales reuolutiones. & tunc tempus nō potest esse accidens motus. sed est mensura eius. Ex quibus dictis reprobant opiniones aliorum: quia quidam accipiebant causam vnitatis temporis ex numero. quia est vnus numerus pro multis rebus numeralibus. ergo est vnū tempus omnium tēporaliū. qz tempus est numerus. & arguebant sic. est vnus numerus in ordine ad multa numerabilia. ergo ē vnū tempus in ordine ad multa temporalia. Sed dicē dū est q̃ argumentum non valet. qz bene procederet de numero absoluto quo numeram̃. quia ille est vñ. sed nō est verū de numero numerato. quia numer̃ numerat̃ variat fm res numeratas. sicut dicit Arestoteles in fine huius tractatus de tempore. quia decez canes & decē boues sunt bene vnius numeri. sed nō est vñ denar̃. Alij ergo assignabant causam vnitatis tēporis ex alijs modis distinguendi. scilicet ex vnitate materie. vel ex vnitate eternitatis. & taliter assignātes argueb̄ sic. tempus est in reb corpalibus. sicut mensura vel accidens & res corporales ꝓuenūt in materia. ergo etiaz tēpus quod consequit corpora gratia materie erit vnum Sed istud non valet. quia illa que stz eadē materia non stz simpl̃r eadē. quia sic oīa ista inferioza essent eadem nisi forsan materialiter & materia remota. Alij autē assignabant vnitatem tpis ex vnitate eternitatis. qz tempus est eternitas participata. sed hoc nō valet. qz a p̃ncipio effectiuo remoto nō potest aliqua res distingui. qz si sic. tūc omnia ista inferioza essent eadem propter vnitatem primi mobilis.

SIcut mensura & mensurata debent esse vnigenia. i. vnius nature & forme. sed sunt diuersa mensurabilia. scilicet mobile quies & diuersi motus. g̃ etiam erūt diuersa tempora Dicendum q̃ mensura & mensuratum possunt capi dupl̃r. Uno modo fm proprias eorum naturas. & sic non oportet ea esse vnigenia. sz mensura potest esse alterius nature q̃ mensuratū. sicut patet de vlna & panno. Alio modo accipiunt fm rationem mensure & mensurati. & sic debēt esse vnius generis id est vnĩ rationis siue proportionis. quia ipsum mensuratum debet esse proportionatum mensure & econtra Per hoc ergo dicēdum est ad argumentū q̃ mot̃ accipiunt dupl̃r Uno modo fm suas specificas naturas. &

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

sic est verū q̃ sunt plures motus. ⁊ sic non correspondet eis tempus. Alio mō accipiunt motus fm q̃ in eis inuenit aliquod cōe. scz successio fm prius ⁊ posterius. et sic tps ꝓuenit motui vt mēsura et⁹. ⁊ iō est vna rō mensurandi in omnib⁹ motib⁹ mobili ⁊ quiete Simile est de liquorib⁹. quia sunt liquores diuersarum specieruz. q̃ tamen possunt mensurari p vnicā mensuram. qz ratō mēsurabilitatis in illis liquoribū nō ꝓuenit eis fm specificas ⁊ ꝓprias naturas. sed ꝓuenit eis rōe liq̃di. ⁊ sic etiā motus in quātitate q̃litate ⁊ vbi mensurat tpe fm aliqd commune qd est successio. ⁊ etiā q̃es mēsurat tpe.

Ar Tempus reperit in substātijs separatis. in quib⁹ nō est motus. ergo tps nō est numerus motus. Antecedēs pz. quia Augustin⁹ dicit sup Gen. q̃ deus mouet spūalem creaturā p tps Dicendum q̃ tempus accipit dupl'r. Vno mō. p tpe continuo fm q̃ tempus ꝓuenit ipsis corpib⁹. ⁊ sic temp⁹ nō inuenitur in separatis. Cuius ratō est. qz tale tempus mensurat motū ꝓtinuū. sed motus ꝓtinuus nō inuenit in substantijs separatis. nisi forsan p accidens gratia magnitudinis vel operatōis quam facit substātia spiritualis in magnitudine. sicut substantia separata dicit habere motū ꝓtinuū. quia ꝓtinue operat circa aliquod corpus sicut angelus subuertēs zodomā dicebat cōtinue mouerī nō gratia sui. sed gratia operis. quia ꝓtinue subuertebat. Aliud est tempus discretum. ⁊ sic loquit Augustin⁹ q̃ de⁹ mouet spiritualem creaturā p temp⁹ Cuius ratio iterū est. qz mensura ⁊ mensuratū debent correspōdere. quelibet autem successio requirit mensuram successiuā sibi ꝓportōnatā. sed in substātijs separatis nō est ꝓtinua successio operationum. sed est successio discreta. ergo nō correspōdet illis operatōib⁹ mensura siue tēpus ꝓtinuū. sed temp⁹ discretū Circa quod sciendū est q̃ deus vnica actōe et parte actus. ⁊ vnico medio intelligendi q̃d est sua essentia omnia intelligit. ⁊ ideo in deo nulla est successio. ergo nullū tempus correspondet sue operatōi. sed substātie separate intelligūt res pluribus medijs. qz p multas species intelligibiles. ⁊ q̃a nō possunt simul vti duabus speciebus intelligibilib⁹ vtūtur primo vna spē intelligendo vnam rem. ⁊ hoc in vno instanti. ⁊ deinde vtunt alia spē intelligibili intelligēdo aliam rem. ⁊ hoc in alio instāti. illa ergo successio discreta per plura instantia sic sibi succedentia vocat tempus discretum. vocant em tps propter successionem, ⁊ dicūtur temp⁹ discretū. qz nō habent ad inuicem ꝓtinuitatem. Vnde patz q̃ temp⁹ discretū nō potest esse in prēdicamento q̃litatis. qz nō mēsurat res quātas. sed operatōes immateriales. est ergo de p̃dicamento relationis. qz est relatio operationū successiuaꝝ discretaꝝ sibi inuicē succedentium. Ex quo patz secūdo q̃ temp⁹ dicit omnino equiuoce de tempe discreto et ꝓtinuo. quia Aristoteles pbat q̃ impossibile est tempus. s. ꝓtinuuz ꝓponi ex indiuisibilib⁹ sexto hui⁹. sed temp⁹ discretum componit ex pluribus nunc. Est em dissimile de numero discreto ⁊ ꝓtinua quantitate. impossibile est em ꝓtinuū componi ex indiuisibilib⁹. sed bene discretū ꝓponit ex indiuisibilibus. s. vnitatibus

Nō

Querit Unde sumat vnitas tempis specifica Et arguit q̃ nō ex motu. qz accidens nō habet entitatē vel vnitatem a suo subiecto. sed a differētia ꝓprij generis. ergo etiā temp⁹ nō habeb. entitatem vel vnitatem ex motu

Dōm q̃ duplex est entitas vel vnitas in accidentib⁹ scz numeralis. ⁊ illā habet quodlibet accidens a subiecto. quia subiectū est materia in qua ipsius accidentis. ⁊ hoc est qd dicit Aresto. q̃ accidens habet numerū a subiecto. Alia est vnitas specifica. ⁊ illā hz accūs a dñtia ꝓprij generis ⁊ a diffinitōe assignata in ꝓprio genere. q̃a ergo q̃litas ꝓtinua in ꝓprio genere diffinit p terminum cōem. ergo tps hz suā vnitatez specificā a nūc. qd est terminus cōis tpis. Dōm est q̃ ad q̃stitū q̃ tps hz vnitatem specificā a nūc ꝓtinuante. q̃ius habeat vnitatez numeralem a motu primi mobilis. Et sic argumentuz procedit ⁊ ꝓcludit verum

Ar Nō est idem nūc in toto tpe. q̃ tps nō est vnū spē Aūs pbat. qz tps finitum hz duos termios Dōm q̃ sicut hūt se pūcta in linea. ita nūc in tēpore. sicut ergo in linea finita st̃ bene plura puncta terminātia. sed est solū vnū pūctum ꝓtinuans a quo sumit̃ur spēs linee. sic etiam est de tpe. qz in tpe finito st̃ duo nunc terminātia. sed est tm vnū nunc ꝓtinuās p̃teritum et futurū ad inuicem. hoc em nunc necē est esse idē in substantia sicut probat in textu supra.

Ar Spēs rei ꝓgnoscitur ex opatōe. sed sunt plures opatōes tpis. q̃ sunt plura tpa specifica. Dicit pbatur. qz aliqñ tps corrumpit. vt ptz de hyeme. ⁊ aliqñ tps generat. vt ptz de estate. Dato: pz. q̃a p ridere ⁊ hinnire iudicamus diuersas spēs. q̃ etiā p corrumpere ⁊ generare Dōm q̃ duplices st̃ operatōes q̃dam st̃ opationes que ꝓueniūt alicui spēi fm se fm suam naturā. ⁊ si tales opatōes sint diuerse tūc ꝓgnoscimus aliam ⁊ aliā spēm ex illis opationibus Alie sūt opationes que ꝓueniūt alicui spēi siue nature p accidēs et p altez. ⁊ p tales opationes nō iudicamus d̃ā specificam. sic aūt ꝓtingit in tpe. qz tps generat ⁊ corrūpit grā motus in quo est ⁊ nō grā sui. qz motus diurnus celi qñz defert ad nos p̃ncipiū generatōis terrenascentiū videlicet solem: ⁊ tūc fūt generatōes in istis inferioribus et qñz a nobis elongat p̃ncipium generatōnis ⁊ tūc est tps corruptōis. Et hoc est quod d̃t Aresto. sedō de generatōe. q̃ equale est tēpus generatōis ⁊ corruptōnis. qz illa que generāt p solez. sicut terrenascētia. p media parte motus generant. s. in aduentu solis a nos. ⁊ ex alia p̃te motus corrumpit. s. in recessu solis a nobis. Une ptz q̃ motus est cā generatōis ⁊ corruptōis. ⁊ nō tempus. Quod pbat ex iaz ex signo. qz illa que st̃ immobilia st̃ simpl'r incorruptibilia. sicut sunt substantie separate. ⁊ qz quedam sunt immobilia fm substantiam. q̃ tamē sunt mobilia fm vbi. ⁊ iō talia corpa nō st̃ corruptibilia etiam fm subam. sed solū fm vbi Illa aūt que st̃ mobilia fm subam. sicut ista inferiora st̃ etiaz corruptibilia fm subam vel etiā fm ptē. sic elemēta. vl' fm totū sic mixta

Ar Motus celi mensurat tpe. ⁊ tū tps nō excedit illū motum Dōm q̃ motus celi p̃t dupl'r capi Vno mō fm suā totalitatem. ⁊ sic mot⁹ celi nō mensurat tpe. qz tps vt sic est accūs motus ⁊ nō mēsura eius. ⁊ sic est verū q̃ mot⁹ nō excedit a tpe. Alio mō accipit mot⁹ ille fm ptiales reuolutōes. ⁊ sic tpus excedit motum. ⁊ hz se ad motum vt mensura.

Psum autem nunc est continuatio tēporis vt dictum est prius. Continuat em tempus preteritum et futurum et omnino

Detūb. Nur. ig. de ꝓpri ⁊ mio.

terminus tpis est. Est em̃ hui⁹ q̃dē principiuz illius ãt finis. Sz hoc nõ sicut z linea in pñcto manēte manifestũ. diuidit ãt poña. Et inq̃ntũ q̃dē hmõi est. sp alterũ est ipm nũc. Inq̃ntũ ãt copulat. sp idē est. sicut z in mathematicꝭ li/neis. Nõ em̃ sp idē punctũ intellectu est. Diuidendum em̃ sp aliud est. Scdm ãt q̃ copulat vnũ idēq̃ penitus ē. sic z ipm nũc. Aliud q̃dē tpis diuisio fm potentiã est. Aliud ãt termin⁹ vtrozũq̃ z vnitio. Est ãt idē z fm idē diuisio z vnitio. cē ãt nõ idē est. Hoc q̃dē igit sic dr ipo rũ nũc. aliud ãt cũ tps qd est huius ppe sit ve/niet nũc. quia hodie veniet. venit z nunc. q̃a hodie venit. Sz in ilion facta st̃ nũc. neq̃ di/luuiũ factũ est uũc. tũ tps ꝛtinuũ est: sz qz nõ ē ppe. Ipm ãt nũc tps determinatũ p ꝓus nũc est. vt tũc destructa est troya. z tē erat diluuiũ Opz em̃ includi ad ipsum nunc. Erit em̃ q̃tũ aliqd ab hoc tpe in illud. z erit ad ꝑteritum

Postq̃ Aresto. determinauit de tempore quid est z qõo est p ꝓpatõem ad ea que sunt in tempore. hic determinat de tpe p ꝓpationem ad ea que noiantur fm tẽpus. s. de istis dcõibus nunc tũc iam olim repẽte z mõet dicit ꝓmo. q̃ nunc põt capi dupl'r. Uno modo ꝓprie put significat indiuisibile tps. z sic nunc habet tres conditiones. quar. prima est q̃ nũc ꝛtinuat tps. Cui⁹ ratio est. qz sicut se habet punctũ ad lineã. ita nũc ad tps. sed punctũ ꝛtinuat lineã. g̃ nunc tempus. Scda condi tio est q̃ tempus diuidit penes ipm nũc. qz si nunc accipiatur vt vnũ in actu tunc ꝛtinuat ipm tempus et si accipiat vt duo in actu tunc diuidit ipsum tempus idē tñ nũc est. s. ꝛtinuãs. qd est vnũ actu z multa in potentia. Simile est de puncto z linea. quod acceptũ vt vnũ cõtinuat lineã. z inquantũ accipit vt duo in potentia ē ꝓncipium diuisionis linee. z vt duo in actu diuidit lineam Tercia conditio est. q̃ hoc nunc sic diuidens z cõtinuans tempus est vnum fm rem z subiectũ. q̃uis ē multa tamẽ Deinde ponit scdam accceptiõez ipsius nunc dicens. q̃ nunc accipitur pro quolibet tempore quod est ꝓinquum presenti nunc. z tunc non accipitur ꝓprie. q̃a nũc ꝓprie est indiuisibile. sz isto mõ est tps ꝓinquũ presenti nunc. sicut dicimus nunc venit iohannes. i. in ꝑterito tpe. ꝓtio ꝑiti nunc. z nunc venit designando tps futurum ꝓximum presenti nunc. Deinde determinat de ipsis que hñt respectũ ad nunc. z ꝓmo determiat de pso tunc. z dr q̃ tunc est aliqd ꝑteritum tps copulatuz ad presens nunc fm aliquã certã distantiam. Exemplicgratia. vt tunc destructa est troya ibi tunc significat tẽpus ꝑteritum. qd est multũ remotũ a ꝑiti nunc. Nõq̃ em̃ pt significare tempus ꝑteritum. quod nõ est multũ distans a ꝑiti nunc. sicut si diceremus. tunc venit iohannes. i. in tpe ꝑterito ꝓinquo ꝑiti nunc. Ex quo ptz duplex drã inter nunc fm alterũ z tunc. Prima est. qz nũc secundo mõ acceptũ qd est nunc fm alterũ fcat solum tẽpus ꝓinquũ ꝑiti nunc. sed tũc potest ertã significare tẽpus distans a ꝑiti nunc. si tñ habeat certã distantiã. Secunda drã est. qz nunc scdo mõ acceptũ hz se indiffẽter ad ꝑteritũ z futurũ. sz tũc fcat solum ꝑteritũ tempus

Si vero neq̃ tẽpus est. qd nõ sit tũc. omne erit tps finitũ. aut ꝗ deficiet aut nõ. Siquidẽ sp est motus. aliud igitur aut idem multoties Manifestuz qm̃ z vtiq̃ sicut motus sic z tps est. Siq̃dem em̃ vnus z idez sit motus. aliqñ erit z tps vnũ z idem. sinautẽ nõ. nõ erit Qm̃ aũt ipsuz nũc principiũ z finis est. sz nõ eiusdẽ sed ꝑteriti q̃dem finis. principiũ aũt futuri habebit. sicut circulus q̃dantumõ. z in eodẽ ambitum z planũ. sic et tps semp in ꝓncipio z fine. Et ꝓpter hoc videt semp alterũ. Non em̃ sp eiusdẽ principiũ z finalitas ipm nunc. Simlr em̃ z fm idē opposita eēnt. z nõ deficiet itaq̃ semp em̃ in ꝓncipio est. Ipsuz aũz iam ppe est presenti atbamo nũc ps futuri tpis Qm̃ vadet iam qz ppe est tẽpus in quo futurũ est. z ꝑteriti tpis. qd nõ ꝓcul est ab ipso nunc. quando vadis. iam iui. Illion aũt destrui iam nõ dicimus. qz ꝓcul multũ est ab ipso nunc Ipsuz autem mõ ppe ꝑiti nunc est ps ꝑteriti. Quãdo venit. modo. si sit tps ꝓximũ ꝑiti nunc. olim aũt quod ꝓcul. Repente aũt quod in insensibili tpe est ꝓpter paruitatem Mouet Dubiũ

Nic aresto. ex hoc mouet vnam dubitationẽ. z intendit tale argumentũ. de quocũq̃ potest dici tũc. hoc est finitum. sz de quolibet tpe versus ꝑteritũ potest dici tunc ergo quodlibet tẽpus ꝓsus ꝑteritũ est finitum. qd est cõtra Aresto. viij. phisicor. qui ponit motũ z tẽpus esse infinita. Maior pz ex dictis. qz tunc dr aliqd tempⁿ ꝑteritum qd hz distantiã certã ad ꝑiti nũc. sz qd hz certã distantiã nõ est infinitũ Deinde ostẽdit impossibilitatẽ ꝓñtis. z minorẽ presupponit ex diffinitiõe ipsius tũc. z dicit q̃ impossibile est tps ꝑteritũ esse infinitũ. qz tps nõ potest accipi sine nũc. sz dato quocũq̃ nũc datur ꝓus tẽpus qz de rõne nunc est q̃ sit finis ꝑteriti z initiũ futuri. g̃ dato quocũq̃ tpe ꝓsus ꝑteritũ dabitur ꝓus tps. z sic tps versus ꝑteritũ est infinitũ. Sz ista rõ soluit. qz concludit ꝛtra fidem sic. qz nõ est verũ q̃ omne nũc est principiũ et finis. sz aliqd est nunc qd est tũ principiũ. s. futuri. vt est

primũ nunc in quo incepit mundus ⁊ tempus ⁊ omnia alia. ⁊ erit vnũ nunc qd̄ est tm̄ finis p̄teriti. s. in fine mundi. Ad p̄ncipale argumentũ d̄r ad maiorẽ. q̄ quodlibet tp̄s finitum pt significari p tũc. et ideo fm veritatẽ cum omne tp̄s sit finitũ quodlibet p tunc significari pt. Sed fm opinionẽ Arestotel' nõ est vera. q̄ quodlibet tp̄s potest significari p tunc nisi sit finitũ. Deinde determinat de alijs. ⁊ primo de iam q̄d significet. ⁊ d̄t q̄ iam d̄r esse ꝓpinquũ indiuisibili nũc. siue sit in p̄terito siue in futuro et ergo coincidit cũ ipso nũc sed d̄o mõ accepto Et dem̄ describit istum terminũ modo. dicens q̄ mõ est tp̄s p̄teritũ ꝓpinquũ p̄ñti nunc. sicut dicimus qñ venit iohes rñdetur mõ. i. in tpe p̄terito ꝓpinquo p̄ñti nunc. Sed olim f̄cat tp̄s p̄teritũ sicut mõ. ſz remotũ a p̄ñti nũc. vt olim hoc factũ est Et repẽte f̄cat tp̄s indiuisibile qd̄ est insensibile propter paruitatẽ

Qm̄ Quomodo differunt olim ⁊ quondã. Dicm̄ q̄ sic. q̄ olim refertur ad viuẽtes. ⁊ quondã ad mortuos. vt iste olim fuit prior in tali claustro

Mutatio aũt omnis a natura remotiua ẽ. In tpe aũt omia fiunt ⁊ corrũpunt̄. Vñ ⁊ alij quidẽ sapientissimũ dicebãt. Pytagoric⁹ aũt paron penitus indisciplinabile. q̄ obliuiscunt̄ in hoc rectius dicens. Manifestũ igitur qm̄ corruptiõis magis erit p se causa q̄z generationis sicut dem̄ est ꝑus. destructiuũ aũt mutatio p se est. Generatõis ãt ⁊ ipsius esse ẽ fm accidens. Signũ aũt sufficiẽs q̄ fit q̄dem nihil nisi moueat ipm̄ quodãmodo ⁊ agat. Corrũpitur aũt cum nihil moueat̄. ⁊ hanc maxime solemus dicere sub tpe corruptionẽ. Atuero neq̄z hanc tẽpus facit. sed accidit in tpe fieri ⁊ hanc mutationẽ. Q̄ quidẽ igitur tp̄s est. ⁊ q̄d est. ⁊ quot modis dicitur ipsum nunc. ⁊ quid modo. et quid iam. ⁊ quid olim. et quid repente dictum est.

Hic ꝓñter aresto. manifestat aliqua supius dicta vl' supposita. ⁊ sunt duo p̄ncipalia'. Primũ est. q̄ tp̄s est cã corruptõis Secũm est q̄ ois motus ⁊ mutatio est in tpe Primũ ergo ꝓbat rõne ⁊ signo Rõne sic. q̄ tp̄s ꝓiungitur sicut passio eius. ſz motus ex sua natura hz q̄ faciat rem distare a sua p̄meua dispõne. p hoc aũt q̄ res distat a sua primeua dispõne disponit̄ ad corruptionẽ. ergo tẽpus grã motus est causa corruptiõis. Vñ ex textu pz q̄ illoꝝ opinio est falsa q̄ dicebãt tp̄s esse cãm generatõis et esse sapientissimũ. Cãm quidẽ generatõis. q̄ generatiões fiunt in tpe. ⁊ esse sapientissimũ. q̄ generatio scie fit in tpe. Sz ecõtra est d̄o m̄ sicut dixit quidã pytagoric⁹ noie Paron. qui dixit tẽpus indisciplinabile. q̄ ꝓpter tẽpus accidit obliuio Cõtingit aũt generatõez fieri in tpe per accũs. inq̃ntũ scz in tpe fit aliquis labor Deinde ꝓbat a signo sic. q̄ nihil videtur generari nisi apparear alicq̄ qd̄ agens ⁊ mouens p generationẽ. ſz apparet q̄ aliquid corrũpatur ab exteriori agẽte. sicut alicq̄ qui est senex moritur ex senio. ⁊ in illo casu apparet q̄ corruptio talis fiat ex tpe. cum nõ videatur fieri ex causa extrinseca. ergo tẽpus est causa corruptionis

Is aũt nobis sic determiãtis. manifestũ est q̄ omnẽ mutationẽ ⁊ omne qd̄ mouetur necesse est moueri in tpe Velociꝰ em̄ ⁊ tardius dicimus fm oem̄ mutationẽ. in oib̄y em̄ sic videtur Dico ãt velocius moueri ꝑus trãsmutans in subiectũ fm idem spaciũ. ⁊ qd̄ fm regularẽ motum moueat̄. vt in loci mutatiõe. si vtraq̄z fm circulatõez mouent̄. aut vtraq̄z fm rectũ. sil'r aũt ⁊ in alijs Atuero prius in tpe est Prius em̄ ⁊ posterius dicimus fm ad ipsum nunc distantiã. Ipsum aũt nunc terminꝰ preteriti ⁊ futuri est. quare qm̄ ipsa nũc in tpe sunt et prius ⁊ posterius in tpe erũt. In quo em̄ est ipsum ⁊ ipsius nũc distantia. ꝓtrario aũt ꝑus d̄r et fm preteritũ tempꝰ ⁊ futurũ. In p̄terito quidẽ em̄ prius dicimus. qd̄ longius est ab ipso nunc. posterius aũt et qd̄ ꝓpe est. In futuro aũt prius q̄dem qd̄ ꝓpinquius est ipsi nũc posterius aũt et qd̄ ꝑcul. Quare qm̄ prius in tpe est. et ad oem̄ autem motum sequitur prius Manifestum est q̄ omnis mutatio et motus omnis in tempore est Of motꝰ in tpe

Hic ꝓbat duab' rõnib̄y q̄ motus est in tpe. s. q̄ mensuratur tpe. Et stat p̄ma rõ in hoc. in omni mutatiõe reperitur velocius ⁊ tardius q̃ sunt ꝓprietates motus. ſz velocius ⁊ tardius determinant̄ per tp̄s. ergo ois mutatio ẽ in tpe. Maior pz. q̄ velocius ⁊ tardius sunt ꝓprietates motus. ⁊ subiectũ non reperitur sine sua ꝓprietate Minor pz ex diffinitiõe velociorꝭ. q̄ velocius est qd̄ in equali tẽpore plus ꝑtransit de spacio. vel qd̄ in minori tpe ꝑtransit maius spaciũ. vel qd̄ in minori tpe ꝑtrãsit equale spaciũ. Secũda rõ stat in hoc. q̄ in oi motu reperiunt̄ prius ⁊ posterius. ſz ꝑus ⁊ posterius nõ sunt sine tpe. ergo ois motus est in tempore. Oportet em̄ ꝓ omni successione ponere aliquã mensuram ꝓpriam. aut mensurã rerum successiuaꝝ. que in ꝓtinuis est tempus

Dignum aũt ꝓsideratione est. et quõ se habet tempus ad aiam. et ꝓpter quid in omi videtur esse tp̄s et in terra et in mari et in celo. Aut q̄ motus est passio q̄dam. vel habitus nu/

tam Describit Modo Olim Repete

Tempo ⁊ cã corru prior

merus exñs. hec aūt mobilia omnia In loco eñ sunt oia. Tempus aūt ⁊ motus simlʼ sunt et ſm potentiā ⁊ actū: Utrum aūt cum nō sit aīa erit vbiqz tēpus an nō. dubitabit vtiqz aliquis. Impossibile eñ cum sit numerantē esse aliquē. impossibile ⁊ numerabile esse aliquod Quare manifestū est. qz neqz numer⁹. Numerus eñ aut quod numerat̄ est. aut numerabile Si āt nihil aliud aptū natū est q̄ aīa numerare ⁊ aīe intellcūs impossibile est tp̄s esse. aīa si nō sit. Sz aūt hoc qd̄ vt cūqz ens est tp̄s. vt si ꝓtingit motū esse sine aīa. Prius aūt et posterius in motu sunt. tempus aūt hec sunt. ſm quod numerabilia sunt

Hic mouet aliquas dubitatiōes. ⁊ ꝓmo mouet duas circa existentiā tp̄is. quaꝝ ꝓma est. quō se habeat tp̄s ad animā rationalē. i. vtꝝ tp̄s posset esse sine aīa. Scēda est. quare tp̄s videtur esse vbiqz. ⁊ primo soluit scēdam dubitationē. qz facilior est. Et dr q̄ ideo tp̄s est vbiqz. qz tp̄s est numerus motus. g̃ vbiqz est motus ſm actum vel ſm potentiā. ubi etiā est tp̄s. sz motus localis est vbiqz in oib⁹ reb⁹ corpalib⁹ ſm actū vel ſm potētiā. g̃ vbiqz ē tp̄s in oib⁹ reb⁹. dñ est eñ sup̄. q̄ quiescētia mouent tpe. nō qz moueant ſm actū. sz sufficit q̄ moueant ſm potentiā

De ꝓma dubitatiōe primo obijcit arguēs. q̄ nō ex̄ te aīa nō esset tp̄s. et hoc sic. qz si impossibile est aliq̄d esse potens numerare. impossibile est aliq̄d esse numerabile et si impossibile est eē numerabile. impossibile est esse numerū. ergo si aīa nō est que potēs est numerare. g̃ nō erit tp̄s qd̄ est numerus Maior pz. qz potēs numerare ⁊ numerabile hñt ad inuicē quendā respectū ⁊ relationē. ⁊ sic remoto vno remouet̄ ⁊ reliquū Scēda ps pz. qz numerus nō est nisi q̄liq̄d actu numeret̄. vel sit numerabile. Tunc soluens dubitationē motam dr sic. q̄ si aīa nō sit. tūc tempus nō est simplʼr. aut si sit tunc est ens vtcūqz. i. ens imperfectū. quod sic pz. qz de tpe nō habemus nisi nūc. et manifestū est q̄ nūc nō est tēpus De rōne quidē tp̄is est pus et posterius. sz est manifestū q̄ prius ⁊ posterius nō sunt sine anima. ergo nō est tempus perfectū sine anima ꝓparante prius ⁊ posterius

Queritur Utrum tēpus ſm eius eē dependeat ab aīa Dōm q̄ ista questio potest duplʼr intelligi Uno⁰ mō de aīa nobili. q̄ est mouēs celū. ⁊ sic dependet tēpus ab illa aīa effectiue. qz aīa nobilis sicut est cā motus est etiā causa tp̄is iuxta illā regulā ꝓmentatoris. viij. phisicor. Dans formā dat ꝓsequētia formā. cum g̃ tempus ꝓsequtur motum naturalʼr. ideo sicut aīa nobilis est causa motus. ꝓmo celi. ita etiā est causa tp̄is. sz ad istam intentionem non mouet Arestoteles istam questionē. sed ista questio mouetur in textu. An tempus dependeat ab aīa nostra. ſm hoc ergo rñdetur q̄ tp̄s capitur duplʼr Uno⁰ ſm esse eius substantiale siue formale ⁊ ſm illud a q̄ sumit spēs tp̄is ⁊ suba eius sicut est nunc indiuisibile. ⁊ sic tp̄s est in actu a pte rei p̄ter aīam. qz nunc tp̄is. Alio⁰ p̄t capi tp̄s ſm eius eē q̄titatiū. i. ſm q̄ hz q̄titatē ⁊ partes. tūc itez p̄t capi duplʼr. Uno⁰ ſm eē q̄titatiū ⁊ virtuale. ⁊ sic tp̄s etiā est a pte rei p̄ter aīam rōnalem. q̄a eē q̄titatiū virtuale saluat̄ ⁊ ꝓtinet in esse substantiali ipsius tp̄is. qz g̃ dcñ est q̄ esse substātiale tp̄is est nūc. ido etiā ſm est esse q̄titatiū virtuale. Alio mō accipit̄ tp̄s ſm esse q̄titatiū actuale. ⁊ h̄ itez ꝓtingit duplʼr. Uno⁰ ſm simultatē ptiū. ⁊ sic tp̄s dependet ab aīa rōnali. quia nō p̄t in tpe accipi eē q̄titatiū actuale. ſ. pus ⁊ posterius actualʼr absqz aīa ꝓparante porē ptē ad posteriorē. qz preritū actualʼr nō est nec futuꝝ. ⁊ iō talis q̄titas necessario dependet ab aīa ꝓparante illas ptes ſm simultatem Alio mō accipit̄ ſm esse quātitatiū actuale ⁊ ſm successiouē ptiū. ⁊ sic tempus est etiā a pte rei ſm hoc esse pr̄eter aīam nostrā. qz et̄ realiter. q̄uis successiue st̄ p̄reritū pus ⁊ futuꝝ. ⁊ qz istud esse successiuū est ꝓptiū esse tēporis. qd̄ est res successiua. iō simplʼr dōm est. q̄ tp̄s est a pte rei absqz aīma. q̄a ad hoc q̄ realʼr ⁊ simplʼr existat ens successiuū sufficit q̄ sit successio realis in suis ptib⁹. Istud etiā p̄t aliter ꝓbari sic. tp̄s est de p̄dicamento q̄titatis. g̃ est forma realis p̄ter aīam rōnalez. qz entia rōnis facta ab aīa nostra nō sunt in p̄dicamento Scēdo tēpus est realʼ passio motus alʼs de ipo nō determinaret̄ in libro phicor. Sed omis passio realis hz esse extra aīaz g̃ tempus hz esse reale extra aīam Pro intellectu istiꝰ est ꝓsiderandū. q̄ cū tempus sit numer⁹ motus. eo mō quo numerus dependet a numerante. tempus dependet ab anima. sola enim anima rationalis numerat q̄ui s eñ anima sensitiua posset cognoscere multitudinez. nō tñ nūerat. qz numerare est ꝓpare multitudinez ad vnitatem finalē. sed nūerus dependet a numerante eo mō quo numerata dependent a nūmerante Cuius rō est. qz numerus nihil aliud est q̄ multitudo ex vnitatibus aggregata. hoc aūt quod est. cā distinctōis ⁊ diuersitatis in aliquo est etiam in eo cā numeri. sed inuenit̄ duplicia numerata. q̄dam eñ sunt simplʼr pmanentia. vt homo bos leo ⁊c̄ijs. ⁊ numerus taliū non dependet ab aīa nostra qz numerata ab illa nō dependēt. sed ab intellectu diuino. Alia sunt numerata q̄ sunt successiua ſm suam naturā sicut sunt illa numerata. quoꝝ vna ps ptransit ⁊ alia expectatur sicut tp̄s ⁊ motus ⁊ talia numerata pñt dependere ab intellectu creato q̄ intellectus creatus ꝓpat simul ptem porem ⁊ posteriorē. Ex quo ptz q̄ cū tp̄s sit aliq̄d successiuū dependet ab aīma nostra ſm simultatē poris ⁊ posterioris. ⁊ nō ſm substātiā. sicut tñ nūerus rez pmanentium dependet a deo. ⁊ etiā rez successiuaꝝ q̄titum ad eaꝝ substantiā. Silʼr est dōm de motu. qz etiā motus in sua essentia est a pte rei p̄ter aīam nostrā. tñ motus acceptus ſm simultatē partium nō est a pte rei absqz aīa. et hoc est quod dcñ fuit in textu q̄ tempus absqz aīa nostra est ens vtcūqz. i. imperfectum. qz sine aīa nostra non potest accipi in tpe p̄us et posterius actualiter

ArGūe obiectuz actionis dependet ab agente. sz numerus est obiectū aīe numerantis. g̃ dependet ab ea. sed tp̄s est numerus. g̃ ⁊c̄. Dōm q̄ duplex est obiectū. ſ. obiectū potentie actiue. ⁊ obiectū potentie passiue. primū dependet ab agente ſm modū obiecti sicut patet in porēcijs vegetatiuis vbi nutrimentū quod est potentia animatū ⁊ ratio obiecti depen-

det ab anima vegetatiua. Scōm aūt non dependet ab agente vel potētia. sz potius ecōuerso. qz ibi obiectū mouet potentiā. z sic est de tpe in ordine ad animā nostram Secūdo dōm est. q duplex est numerās. quoddā est numerans creatiuū rez. sicut deus est numerās res causando eas. et sic est verū q ꝓpatur numerus ad numerās sicut obiectū potētie actiue ad suā potentiā. Aliud est numerans nō creatiuū rez. sicut est intellectus noster. z tūc nō oportet numerū causari a numerāte nisi fm simultatem ptium successiuarz. quia simultas ptium dependet ab anima numerāte

Si impossibile est aliqd esse potēs numerare impossibile est esse numerabile. ergo si nō est numerans nō est numerus. et si nō est numerus nō est tps Dōm q prima cōditionalis nō est vera. qz si impossibile est esse aliqd̄ potens numerare. tūc impossibile est esse aliqd̄ numeratū. sz seqtur q sit numerabile. qz actus z actus ꝓportionant. z poña z poña. Scdo potest dici. q etiā ꝓns sz q non exīte anima nō est tps. est aliqliter ꝓcedendū. qz non exīte anima nō est tps fm esse ēntiatiuū in simultate ptium. et ideo nō est numeratū siue numerus fm simultatē ptium. est tū absqz anima numerus fm successionē ptium. licet nō fm simultatē. et hoc ē qd̄ dicit Auicēna. q prius z posteriꝰ motus sunt tps materialiter. qz subiectat tps in priori z posteriori motus. sz prius z posterius in motu nō sunt absqz aia. s. fm actum ergo etiā sic est iudicandū de tpe

Dubitabit aūt aliquis. z qualis motus tēpus numerus sit aut cuiuslibet. Et nāqz fit in tpe. z augmentat. z alterat in tpe z fertur. Secundū igitur q motus est. sic est vniuscuiusqz motus numerus. Ūū motus simplr̄ numerꝰ est ꝓtinui. sz nō cuiusdā Sz nūc ē moueri vnū et aliud quoꝝ vtrusqz motus erit numerus. Alterum z alterꝝ igitur tps z sil' duo tpa equalia erunt. aut nō. Omne nāqz tps vnū sil'r z sil' est. specie aūt z qd̄ non sil' Si em̄ z hij sunt canes. illi vero equi. vtriqz aūt septē. idem numerus est. Sic em̄ z motuū sil' terminatoꝝ idem tempus est. sed hic velocꝝ fortassis. alius vero nō. et alius q̄dem loci mutatio est. hic aūt alteratio. tempus tū idem est. Siquidē z numerꝰ equalis sit z simul alteratiōis et loci mutationis: Et ꝓpter hoc motus q̄dem alteri sunt. et seorsum sunt. tps aūt vbiqz idem. qz et numerus vnus et idē vbiqz est. q̄ est equaliū et sil'

Nic mouet vnam dubitationē de vnitate tpis. Et dicit q dubiū videtur cuius vel qualis motus tempꝰ sit numerus. qz si tps sit passio cuiuslibet motus tunc erunt plura tpa sil'. Ponit ergo opinatā solutionē istius q̄stionis. z dicit q tempus spectat ad quēcunqz motum. sic q est passio cuiuslibet motus. qz omnis motus mensurat tempore Sz istam solutionē reprobat. qz si tempus esset passio cuiuslibet motus. tunc duo tempora equalia essent simul. qz duo motus equales sunt simul. Sicut ergo duo motus sunt simul. ita duo tpa. quoꝝ motuū tēpus est passio. sed impossibile est duo tpa esse simul. quia tūc aliquod idem esset vnum numero z nō vnum numero. quod implicat cōtradictionē. Probatio. qz tempus quod est simul. est vnum numero. sicut tota dies z totus annus. sed illa tempora que nō sunt simul sunt vnū specie. sicut duo dies qui nō sunt vnum numero saltem potentiali. Si ergo duo equalia tpa essent sil' ex hoc q sunt simul erūt vnum numero. z ex hoc q sunt duo equalia tēpora erunt tm̄ vnum specie. ergo idem tempus erit vnū numero z nō vnum numero. qd̄ implicat ꝓdcōem

Quoniā autē loci mutatio z huius circularis. numeratur aūt vnumquodqz vno quodā primo vt vnitates vnitate. equi ꝓ equo. sic et tempus tpe quodā finito. Mensurat autē sicut diximus tps qz motu. z motus tpe Hoc aūt est. qz determinato motu et tpe mensurat motusqz quantitas tpis. Si igit̄ quod est primū mensura oīm. primoꝝ circulatio. q̄ regularis mensurat maxime. qz numerus huiꝰ notissimus est. Alteratio q̄dem igit̄ neqz augmētatio nō sunt regulares Loci āt mutatio est

Nic ꝓnter ponit verā solutionē. et intendit finalit̄ q est vnū tps. z tps nō est passio cuiuslibet motus. sed motus ꝑmi mobilis. q̄ est vnus numero. z ideo tps mensurat illum motū. z ex ꝑnti alios motus. Et ad hoc inducendū premittit tria. quoꝝ primū est. q inter oēs motus motus localis est prior z magis simplex Et inter motus locales ꝑmus motus est circularis. qz est magis regularis. Scōm est. vnūquodqz mensurat minimo sui generis sicut numeri vnitate. z tpa quodā tpe. Tertiū est. q tps mensurat motu z ecōtra. ex quibꝰ concludit qd̄ intendit sz q tps est solū passio ꝑmi mobilis Qd̄ sic probat. illud quod est minimū continuū certum z regulare. h̄ est mensura aliorꝝ que sunt minus certa z magis difformia. sed motus primi mobilis est ꝓtinuus certissimus z vniformis. ergo debet ille motus grā tpis mensurare oēs alios motus. ergo tps est in illo ꝑmo motu ꝑmi mobilis. q̄ est vnus. quare tempus est tm̄ vnum Maior patz. quia de rōne mensure est q sit minima. vt patz decimo metaphysice. Et q sit certa. quia mensura determinat mensurātum. ergo oportet q sit certior. Et debet esse vniformis qz difforme mensurat per vniforme.

Unde z videtur tempus esse spere motus qz hoc mensurātur alij motus. et tps hoc motu. Propter hoc aūt et ꝓsuetū dici accidit Dicunt em̄ circulū esse humanas res et aliorum

Nolet Dubium

Solutio apparens

motum habentiũ naturalem et generationẽ ⁊ corruptionẽ: Hoc aũt est. qꝛ omnia tpe iudicãtur. ⁊ accipiũt finem ⁊ principiũ. sicut si ꝓm circulationẽ fit. Et tempus in ipsuꝫ videtur circulus q̃dam Hoc aũt iterũ videtur ob hoc ꝙ huius loco mutatõis mensura est. et mensuratur ipm ab hmõi. Quare dicere esse reꝫ que fiunt circulũ. dicere est tpis esse quendã circulum. Hoc aũt est quia mensurat circulatione Extra eũ metrũ nihil aliud videtur esse q̃ q̃d mensurat. sed aut multa metra totũ Dicit aũt recte qd̃ numerus q̃dẽ idẽ est et ouiũ ⁊ canũ. si equalis vtriq̃ sit. Decem aũt nõ idem. neq̃ decem eadẽ sunt. sicut neq̃ triãguli idem q̃ est eq̃laterus ⁊ gradatus. et tñ eadem figura est qꝛ vtriq̃ trianguli sunt. Idem eũ dicit a quo nõ differt drãtia. sed nõ a quo differt vt triangulus a triangulo drãtia differt Alteri q̃dem eũ triãguli sunt. a figura aũt non. sed in eadẽ diuisione ⁊ vna. Figura eũ hec quidẽ talis circulus. alia vero hmõi triãgulus Hmõi autem alia q̃dem equilaterũ. alia vero hmõi gradatum. Figura q̃dem igit eadem. et hec triãgulus eũ est. triãgulus aũt nõ idem est. ⁊ numerus iam s.l'r. Non eũ differt a numero differentia numerus boꝫ: decem aũt nõ idem est In quib eũ dicit differunt. hec q̃dem eũ canes. alia vero equi. Et de tpe quidẽ ipso. ⁊ de circa ipm ꝓpꝛijs hac intentiõe dcũ est

Nic ꝓnter phs approbat istam solutionẽ. s. ꝙ tps nõ est in quolibet motu. sed in motu pmi mobilis. ⁊ hoc dupl'r. primo p opinionẽ antiquoꝫ. secdo p vsum cõiter loqntium Antiqui eũ dicebãt ꝙ motus spere celestis esset tẽpus. Et quo ptz fm eos. ꝙ tps maxime hz ordinem ad motũ circulare. ergo seq̃tur ꝙ habeat ordinẽ ad illum. sic ꝙ illius motus erit passio. ⁊ nõ cuiuslibet motus. Secdo pbatur ex vsu cõiter loquentiũ. qꝛ cõiter cõsueuit dici ꝙ omnia redeũt circulo. quasi diceret ꝙ ista tpalia que mẽsurãtur tpe habeãt cursum suũ fm motum circulare pmi mobilis. Tunc manifestat vnũ quod p̃us suppo/suit. ibi Dicit autẽ recte. qꝛ p̃us dcũ fuit ꝙ idem est numerus absolutus. sz nõ est idem numerus applicat' ad numerata. sicut decẽ canes ⁊ decẽ oues hñt vnũ numerũ sed nõ vnum denariũ. Cuius'rõ est. qꝛ illa sunt eadẽ que nõ differunt differẽtijs. sicut hõ ⁊ asinus sunt eadẽ in animali. sic etiã decem canes ⁊ decẽ oues non drãt in rõe numeri. sed drãt in rõne numeri applicati ad oues ⁊ ad canes. Ex quo potest sumi ꝙ omnes spẽs possunt dici vnũ in genere. Quis inter se differant

Qꝛ Utrum tẽpus differat ab eternitate ⁊ ab euo Dõm ꝙ sic. qꝛ in hoc ꝓcordant omes phi et theologi. eo ꝙ diuersa mẽsurata requirũt diuersas mensuras. Sz manifestũ est ꝙ deus ⁊ substãtie separate ⁊ tpalia sunt diuersa mẽsurata. ergo req̃runt diuersas mensuras. sz in assignãdo drãtias est diuersitas autoꝛũ. Quia quidã sic assignãt drãm. nam eternitas est mensura carẽtis p̃ncipio ⁊ fine. Euũ aũt est mensura hñtis p̃ncipiũ et finem. Ista aũt drãtia posset admitti ex duob. primo ex parte mensuratoꝫ fm ꝙ nunc existũt a parte rei. qꝛ de facto illa mensurant tpe que hñt p̃ncipiũ ⁊ finem. Illa mensurant euo que hñt p̃ncipiũ ⁊ nõ finem. et hoc mẽsuratur eternitate qd̃ caret p̃ncipio ⁊ fine. Secdo potest admitti ista drãtia ex pte mensuratiõis. qꝛ in tpe potest accipi res que hz p̃ncipiũ ⁊ finem. sed ista drãtia fm se nõ valet. qꝛ est tot aliter p accũs. Si eũ fm Arestotelẽ mũdus ponat nec habuisse p̃ncipiũ nec finem. tũc drã ista nõ valebit. qꝛ mũdus mensurat euo. ⁊ tñ non haberet p̃ncipium nec finem. Q; aũt nunc de facto tps hz p̃ncipiũ et finem hoc accidit tpi. ergo ista drãtia est oino accẽtalis Sil'r si aliqd̃ euiternũ fuisset ab eterno qd̃ non est simpl'r impossibile. tunc itꝫ hoc euiternũ nec haberet p̃ncipium nec finem. Ideo aliter assignabãt aliqui drãm talẽ Eternũ est mensura illius quod nõ hz p̃ius ⁊ posteriꝰ Euũ est mensura hñtis p̃ius ⁊ posterius sine innouatione ⁊ veteratiõe. Tempus est mensura hñtis p̃ius et posterius cum innouatiõe ⁊ veteratiõe Sed etiã ista drã non valet. qꝛ videtur implicare ꝓ dcõem. qꝛ quicq̃d habz p̃ius ⁊ posteriꝰ hoc habet innouationẽ ⁊ veterationẽ. qꝛ posteriori aduenientẽ primũ inuetera scit. et sic non potest stare illa drã eui ab alijs Est ergo alia drã vera. ista scz ꝙ eternitas est mensura rei oino pmanentis Euũ est mensura rei pmanẽtis in suo esse. sz habẽtis successionẽ in operatione Tempus aũt est mensura simpl'r successiui tã quo ad esse q̃ quo ad operationẽ. Que drãtia potest sic pbari. qꝛ ipm eternũ scz deus hz simpl'r pmanẽtã. qꝛ eius operatio sicut ⁊ esse est in eternitate. ⁊ p ꝓns oia siml' intelligit et operatur Sz euiterna non hñt trãsmutationẽ fm esse. sicut tpalia. substãtie eũ separate ⁊ corpora celestia que mẽsurantur euo nullam hñt successionẽ in esse. hñt tñ successionẽ quo ad operatiões. qꝛ substãtie separate nõ possunt sil' oia intelligere. sz successiue. ⁊ corpora celestia hñt successionẽ in motu. Est tñ ꝓsiderandũ. ꝙ intellectiões et affectiões substãtiaꝫ separataꝫ nõ mensurant euo. sed tpe discreto. ⁊ ideo euũ non est tps discretũ. sz bene admittit tps discretũ. qꝛ euũ respicit esse euiternoꝫ. sz tps discretũ respicit operationẽ euiternoꝫ. Et qñq̃ etiã mensurat operatio euiterni tpe ꝓtinuo. sicut pz in pmo mobili. cuiꝰ motus mensurat tpe cõtinuo. Et tiã potest pbari eternitatẽ et tps distingui ex diffinitiõib eoꝫ. qꝛ eternitas est interminabilis vite tota sil' ⁊ pfecta possessio Et qua diffinitione pz ꝙ tps ⁊ eternitas ex opposito distinguunt. quia cum tps sit mensura rei ꝓpositre. ⁊ eternitas est mensura rei simplicis. oz diffinitionẽ eternitat; dari per negationẽ duoꝫ que ꝓuenũt tpi Primũ est p̃ius ⁊ posteriꝰ ex pte

mensure. scdm est principiū ⁊ finis ex pte mensuratorū
Dicitur ḡ in diffinitione eternitatis (interminabil' vi/
re) q̃tum ad negationem principij ⁊ finis. Et dr poti
us vite q̃ esse. qr mensura non respicit esse substantiale
mensurati. sed esse subsistentiale. ⁊ hoc significat p vitā.
Deinde addit (tota simul) ad negatōem prioris ⁊ po
sterioris. ⁊ non debet ibi capi totum sincathegreumati
ce put valet tantū sicut q̃libet pars. sed debet capi put
valet tm̄ sicut integrum vel pfectum. sicut totum dicit
cui nhil deest. Addit (pfecta) ad hcandū differentiam
inter nunc eternitatis. ⁊ nunc tpis. qr licet nunc tempo/
ris sit etiaz totū simul non tm̄ est pfectum. qr adhuc ps
illius nunc deest sibi. Addit possessio ad significandum
immutabilitatem eternitatis. quia hoc dicitur posside
ri quod pfecte ⁊ quiete habet.

Ar Diffinitio eternitatis dat p negatiōem. ḡ non
valet Dōm q dupl'r aliqua diffinitio pt da
ri p negationem. Uno modo ex pfectione rei. si
cut dicimus q brutum diffinitur p irrationale. quia ille
differentie taliū non sunt nobis note. sicut dicim' punc
tum est cuius ps non est. ⁊ sic dat diffinitio eternitatis p
negationem. Alio modo fit ex pte rei ⁊ ex pte nostri in/
tellectus q̃ non pōt cognoscere talem rem esse sub diffe/
rentia affirmatiua. ⁊ sic simplicia ⁊ separa diffiniuntur
per negationem. quia diffiniuntur a nobis per viaz re/
motionis.

Ar Impossibile est plures mēsuras duratiōis sim'l
esse. sed tempus. eternitas. ⁊ euiternitas sunt si
mul. ḡ non sunt diuerse mensure Dōm q du
plices sunt mensure durationū. q̃dam sunt vnius gene
ris. sicut diuersa tpa. ⁊ illa non possunt esse simul. sicz pz
ex textu. Alie sunt mensure diuerse fm genus. et tales
mensuras non impedit plures esse simul. quia ille stz mē
sure subordinate. tempus enim subordinat euo, ⁊ euuz
eternitat.

Ar Idē est nunc eternitatis ⁊ tpis. ḡ eternitas ⁊ tē/
pus nō differūt. Añs pbatur. qr vtrūq̃ est indi
uisibile Dōm q q̃uis in hoc ꝓueniāt q vtrū
q̃ est indiuisibile. tm̄ in alio differunt. s. q nunc eternita
tis est simpl'r stans tā subiecto q̃ rōne. sed nunc tempo
ris est fluens ad minus fm esse q̃uis pmanet idē subie
cto ⁊ hoc est qd dici solet q nunc stans cāt eternitatem
quod vez est fm nr̄m modū cōcipiendi. ⁊ sic etiaz nunc
fluens cāt tps fm nostrā ꝓceptionem.

Ar Sicut est vnū tps ꝓter vnitatez pmi mobilis
ita etiā erit vna mēsura oīs esse ꝓter vnitatez p
mi esse Dōm q est duplex mensura rerū que/
dam eiū est transcendens ⁊ causalis. ⁊ sic deus dr men/
sura oīm rerum. quia fm voluntatē dei omnes res du/
rant sua eiū causalitate ⁊ ꝓseruatōe omnia pmanent in
esse. Alia est mensura adequata ipis rebus mensurat
et tales mensure sunt diuerse in diuersis rebus mensu/
ratis. Tempus autē ⁊ euū sunt mensure speciales q̃ ac
cipiunt in rebus p̄ter mensurā cōem cālem et transcen/
dentē. Si eiū res deberent determinate mensurari oz q
haberēt mensuras ꝓportionatas. ⁊ ḡ opz p̄ter mensuraz
cōem ponere mensuras spēales

Ar Multa stz eterna q̃ nō stz pmanētia in eē ⁊ opa
ri. vt ignis etern' britudo et'na. ꝓōes et'ne mō
tes et'ni Dōz q et'nitas accipit m'tipl'r. vno
ꝓne ⁊ fm eius diffinitōem. ⁊ sic cōuenit soli deo. quia
in rebus creatis non est operatio creature tota simul.

Alio mō dicitur aliquid eternū pticipatiue. qr habet al
quam ꝑditionē vere eternitatis. ⁊ hoc fm diuersos ḡdus
ꝑtingit. qr primo aliqd est eternū qr pticipat de hoc qd
est vere eternū. et sic creatitudo eterna est. qr fit p pticipa
tionem dei fm essentiā. Tercio mō dicit aliquid eternū
quod habet perpetuā durationē. et sic intelligentia dr pa
rificari eternitati in libro causaꝝ. Quarto mō aliquid dr
eternū qr interminabile est. ⁊ sic ignis inferni est eternus
Ultimo dr aliquid eternū rōne diuturne duratiōis. ⁊ sic
montes dicuntur eterni

Ar Euum est totū simul sicut eternū. ergo nō differt
ab eternitate Dōm q aliquid dr totum simul
dupl'r. Uno mō fm esse tm̄. quia nō hz successio/
nem in pmanentia essendi. ⁊ sic euum est totū simul sicut
eternū. Alio mō aliquid dr esse totum sil'. qr nō habet suc
cessionē nec in essendo nec in opando. ⁊ sic eternitas ē to/
ta simul ⁊ nō euum. qr in euiterno succedūt sibi opatōes
mutuo. q̃uis nō sit successio in esse sicut in tpalib⁹

Qr Utrum sit vnū euum sicut est vnum tempus.

Et videtur q nō. qr euiterna differunt spē. et
go etiā sunt multa eua Añs pbatur. qr omnes
substātie separate differūt ab inuicem specifica differētia
Dōm q q̃uis substātie separate ad inuicē habeāt spēm
diuersam. hnt tm̄ ad inuicem cum distinctiōe naturalem
ordinem fm maiorē ⁊ minorem simplicitatē ⁊ pfectionē
et ergo pfectissimū in eis pt esse mensura oīm aliorꝝ seqn
tium Et simile est de motu celi. ex quo eiū motus celi est
summus ⁊ pmus. ideo ex hoc habet in se tempus Sz fue
runt aliqui dicētes q eēnt tot eua quot euiterna. ⁊ argue
bant sic. tempus ex hoc est vnū. qr est in motu primi mo
bilis. qui est causa omniū aliorꝝ motuū. sed primū euum
non est causa aliorꝝ euiternorꝝ. ergo in eo nō est euū subie
ctiue. Ad hoc dr q maior est falsa. qr ex hoc pmus m o/
tus nō habet in se tēpus subiectiue. qr est causa aliorꝝ. sz qr
est simplicissimus. ideo sufficit q primū euum sit simpli/
cissimū ad hoc q sit mensura aliorꝝ Est eiū euum substā
tia primi euiterni cum relationib⁹ duab⁹. s. cum relatione
ad eternitatē. qr est pticipata eternitas. ⁊ cum relatōe ad
posteriora euiterna quorꝝ est mensura. Et si aliquod eui
ternū de nouo creetur. sicut nunc creātur anime rōnales
tunc de nouo incipit mensurari per euū. quod est in pmo
euiterno. qr acquirit nouam relationē ad primū euiternū
quā prius non habuit. Uñ patet q euū etiā non potest
esse in lucifero. etiā si lucifer sit primū euiternū. qr pma re
latio ex casu suo non potuit in ipso manere. scz relatio ad
deum. qr q̃uis naturalia nō sint simpl'r deleta in ipsis an
gelis cadentib⁹. sunt tamē impedita. ⁊ ideo nō potest pri
mus angelus q̃ cecidit in se habere euū. sed mansit in pri
mo angelo stante. in quo est talis duplex relatio

Explicit quartus liber phisicorꝝ